

MƏHƏMMƏD FÜZULİ

2-CİLD

LEYLİ VƏ MƏCNUN

**BU, ƏRZİ-ƏDƏMİ-QÜDRƏTDİR
VƏ ÜZRİ-FİQDİ-QÜVVƏTDİR**

Arayışı-söhbət eylə, saqi!
Ver badə, mürüvvət eylə, saqi!
Bir cam ilə qıl dimağımı tər!
Lütf eylə, bir iltifat göstər!
Qəm mərhələsində qalmışam fərd,
Nə yar, nə həmnişin, nə həmdərd.
Həmcinslərim təmam getmiş,
Söz mülkündən nizam getmiş.
Bu bəzmdə sən qalıbsənü mən,
Bu bəzmi gəl edəlim müzəyyən!
Sən ver badə, mən eyləyim nuş!
Mən nəzm oxuyum, sən ona tut guş!
Bir dövrdəyəm ki, nəzm olub xar,
Əşar bulub kəsadi-əsar.
Ol rütbədə qədri-nəzmdir dun
Kim, küfr oxunur kəlami-mövzun.
Bir mülkdəyəm ki, gər udub qan,
Məzmuni-ibarətə çəkib can,
Min riştəyə türfə ləl çəksəm,
Min rövzəyə nazənin gül əksəm,
Qılmaz ona hiç kim nəzarə,
Derlər gülə xar, lələ xarə.

Ancaq deməzəm ki, xaki–Bağdad,
Alayışı–nəzmdəndir azad.
Yoxdur bir mülk bu zamanda
Kim, nəzm rəvacı ola onda.
Nə Hind, nə Fars, nə Xorasan,
Nə Rumü Əcəm, nə Şamü Şirvan,
Olsaydı birində bir süxənsənc,
Əlbəttə, əyan olurdu ol gənc.
Gəncineyi–nəzm gizli qalmaz,
Sanmın günəş olsa nur salmaz.
Kanı necə kim nihan tutar daş,
Eylər onu ləl aləmə faş.
Hala məgər iqtizayi–dövrən
Oldur ki, ola o gənc pünhan.
Dövrən ilə mən nəqiz seyrəm,
Dövr əhlindən məgər ki, qeyrəm.
Dövrən istər ki, xar ola nəzm,
Biizzətü etibar ola nəzm,
Mən müntəzirəm verəm rəvacın,
Bimar isə eyləyəm əlacın.
Ol nəfyi–kəməli–hikmət eylər,
Lazım bilirəm xəsarət eylər.
Təmiri–xərabə talibəm mən,
İnşəallah ki, qalibəm mən.

SAQİNAMƏ

Saqi, mədəd et ki, dərdməndəm!
Qəm silsiləsinə paybəndəm.
Qəm dəfinə cami–mey dəvadır,
Tədbiri–qəm eyləmək rəvadır.
Səndən nə inayət olsa vəqə

Fikr etmə ki, məndə ola zayə
Mən bir sədəfəm, sən əbri-niysan,
Ver qətrəvü al dürri-ğəltan.
Sənsən xurşidü mən siyəh xak,
Ver atəşü al cəvəhiri-pak.
Rəhm et ki, qəribü xaksarəm,
Bimunisü yarü qəmgüsarəm.
Ol bir neçə həmdəmi-müvafiq,
Yəni şüərayi-dövri-sabiq,
Tədric ilə gəldilər cəhanə,
Təzim ilə oldular rəvanə.
Dövrən oları müəzzəm etdi,
Hər dövr birin mükərrəm etdi.
Hər birinə hami oldu bir şah,
Zövqi-süxənindən oldu agah.
Türkü ərəbü əcəmdə əyyam,
Hər şairə vermiş idi bir kam.
Şad etmiş idi Əbunəvası,
Harun xəlifənin atası.
Bulmuşdu səfayi-dil Nizami,
Şirvanşahə düşüb girami.
Olmuşdu Nəvaiyi-süxəndan,
Mənzuri-şəhənşəhi-Xorasan.
Söz gövhərinə nəzər salanlar,
Gəncinə verib gühər alanlar,
Çün qalmadı, qalmadı fəsaḥət,
Ərbəbi-fəsaḥət içrə rahət.
Ol taifə çəkdi xirqəyə baş,
Halətlərin etməz oldular faş.
Ta olmaya rəsmi-şer məfqud,
Əbvəbi-fünuni-nəzm məsdud.
Lazım mənə oldu hifzi-qanun,
Zəbti-nəsəqi-kəlami-mövzun.

Naçar, tutub təriqi-namus,
Rahətdən olub müdam, məyus,
Əhdi sözə istivar qıldım,
Əşar demək şüar qıldım.
Çün xəlqə xilafi-müddəayəm,
Onlar zəmincə süst rəyəm.
Hər söz ki, gəlir zühurə məndən,
Min tənə bulur hər əncüməndən.
Eylər həsəd əhli bağlayıb kin,
Təhsin əvəzinə nəfyü nifrin.
Ümmid ki, rəf olub küdurət,
Təğyirpəzir ola bu surət.
Ol qövm bu gülşənə girəndə,
Bu gülşən içində gül dərəndə
Gül tazə idivü səbzə növxiz,
Tərpəndikcə nəsimi-gülriz
Onlar gülü dərdilər, məni-zar
Hala dilərəm dərəm xəşü xar.
Bu bəzmə olar verəndə təzyin
Mey saf idi, bəzm həm növayin.
Mey safi olara oldu ruzi,
Qaldı mənə daği-dürd suzi.
Bu dürdə mən olmuşam həvaxah,
Bir nəşə verərmə, bilməzəm, ah!

BU, SAQİYİ-BƏZMƏ BADƏ ÜÇÜN XİTABDIR

Saqi, kərəm eylə, cam gəzdir!
Tutma, qədəhi müdam gəzdir!
Dövrənə çox etibar qılma,
Gəzdir qədəhi, qərar qılma!

Tök alıb ələ gümüş sürahi,
Zər sağərə ruhbəxş rahi.
Sərf eylə riayətimdə əltaf,
Tənhalığımı gör, eylə insaf!
Şüğlüm bu büsat içində çoxdur,
Səndən özgə, mədədçi yoxdur.
Həmdəmliyim ilə ar qılma!
Məndən nifrət şüar qılma!
Gər bilməz isən ki, mən nə zatəm,
Nə zülməti-çəşmeyi-həyatəm,
Feyzi-hünərim şərabdən sor,
Suzi-cigərim kəbabdən sor.
Tutsan əlini məni-fəqirin,
Həqq ola həmişə dəstgirin.
Mən şairi-Museyi-kəlaməm,
Sahirlərə möcizi-təmaməm.
Mən sahiri-Babili nəcadəm,
Harutə bu işdə ustadəm.
Söz dərkinə sərf edib fərasət,
Əmlakına bulmuşam rəyasət.
Gəh tərzi-qəsidə eylərəm saz,
Şəhbazım olub büləndpərvaz.
Gəh dəbi-qəzəl olur şüarım,
Ol dəbə rəvan verər qərarım.
Gəh məsnəviyə olub həvəsnak,
Ol bəhrdə istərəm düri-pak.
Hər dildə ki var əhli-razəm,
Məcmui-fünunə eşqbazəm.
Bir kargərəm həzar pişə,
Canlar çəkib istərəm həmişə,
Dükkanım ola rəvaci-bazar,
Hər istədiyin bula xiridar.

BU, SƏBƏBİ–NƏZMİ–KİTABDIR VƏ BAİSİ–İRTİKABI–ƏZABDIR

Saqi, tut əlim ki, xəstəhaləm!
Qəm rəhgüzərində payimaləm.
Sənsən məni–mübtəlayə qəmxar,
Səndən özgə dəxi kimim var?
Müşkül işə düşmüşəm, mədəd qıl,
Mey hirzi ilə bəlamı rəd qıl!
Həll eyləyə gör bu müşkülətə,
Kəm etmə qulundan iltifatı!
Bir gün ki, meyi–Süheyl təsir,
Vermişdi mizaci–pakə təğyir,
Həmrəngi–bəhar olub xəzanım,
Dönmüşdü əqiqə zəfəranım.
Cəm idi yanımda ittifaqi:
Sazü məzəvü şərübü saqi.
Peyvəstə ləbaləbü peyapey,
Nuş eylər idim qədəh–qədəh mey.
Zövq üzrə mey artırırdı zövqüm,
Şövq üzrə ziyad olurdu şövqüm.
Ol bəzm idi afiyət bəharı,
Mən bülbüli–zari biqərarı.
Bir həddə irişdi nəşəyi–cam
Kim qalmadı əhli–bəzmə aram.
Əsrari–dil oldu aşikara,
Məsdud oluban dəmi–müdarə.
Olmuşdu rəfiqü həmzəbanım,
Ayineyi–tutiyei–rəvanım,
Bir neçə zərifi–xütteyi–Rum,
Rumi ki, dedin, qəziyyə məlum.
Yəni ki, qamu dəqayiq əhli,

Hər məsələdə həqayıq əhli,
Həm elm fəninə nüktədanlar,
Həm söz rəvişində dürfəşanlar.
Kim eylər idi həqayıqı–raz,
Şeyxidənü Əhmədidən ağaz.
Kim söylər idi ögüb kəlamı,
Övsafi–Cəliliyü Nizami.
Bilmişlər idi ki, hüsni–göftar,
Qədrim qədərincə məndə həm var.
Çün var idi məstlikdə lafım,
Ta anlana sidqimü xilafım,
Mən xəstəyi etdilər nişanə,
Bir rəng ilə tiri–imtəhanə.
"Lütf eylə! – dedilər, – ey süxənsənc!
Faş eylə cəhanə bir nihan gənc!
Leyli–Məcnun əcəmdə çoxdur,
Ətrakdə ol fəsanə yoxdur.
Təqrirə gətir bu dastanı,
Qıl tazə bu əski bustanı".
Bildim bu qəziyyə imtəhandır,
Zira ki, bu bir bəlayi–candır,
Sevdası dirazü bəhri kytah,
Məzmunu fəğanü naləvü ah.
Bir bəzmi–müsibətü bələdir
Kim, əvvəli qəm, sonu fənadır.
Nə badəsinə nişatdan rəng,
Nə nəğməsinə fərəhdən ahəng,
İdrakı verər xəyala azar,
Əfkarı edər məlalı əfkar,
Olsaydı təvəccöhü münasib,
Tövcihinə çox olurdu rağib.
Olsaydı təsərrüfündə rahət,
Çox kamil ona qılırdı rəğbət,

Billah ki, nə xoş demiş Nizami,
Bu bəbdə xətm edib kəlami:
"Əsbabi-soxən nişatü nazəst,
Zin hər do soxən bəhanəsazəst
Meydani-soxən fərax bayəd,
Ta təb süvareyi nomayəd
Dər gərmiyi irikü səxtiyi-kuh,
Ta çənd soxən rəvəd bəənbuh?"
Bir iş ki, qılır şikayət ustad,
Şagirdə olur rücuü bidad.
Gərçi bilirəm, bu bir sitəmdir,
Təklifi bunun qəm üzrə qəmdir,
Əmma necə etmək olur ikrah?
Bir vaqədir ki, düşdü nəgah,
Yeydir yenə üzrdən şüruim,
Bu işdə təvəkkülə rücuim.
Ey təbi-lətifü əqli-vala!
İdraki-büləndü nitqi-guya!
Düşdü səfərim diyari-dərdə,
Kimdir mənə yar bu səfərdə?
Hər kimdə ki, vardır istitaət,
Dərdü qəmə möhnətü qənaət,
Oldur bu müsafirətdə yarım,
Zövq əhlinə yoxdur etibarım.
Mərkəb gərək olsa əzmi-rahə,
Bəsdür bizə xaməvü siyahə.
Vər, tuşeyi-rah olursa mətlub,
Məzmuni-xoşü ibarəti-xub.
Əzm eyləyəlim, təəllül etmən!
Mənzil kəsəlim, təğafül etmən!
Ey bəxt, vəfasız olma sən həm!
Həmrahlıq et, bizimlə bir dəm!

BU, TUĞRAYI–MİSALİ–MƏHƏBBƏTDİR VƏ DİBAÇEYİ–DİVANI–MÖHNƏTDİR

Dehqani–hədiqeyi–hekayət,
Sərrafi–cəvahir–rəvayət,
Məni çəmənində gül dikəndə,
Söz rıftəsınə gühər çəkəndə,
Qılmış bu rəvişdə nüktədanlıq,
Gülrizligü gühərfəşanlıq
Kim: xeyli–ərəbdə bir cavanmərd,
Cəmiyyətü izzü cah ilə fərd,
Müstəcməi–cümleyi–fəzayil,
Bulmuşdu rəyasəti–qəbayil,
Əmrinə ərəb mütiü münqad,
Gəh Bəsrə məqamı, gah Bəğdad.
Bir büqədə olmayıb qərarı,
Gəzməkdə keçərdi ruzigarı.
Hər ləhzə urardı ol yeganə,
Sərçəşmələrə siyah xanə.
Seyr eylər idi sürüb tənə üm,
Gözlər üzərə misali–mərdüm.
Ovzai–xiyami–mişkfami,
Xəlqə şəbi–qədr tək girami.
Hər mənzilə kim, güzar edərdi,
Səhrayi bənəfşəzar edərdi.
Gülzarlar içrə lalə çağı,
Bənzərdi evinə lalə dağı.
Əmvalı cəmi–cinsdən çox,
Əmma bu cəhanda varisi yox.
Gər qılsa onu tələf həvadis,
Yox bir xələfi ki, ona varis.
Fərzəndsiz adəmi tələfdir,

Baqi edən adəmi xələfdir
Nəsl ilə olur bəqayi–insan,
Nəzmi–bəşərü nizami–dövrən.
Can cövhərinə bədəldir övlad;
Övlad qoyan, qoyar həmin ad.
Xoş ol ki, xələfdən ola xoşdil,
Dünyada bir oğlu ola qabil.
Pirayəsi ola dəstgahə,
Sərmayəsi ola izzü cahə.
Ah, ər ola bir səfihü sərkeş,
Ətvəri kərihü xülqi naxoş,
Təşni oxuna olub nişanə,
Bizar ola ondan ata–anə,
Əlqissə, ol əfzəli–qəbayil,
Ol piri–həmidətül–xəsəyil,
Fərzəndə olub həmişə talib.
Təhsili–bəqayi–nəslə rağib,
Çox mahliqa sənəmlər aldı,
Çox türfə zəminə töxm saldı.
Çox nəzrlər etdi hər məzarə,
Çox qıldı niyaz girdigarə,
Təsir qılıb fəğanü ahi,
Övn etdi inayəti–ilahi,
Bir gecə açıldı babi–rəhmət,
Buldu əsəri–dua icabət.
Bər verdi nihali–baği–məqsud,
Açıldı güli–hədiqeyi–cud.
Çün vədə irişdi, doğdu bir ay,
Xurşid rüxiylə aləmaray.
Şad oldular ondan ata–anə,
Şükranə verildi çox xəzanə.
Əlqissə, ədəmdən oldu peyda
Bir tifli–müzəkkərü müzəkka.

Xurşid kimi kəmalə qabil,
İsa kimi tifllikdə kamil.
Ol dəm ki, bu xakdanə düşdü,
Halını bilib fəğanə düşdü.
Axır günün əvvəl eyləyib yad,
Axıtdı sirişkü qıldı fəryad,
Yəni ki: "Vücut, dami-qəmdir;
Azadələrin yeri ədəmdir.
Hər kim ki, əsir olur bu damə,
Səbr etsə gərək qəmi-müdamə".
Olmuşdu zəbani-hali guya
Söylərdi ki: "Ey, cəfaçı dünya!
Bildim qəmini sənin ki, çoxdur,
Qəm çəkməyə bir hərif yoxdur.
Gəldim ki, olam qəmin hərifi,
Gəl, təcrübə eylə mən zəifi!
Hər qanda qəm ola, qılma ehmal!
Cəm eylə, dili-həzinimə sal!
Həm ver mənə qəm yemək kəmalı,
Həm aləmi qəmdən eylə xali!
Peyvəstə məni əsiri-qəm qıl!
Kəm qılma nəсібimi, kərəm qıl!
Zövq ilə keçirmə ruzigarım!
Fani olana yox etibarım.
Ey eşq, qəribi-aləm oldum,
Avareyi-vadiyi-qəm oldum,
Tədbiri-qəm etmək, olmaz oldu,
Gəldim, geri getmək olmaz oldu,
Səndən dilərəm mədəd ki, daim
Təmkinim ola sən ilə qaim.
Bu bəzmdə kim, şərabi qandır,
Saqi cəlladi-biamandır;
Bir mey mənə sun ki, məstü mədhuş,

Daim özümü qılam fəramuş.
Nə gəldiyimi bilim cəhanə,
Nə onu ki, necədir zəmanə.
Aləm gözümə görünməyə hiç,
Bu riştədə bulmayam xəmə piç".
Dayə onu pak qaldı qandan,
Qaldırdı bu tirə xakdandan.
Qüslün verib abi-çeşmi-tərdən,
Süd yerinə verdi qan cigərdən.
Əqvamü qəbaili olub şad,
Ol növrəsə Qeys qoydular ad.
Can ilə qılırdı dayə ezaz,
Əsbabi-kəmalı-tərbiyə təsaz.
Lakin, ol edib həmişə nalə,
Xoşnud deyildi heç bu halə.
Əzasın edib əlilə əfkar,
Eylərdi müdam naləvü zar.
Süd içsə sanırdı kim, içər qan.
Əmcək görünürdü ona peykan.
Yox idi firib ilə qərarı,
Yanında firibin etibarı.
Bir gün onu gəzdirirdi dayə,
Dərdini yetirməyə dəvayə,
Bir evdə məgər ki, bir pərivəş,
Ol tifli bəsi görüb müşəvnəş,
Rəhm etdi, əlinə aldı bir dəm,
Tifl onu görüncə, oldu xürrəm.
Hüsnünə baxıb qərar tutdu,
Fəryadü fəğanını unutdu.
Olduqca əlində, oldu xəndan;
Düşdükcə əlindən, oldu giryan.
Mahiyyətini çü dayə bildi,
Ol mahı ona ənis qıldı.

Oldu bu dəxi, onunla mötad,
Nə dayə, nə ana eylədi yad.
Zatında çü var idi məhəbbət,
Məhbubu görüncə tutdu ülfət,
Eşq idi ki, oldu hüsnə mail,
Hüsnü nə bilirdi tifli–qafil.
Məlum idi əhli–halə ol hal
Kim, nüsxeyi–eşqdir bu timsal.
Əlbəttə, bu tifli zar edər eşq,
Aşüfteyi–ruzigar edər eşq;
Əlbəttə, qılır bu sübh təsir,
Xurşid çıxıb olur cahangir,
Çün tərbiyəti–ədibü dayə,
Verdi əsəri–təمام ol ayə,
Gün–gündən edib kəmal hasil,
Ol mahi–növ oldu bədri–kamil,
Gəldikcə meyi–vəfadən əyyam,
Hər dövrdə sundu ona bir cam,
Ta qıldı onu təمام sərməst,
Tədric ilə dami–eşqə pabəst.
Çün sürət ilə dönüb zəmanə,
On yaşına yetdi ol yeganə;
Atasına müqtəzayi–adət,
Fərz oldu ki, onu edə sünnət.
Çəm etdi əhaliyi–diyari,
Hər sahibi–izzü etibari;
Bəzl eylədi ol qədər zərü sim
Kim, yetdi qiyasə fəqrdən bim.
Xəlq onda görəndə kəsəti–mal,
Bim oldu ki, münəkis ola hal.
Ol saf zəmir, pak məşrəb,
Bir bəzmgəh eylədi mürəttəb
Kim, görmədi onu çeşmi–sağər,

Cəmşiddən özgəyə müyəssər.
İtmamə yetib təriqi–sünnət,
Təlimi–ülumə yetdi növbət.
Əsbab ona eyləyib mürəttəb,
Verdilər onunla ziybi–məktəb.

BU, BÜNYADİ–BİNAYİ–BƏLADIR VƏ MÜQƏDDİMEYİ–ƏLƏMİ–İBTİLADIR

Məktəbdə onunla oldu həmdəm,
Bir neçə mələkmisal qız həm,
Bir səf qız oturdu, bir səf oğlan,
Çəm oldu behiştə hurü qılman.
Oğlanlara qızlar olsalar yar,
Eşqə bulunur rəvaci–bazar.
Qız nərgisi–məst edib füsunsaz,
Oğlana satanda işvəvü naz;
Oğlan necə səbr pişə qılsın,
Vər səbri həm olsa nişə qılsın?
Ol qızlar içində bir pərizad,
Qeys ilə məhəbbət etdi bünyad.
Bir türfə sənəm ki, əqli–kamil
Gördükdə onu, olurdu zail.
Zülfeyni–müsəlsəli girəhgir,
Can boynuna bir bəlali zəncir.
Əbrusi xəmi bəlayi–üşşaq,
Həm cüft lətafət içrə, həm taq.
Hər kipriyi bir xədəngi–xunriz,
Peykani–xədəngi qəmzeyi–tiz.
Dəryayi–bəla cəbini–paki,
Çin cünbüşü mövci–səhmnaki.
Çeşmi–siyəhinə sürmədən ar,

Hindusinə sürmə həm giriftar.
Rüxsarinə rəngi–qazədən nəng,
Hərgiz ona qazə verməmiş rəng.
Göz mərdüməgindən olsa xali,
Göz mərdüməgi olurdu xali.
Ləlü düri göstərirdi hərdəm,
Övraqi–gül içrə iqdi–şəbnəm.
Əbvabi–təkəllüm etsə məftuh,
Əmvatə verərdi mücdeyi–ruh.
Şimşadi–lətifinə mürəkkəb,
Sibi–zənəxü turunci–ğəbğəb.
Əndamı lətifeyi–ilahi,
Dəryayi–lətafət içrə maha.
Şəhbaz baxışlı, ahu gözlü,
Şirin hərəkətli, şəhd sözlü.
Rahü rəvişi müdam qəmzə,
Başdan–ayağa təmam qəmzə,
Ayrıqca şəklü xoşca peykər,
Yaxşıca sənəm, gözəlcə dilbər.
Aləm səri–muyinin tüfeyli,
Məhbubeyi–aləm, adı Leyli,
Qeys onu görüb həlak oldu,
Min şövq ilə dərdnak oldu.
Ol nadirə həm ki, Qeysi gördü,
Min zövq bulub, özün itirdi,
Gördü ki, bir afəti–zəmanə,
Misli dəxi gəlməmiş cahanə.

**BU, SİFƏTİ–MƏCNUNDUR
VƏ İBTİDAI–MÖHNƏTİ–FÜZUNDUR**

Bir dilbəri–sərvqəddü gülruy,

Sərvi-xoşü gülrüxü səmənbuy.
Şirin ləbi – mənşəi-lətafət,
Rəna qədi – durduğilə afət.
Övsafi-lətafətində söz çox,
Əltafi-mələhətində söz yox,
Şəhla gözü – nərgisi-pürəfsun,
Ziba qaşığı – nərgis üzrəgi nun.
Hüsni gülü laleyi-şəfəqfam,
Zülfi xəmi – lələ üzrəgi lam.
Ağzı sifətin xud etmək olmaz,
Əsrari-nihanə yetmək olmaz.
Zülfi sözü – zikri-həlqeyi-raz,
Ləli-ləbi – abi-çəşmeyi-naz.
Dövri-məhi-ruyi – çəşmeyi-nur,
Xaki-kəfi-payı – sürmeyi-hur,
Bir qayət ilə şəmaili xub
Kim, Leyli olanda ona mətlub,
Bir güzgüyə gər açıb gözünü,
Güzgydə görəydi öz-özünü,
Öz arizinə olurdu meyli,
Qılmazdı həvayi-hüsni-Leyli.
Ol iki səmənbəru səhiqəd,
Bir-birinə oldular müqəyyəd.
Ol iki xərabi-badəyi-zövq,
Bir camdən içdilər meyi-şövq,
Girdabi-bələyə oldular qərq,
Qalmaqda aralarında bir fərq.
Övzai-müxalif oldu yeksan,
Guya iki təndə idi bir can.
Hər kim sorar olsa Qeysə bir raz,
Leylidən ona yetərdi avaz.
Kim Leyliyə qılsa bir xitabi,
Qeys idi ona verən cəvabi.

Eylərlər idi xəti-vəfa məşq,
Artardı dəmadəm onlara eşq.
Leylidə oxumaq iztirabı
Olsa, rüxi-Qeys idi kitabı.
Məşq etməyə Qeys alsa bir xət
Leyli qaşığı idi ona sərxət.
Xətt üzrə qılırdı ol gözəllər,
Min naz ilə bəhslər, cədəllər.
Əmma nə cədəl – kəməli-ülfət,
Nə bəhs – nəhayəti-məhəbbət.
Çün bir neçə müddət ol iki pak,
Övqat keçirdilər tərəbnak.
Eşq olduğu yerdə məxfi olmaz;
Eşq içrə olan qərar bulmaz.
Eşq atəşinə budur əlamət
Kim, baş çəkə şöleyi-məlamət.
Hüsn afəti-eşq olub dəmadəm,
Gəldikcə iradətdə oldu möhkəm,
Bir qayətə yetdi nəşəyi-hal
Kim, oldu həvasü əql pəmal.
Qalmadı zəbanə tabi-göftar
Kim, eyləyələr məhəbbət izhar.
Keyfiyyəti-halı qılmağa faş
Gəlmişdi təkəllümə gözü qaş.
Eylərdi gözilə bu xitabı,
Qaşılə verərdi ol cəvabı.
Qaşü göz ilə olan təkəllüm,
Həm qılmadı dəfi-zənni-mərdüm.
Mərdümdən olam, demə, kənarə!
Mərdüm göz içindədir, nə çarə?
Həmraz ikən ol iki vəfadar,
Dəmsaz ikən ol iki cigər-xar,
Rəf oldu hicabi-şahidi-raz;

Eşq oldu məlamət ilə dəmsaz.
Aşıqlərə gizli qalmadı hal;
Məlum oldu cəmmi əhval.
Gərd ayineyi–nişatə düşdü,
Minbəd iş ehtiyatə düşdü.
Söyləşməyə ol iki yeganə
Qalmadı səbəb məgər bəhanə.
Ta olmaya raz aşikara,
Dövrən ilə qıldılar müdara.
Bir növ bəhanə ilə hərdəm
Könlünü qılırdı Qeys xürrəm.
Qəsdən unudurdu dərsin ol zar,
Leyliyə deyirdi: – "Ey vəfadar!
Hifzi–səbəq etdi bağırimi xun,
Məndən bilirəm bilirsən əfzun.
Mən bilmədiyim mənə oxutgil,
Dərsim oxuyam qulaq tutgil!"
Çün lövhələr üzrə xəət yazardı,
Əmdən xətinini qələt yazardı.
Yəni ki, xəta təvəhhüm edə,
Ol gül açılıb–təbəssüm edə,
Göftarə gələ ki – "Bu qələtdir,
Tərk et ki, xilafi–rəsmi–xətdir!"
Ola səbəbi–təkəllümi–yar,
Fəhm etməyə müddəayi əğyar.
Ətfal qılanda dövr bünyad,
Vari belə eyləyəndə fəryad,
Ol, yarına ərzi–hal edərdi,
Özgə dövrün xəyal edərdi.
Qılmazlar idi sözünü məlum,
Bilməzlər idi sözünü məfhum.
Məktəbdən olan zamanlar azad
Vəsl üçün edərdi hiylə bünyad:

Qəsd ilə nihan edib kitabın,
Həddən aşırardı iztirabın,
Leyli yolunu tutub durardı,
"Sən gördün ola!" – deyib sorardı.
Yəni bu bəhanə ilə bir dəm,
Yarın görə, ola şadü xürrəm,
Elmi-xətə ömrün eyləyib sərf,
Məşq etmiş idi həmin iki hərf:
Bir səfhədə "lam"ü "ya" mükərrər,
Yazardı onu qıldadı əzbər.
Kim: – "Bu iki hərfdir muradım,
Rövşən bular ilədir səvadım".

BU, LEYLIYƏ ANASI İTAB ETDİYİDİR VƏ BƏHARİ-VƏSLİNƏ XƏZAN YETDİYİDİR

Çün məkr ilə Qeysi-bədsərəncam,
Bir neçə zaman keçirdi əyyam.
Tədbir ilə eşq zövq verməz,
Tədbir diyari-eşqə girməz.
Eşq ilə riyə deyil müvafiq,
Risvay gərək həmişə aşiq.
Dildən-dilə düşdü bu fəsanə,
Faş oldu bu macəra cəhanə
Kim: "Qeys oluban əsiri-Leyli,
Leyli dəxi salmış ona meyli".
Tədrici-məbadi ilə nagah,
Leylinin anası oldu agah,
Odlara tutuşdu, yasə batdı,
Ol qönçədəhanə dil uzatdı.
Yanar od olub, çəkib zəbanə,
Ol gülrüxə dedi yanə-yanə:

- "Key şux! Nədir bu göftügülər?
Qılmaq sənə tənə eybculər?
Nəyçün özünə ziyan edirsən?
Yaxşı adını yaman edirsən?
Nəyçün sənə tənə edə bədgü?
Namusuna layiq işmidir bu?
Nazik bədən ilə bərgi-gülsən,
Əmma nə deyim ikən yünülsən!
Lalə kimi səndə lütf çoxdur,
Əmma nə deyim, üzün açıqdur.
Təmkini cünunə qılma təbdil!
Qızsan, ucuz olma, qədrini bill!
Hər surətə əks kimi baxma!
Hər gördüyünə su kimi axma!
Mey gərçi səfa verər dimağə,
Axdığı üçün düşər ayağə,
Güzgü kimi qatı üzlü olma!
Nərgiz kimi xiyərə gözlü olma!
Gözdən gərək olasan nihan sən,
Ta demək ola sənə ki, cansən.
Sən şəmsən uymagil həvayə!
Kim, şəmi həva verər fənayə.
Löbət kimi özünü bəzətmə!
Rövzən kimi kyçələr gözətmə!
Sağər kimi gəzməyi hərəm et!
Nəğmə kimi pərdədə məqam et!
Sayə kimi hər yerə üz urma!
Heç kimsə ilə oturma, durma!
Sən sadəsən, özgə əhli-neyrəng,
Cəhd eylə verilməsin sənə rəng,
Derlər səni eşqə mübtəlasən,
Biganələr ilə aşinasən.
Sən qandanü eşq zövqi qandan?

Sən qandanü dust şövqi qandan?
Oğlan əcəb olmaz olsa aşiq,
Aşiqlik işi qıza nə layiq?
Ey iki gözüm, yaman olur ar!
Namusumuzu itirmə, zinhar!..
Biz aləm içində niknamız,
Mərufi-təmami-xasü amız,
Nə nəng ilə dəxi edəlim laf?
Biz deməyəlim, sən eylə insaf!
Tut kim, sənə qıymazam məni-zar,
Məndən ulu bir müdəbbirin var.
Neylərsən əgər atan eşitsə?
Qəhr ilə sənə səyasət etsə?
Minbəd gəl eylə tərki-məktəb,
Bil əbcədini həmin cədü əb.
Etmə qələm ilə məşqdən yad,
Suzən tutü nəqş eylə bünyad,
Ətfaldan eylə qəti ülfət,
Həmraz yetər yanında löbət,
Büt kimi bir evdə eylə mənzil,
Olma dəxi hər yanayə mail.
Ənqa kimi üzlət eylə pişə,
Öylə rəviş eylə kim, həmişə
Gərçi adın ola dildə məzkur,
Görmək səni ola qeyri-məqdur,
Xoş ol ki, qızı həmişə gizlər,
Xud gizli gərək həmişə qızlar".

**BU, İNKAR İLƏ LEYLİ ANASINA CAVAB
VERDİYİDİR VƏ MƏKTƏBDƏN ÇIXIB SƏRAYI-MÖHNƏTƏ
GİRDİYİDİR**

Leyli bu itabı çün eşitdi,
Öz könlündə müqərrər etdi
Kim: Şöbədeyi–sipehri–zalim,
Tərhlədi nəqşi–namülayim.
Əyyami–vüsalə yetdi hicran,
Vəqt oldu cigərlər ola büryan.
Əmma nə desin, nə çarə qılsın,
Tədbir nə olduğun nə bilsin!
Naçar tutub təriqi–inkar,
Asari–təcahül etdi izhar.
Gülzari–itabə ab verdi,
Giryan–giryan cəvab verdi:
– "Key, munisi–ruzigarım ana!
Dürri–dürri–şahvarım ana!
Sözlər dersən ki, bilməzəm mən,
Məzmununu fəhm qılmazam mən.
Dersən məşuqü eşqü aşıq,
Mən sadəzəmir tifli–sadiq;
Bilməm, nədir ol hədisə məzmun?
Söylə! Necə olmayım digərgun?
Eşqin qılmazdı kimsə yadın,
Ha səndən eşitdim indi adın.
Billah! Nədir, ana, eşqə məfhum?
Bu sirri–nihanı eylə məlum!
Hadiyi–rəhi–muradım olğıl!
Bu şivədə ustadım olğıl!
Mən məktəbə rəyim ilə getmən,
Bir şügli xilafi–rəyin etməm.
Həm dersən sən ki: "Məktəbə var!"
Həm dersən sən ki: "Getmə zinhar!"
Qanğı sözə etiqadım olsun?
Sənə necə etimadım olsun?
Mən həm deyiləm bu zəcrə qail

Kim, hərdəm olub çiraği-məhfil,
Nacinslər ilə həmdəm olam,
Bir yerdə müqəyyədi-ğəm olam.
Hər didədən edə-edə pərhis,
Övqat keçə küdurətamiz.
Peyvəstə müəllim eyləyib cövr,
Gahi səbəq oxuda, gəhi dövr.
Billah, mənə həm bu idi məqsud,
Məktəbdə olurmu tiftl xoşnud?
Ayrıq bu sözü mükərrər etmə,
Lütf eylə, məni mükəddər etmə!"
Çün ana eşitdi bu cəvabi,
Tərk etdi şikayətü itabi.
Şəksiz ona rövşən oldu kol mah.
Aşiqlikdən deyildir agah.
Bihudədir ol qamu fəsanə
Kim, aşıqdir filan, filanə.
Çün vaqəə şək məhəlli oldu,
Ol vaqədən təsəlli oldu.
Leyli həm oturdu evdə naçar,
Düzdü sədəfinə dürri-şəhvar...
Bir bürcdə sabit oldu əxtər,
Məhbusi-xəzanə oldu gövhər.
Ləl oldu əsiri-sineyi-səng,
Həbs oldu gülabə şişeyi-təng.
Qəmdən siyəh oldu ruzigarı,
Nomid, dili-ümidvarı.
Ah eylər idi, vəli, nə hasil,
Ol yel açamazdı qönçeyi-dil.
Göz yaşı tökərdi, leyk nə sud,
Bitməzdi onunla nəxli-məqsud.
Zülfi kimi piçü tabə düşdü,
Heyran qalıb iztirabə düşdü.

Ağzı kimi xülqün etdi qəm dar;
Çeşmi kimi cismi oldu bimar.
Nə dərđini saxlasa qərari,
Nə şərhi–qəm etsə qəmgüsari.
Fanusi–xəyalə döndü ol şəm,
Könlünü qılıb xəyal ilə cəm,
Hərdəm çəkib ol qəm içrə min ah,
Dərd ilə düzüb təraneyi–ğəm,
Bu bir qəzəli oxurdu hər dəm:

QƏZƏLİ–LEYLİ

Fələk ayırdı məni cövr ilə cananımdan,
Həzər etməzmi əcəb naləvü əfğanımdan?

Oda yandırmasa gər şölə ilə nöh fələki,
Nə bitər atəşi–ahi–dili–suzanımdan?

Qəmi–pünhan məni öldürdü, bu həm bir qəm kim,
Gülrüxüm olmadı ağəh qəmi–pünhanımdan.

Ah idi həmnəfəsim, ah ki, ol həm axır
Çıxdı ikrah qılıb külbeyi–ehzanımdan.

Mən, nə hacət ki, qılam daği–nihanım şərhin?
Aqibət zahir olur çaki–giribanımdan.

Həq bilir, yar deyil canü dilimdən qaib,
Nola gər qaib isə didəyi–giryanımdan.

Can əgər çıxsa tənimdən əsəri–mehri ilə,
Əsəri–mehrini sanman ki, çıxar canımdan.

Lütf edib sən, məgər ey bad, bu gündən böylə
Verəsən bir xəbər ol sərvî-xuramanımdan.

Ey Füzuli, qəmi-hicr ilə pərişandır hal,
Kimsə agah deyil hali-pərişanımdan.

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Saqi, gətir ol meyi-muğani
Kim, unudalım qəmi-cəhani!
Rəhm eylə ki, qəsdî-can edər qəm,
Bağrım sitəm ilə qan edər qəm.
Qıl əqlimi badə ilə zail,
Çərxin sitəmindən eylə qafil.
Fəryad ki, çərx bivəfadır,
Daim işi cövr ilə cəfadır.
Bir adət ilə mədarı yoxdur,
Dövrünün etibarı yoxdur.
Hər həmnəfəs etsə iki yarı,
Bir yerə gətirsə iki zarı,
Əlbəttə, səbəb salar arayə,
Onları əsir edər bəlayə.
Billah, nə yamandır aşinalıq,
Çün vəqə olur yenə cüdalıq.

GÜZARİŞİ-HALİ-MƏCNUN

Gülzari-kəlam bağbanı
Böylə bəzəmiş bu bustanı:
Kim, sərvî-riyazi-möhnətü dərd,

Sövdazədə Qeysi-dərđpərvərd
Hər sübh gedərđi məktəbə şad,
Məktəbdə olurdu qəmdən azad,
Məşqi-xəti-hüsni-yar edərđi,
Dəfi-qəmi-ruzigar edərđi.
Zövq ilə tutub təriqi-sabiq,
Adət üzərinə sübhi-sadiq
Gəldi yenə məktəbə fərəhnaq,
Ta kim, qıla zövqi-vəsli idrak.
Gördü ki, behiştə hur gəlməz,
Gün çıxdı, hənuz nur gəlməz.
Xurşidsiz oldu ruz ta şəb,
Oldu başına qaranqu məktəb.
Bildirdi ki, sipəhri-şöbədəbaz,
Bir şöbədə eyləyibdir ağaz.
Əlbəttə, cəfayi-təni-əğyar
Ol gül yoluna buraxdı bir xar.
Nomid olub etdi nalə bünyad,
Dedi: – "Nədir, ey fələk, bu bidad?
Netdim sənə, qəsdi-canım etdin?
Qəti-rəhi-dilsitanım etdin?
Kəsdin tələbi-qərəzdə rahım,
Bildir mənə kim, nədir günahım?
Əvvəl məni eylədin mükərrəm,
Vəsli-sənəm ilə şadü xürrəm,
Döndün niyə böylə cövr edərsən,
Ol dövrə nəqiz dövr edərsən?
Vəhm eyləmədinmi, kim, çəkib ah,
Suzi-cigər ilə bir səhərgah
Yandıram oda doquz rəvaqın,
Suzin sənə bildirəm fəraqın?
Tədbir qıl; ey müəllimi-pir,
Et sehr ilə ol pəriyi təsxir!

Ancaq mənə sanma yetdi bu qəm
Kim, yetdi mənə yetən sənə həm.
Düş! Ey əlif, istiqamətindən,
Şərm eylə bu qəddü qamətindən!
Qəddi həvəsilə dəm urarsan,
Ol getdi, əcəb ki, sən durarsan!
Ey nun! Çü nihandır əbruyi-yar,
Sən dəxi nəzərdə durma, zinhar!
Ey mim! Çü ağzı oldu ğaib,
Oldu sənə həm ədəm münasib!
Olsan nola, ey dəvat, diltəng
Ayineyi-xatirin tutub cəng,
Ol türreyi-mişkbudan ayru.
Hicran qara bağrın eyləmiş su,
Ey xamə! Sirişkbar olubsan,
Sərgəştəvü biqərar olubsan!
Guya bu gün etməmiş müyəssər
Dövrən sənə dəstbusi-dilbər.
Ey lövh! O xəttin eylə yadın!
Qıl sinədə nəqş qəm səvadın!"
Bir neçə gün ol əsiri-hicran,
Məktəbdə gəzib qılırdı əfğan,
Hər ruz fəğanı ilə ta şəb,
Təzib çəkərdi əhli-məktəb.
Şəb həm qılıban fəğanü zari,
Eylərdi müxatəb ol nigari:
– "Key göz nuri, könül süruri!
Sənsiz gözümün yox oldu nuri.
Əvvəl nə idi bu aşinalıq?
Axır niyə eylədin cüdalıq?
Əvvəl niyə eylədin məni məst,
İzhari-məhəbbət ilə pabəst?
Axır nə üçün xumarə saldın,

Bu mehnəti–intizarə saldın?
Saldın dili–zarə nari–firqət,
Qıldın gözümü pür abi–həsərət!
Könlüm odu qıldı yanə–yanə,
Ahəng, şəfəq tək asimanə.
Yaşım suyu oldu varə–varə,
Bir bəhr ki, yox ona kənarə.
Mən istəməzəm bu gündə həmdəm,
Yanımdan ilət xəyalını həm!
Olmaya düşüb xəyalın, ey məh,
Oda yana, suya bata nəgəh.
Sərməsti–şərabi–iştियाqəm,
Mədhuşi–təhəyyüri–fəraqəm,
Qoyma qəmini mənimlə həmrəh,
Faş eylərəm onu xəlqə nəgəh.
Sərməstdə ixtiyar olmaz,
Mədhuşda etibar olmaz.
Can oldu qəmin yolunda bərbad,
Təşvişi–fənadən oldum azad.
Göstərdi mənə qəmin məzaqi,
Eyşi–əbədi, nişati–baqi.
Gər gəlsə əcəl, mənim nəm ala
Can xud yoxdur məgər qəm ala.
Şəmi–şəbi–mehnatü bəlayəm,
Aşüfteyi–cünbüşi–həvayəm.
Suzi–dil ilə tökülsə yaşım,
Tiği–ğəm ilə kəsilsə başım,
Candan çıxarıb həvayi–eşqi,
Tərk eyləməzəm bəlayi–eşqi.
Bu günləri kim, qəm içrə zarəm,
Hicran ələmilə biqərarəm,
Gər nameyi–ömrə kilki–təqdir,
Gündür deyibən qılırsa təhrir,

Eylər məni ol hesab məğbun
Kim, surəti–haldır digərgun.
Gün şərti demişlər afitabi,
Billah ki, bu nüktədir hesabi.
Hər gün ki, görünməz afitabım,
Mən gün deməzəm budur hesabım.
Yox kimsə bu dərdi–dildən agah,
Bu dərdi–dil ilə neyləyim? Ah!
Dərdim sözə gəldigincə artar,
Oddur, yel ilə zəbanə dartar".
Əyyami–visalı eyləyib yad,
Ol xəstə bu şəri etdi bünyad:

QƏZƏLİ–MƏCNUN

Ey xoş ol günlər ki, mən həmrəz idim canan ilə,
Neməti–vəslin görüb, nazın çəkərdim can ilə.

Görməmişdi gülşəni–eyşim xəzani–təfriqə,
Olmamışdı tirə əyyamım şəbi–hicran ilə.

Məhvəşimdən, dustlar, dövrən cüda istər məni,
Düşmənimdir, hiç bilmən netmişəm dövrən ilə.

Yetsə gər aşıqlərin əflakə əfğanı, nə sud,
Yetmək olmaz məhvəşlər vəslinə əfğan ilə.

Yaşırıb saxlardım eldən daği–hicranın, əgər
Etmək olsaydı müdərə dideyi–giryən ilə.

Zövqdən dibaçə bağlandı kitabı–ömrümə,
Qoymadı dövrən keçə ovqatım ol ünvan ilə.

Ey Füzuli, əxtəri–bəxtim müsaid olmadı
Kim, olam bir dəm müqarin ol məhi–taban ilə.

TƏMAMİYİ–SÜXƏN

Söz müxtəsər ol əsiri–sevda,
Bir növ ilə oldu xəlqə rüsva
Kim, Qeys ikən, oldu adı Məcnun,
Əhvalını etdi qəm digərgun.

BU, LEYLİYƏ MƏCNUN GÜZƏRDƏ MÜQABİL OLDUĞUDUR VƏ GÜN MÜQABİLİNDƏ HİLALI–MEHRİ BƏDRİ–KAMİL OLDUĞUDUR

Bir gün ki, baharı–aləməfruz.
Vermişdi cəhanə feyzi–novruz.
Salmışdı niqab çöhrədən gül,
Çəkmişdi sürudi–nalə bülbül.
Şəbnəm meyi–nabı ilə lalə,
Doldurmuş idi qızıl piyalə.
Olmuşdu gül ilə səbzeyi–tər,
Firuzəfüruz, ləlpərvər
Bir neçə müsahibi–vəfadar,
Məcnuni–şikəstəyi görüb zar,
Hər yan dedilər ki: "Ey bəlakəş!
Gül çağıdır, olmagil müşəvvəş!
Bu fəslə adəmi gərək şad,
Ənduhü bəlavü ğəmdən azad!

Çün əbr deyilsən, olma giryan,
Çün seyl deyilsən, etmə əfğan!
Gül kimi buraxma sinənə çak!
Səbzə kimi etmə bəstərin xak!
Kəmtər özünü əsiri-qəm qıl,
Lütf eylə, xüramə gəl, kərəm qıl!
Səhra tutalım, mey içəlim şad,
Ənduh ilə olma böylə mötad!
Ey qönçədəhanü sərvqamət,
Gül, oyna, zamani et fərağət!
Pakizə vücudə heyfdir qəm,
Böylə dəxi qalmaya bu aləm,
Şayəd açıla güli-muradın,
Möhkəm qıl əsasi-ətiqadın!
Seyr üzrə bu novbahar fəsli,
Şayəd buluna nigar vəsli".
Məcnuni-həzin əyağə durdu,
Səhralərə seyr üçün üz urdu.
Giryan-giryan qılırdı seyran,
Heyran-heyran gəzərdi hər yan,
Gəh səbzəyə ərzi-raz edərdi,
Gəh laləyə min niyaz edərdi,
Çəşminə sürərdi lalə dağın,
Aşiq sanıban öpüb ayağın.
Nərgis gözünə nigah edərdi,
Yarın gözün anıb, ah edərdi.
Söylərdi bənəfşəyə qəmi-lil
Kim, söyləyə yarə olsa vasil.
Bülbüllərə şərh edərdi halın,
Qumrulara möhnətü məlalin.
Hər türfə çiçək görüb çəkib ah,
Mənzil-mənzil gəzərdi, naghah
Bir mənzilə düşdü rəhgüzari

Kim, seyrdə idi onda yarı,
Bir neçə pərirüx ilə həmdəm,
Məcnuni-şikəstədən müqəddəm
Leyli güzər etmiş ol fəzayə,
Salmış gülü lalə üzrə sayə.
Bir səbzəyə səbz xərgəh urmuş,
Məh səhni-çəməndə halə qurmuş;
Qönçə kimi ol lətif xərgah,
Gül bərgi kimi içində ol mah.
Məcnunə müqabil oldu Leyli,
Bəhri-qəmə yetdi dərd seyli.
Leyli demə – şəmi-məclisəfruz,
Məcnun demə – atəşi-cigərsuz.
Leyli demə – cənnət içrə bir hur,
Məcnun demə – zülmət içrə bir nur.
Leyli demə – övci-hüsnə bir mah,
Məcnun demə – mülki-eşqə bir şah.
Leyli demə – bir yeganeyi-dəhr;
Məcnun demə – bir fəsaneyi-şəhr.
Leyli – çəmənə-bəla nihalı,
Məcnun – fələki-vəfa hilalı.
Leyli – məhi-asimani-həşmət,
Məcnun – şəhi-kişvəri-məlamət.
Leyli – səfi-əhli-hüsn əmiri,
Məcnun – səri-kuyi-qəm fəqiri.
Leyli işi – işvənü girişmə,
Məcnun gözü yaşı çeşmə-çeşmə.
Leyliyü nişati-hüsn kami,
Məcnunü bəlayi-eşq dami.
Leyliyü lətafəti-dilaray,
Məcnuni məlaməti-qəməfzay.
Leylidə kəməli-hüsn ilə zövq,
Məcnunda cəməli-Leyliyə şövq.

Leyli – sədəfi-həyayə bir dür,
Məcnuna onunla min təfaxür.
Leylidə visali-dust meyli,
Məcnunda həm arizuyi-Leyli.
Ol iki səhiqədü səmənber,
Bir-birinə oldular bərabər;
Fuladə sataşdı səngi-xarə,
Od düşdü qərarü ixtiyarə.
Bir sazə düzöldü ol iki tar,
Gərm oldu rəvaci-naleyi-zar.
Ol baxdı buna nişat buldu,
Bu gördü onu müqəyyəd oldu.
Məcnunda qərar tutmayıb huş,
Dəryayi-təhəyyür eylədi cuş,
Bir dəm baxa bilmədi-ol ayə,
Döşəndi yer üzrə misli-sayə.
Leyli həm itirdi ixtiyarın,
Bir dəm görə bilmədi nigarım,
Heyranlığı ol məqamə yetdi
Kim, düşdü ayaqdan usu getdi.
Gül suyu səpib rəvan üzünə,
Leylini gətirdilər özünə,
Hər yan dedilər ona ki: "– Ey mah!
Nagəh, olur atan-anan agah
Kim, qeyr ilə aşına olubsan,
Bir dilbərə mübtəla olubsan.
Verməz bu rəviş nəticəyi-xub,
Şayəstə deyil sənə bu üslub!
Yaxşı nəzər eyləsən yamandır,
Həm bizə və həm sənə ziyandır!"
Ondan götürüb büsatü xərgah,
Ol mahliqayi xahü naxah
Öz bürcünə qıldılar rəvanə,

Ta olmaya vaqif ata-anə.
Söz demədilər bu macəradən,
Nə gəncdənü, nə əcdəhadən.
Məcnuni həm etdi çeşmi-xunbar
Sular saçıban üzünə, bidar.
Gördü ki, nigardan nişan yox,
Bir cismi-füsürdə var, can yox.
Divanə qalıb, pəri gedibdir,
Salıb onu dilbəri gedibdir.
Çak eylədi camə, çəkdi nalə,
Halı bədəl oldu özgə halə.
Tərk etdi libasi-laləguni,
Rəxt oldu təninə əşki-xuni,
Gər matəm üçün misali-xamə,
Sarmışdı başa siyəh əmamə.
Çizgindi başına dudi-ahi,
Yandırdı əmameyi-siyahi.
İkrah ilə çıxdı pirəhəndən,
Ar etdi şəhidi-ğəm kəfəndən.
Nəleyni buraxdı ol bəlacu
Kim, aşıqə payibənddir bu.
Həmdəmlərə üzr qıldı ağaz:
– "Key bir neçə həmnəşinü həmrəz!
Seylabi-hücumi-əşk yetdi,
Mən şiyftəhalı qərq etdi.
Olman məni-xəstə ilə həmdəm
Ta batmayasız bu suya siz həm,
Mən, rəngi-mələmətə boyandım,
Sövdazədəlik oduna yandım,
Əlbəttə, bu od ki, düşdü canə,
Axır tutuşub çəkər zəbanə.
Dişvar bəlami səhl sanman!
Siz dəxi mənim oduma yanman!

Məndən sizə düşməsin bir əxgər,
Çün dəymədi xeyr, dəyməsin şər.
Sövda siyəh etdi ruzigarım,
Eşq aldı inani-ixtiyarım.
Mən bir quşam uçdum aşiyandan,
Mən qandanü meyli-xanə qandan.
Qılman mənə ev hekayətin çox,
Dəxi mənim onda getməyim yox!
Sizdən sorar olsa ata halım,
Keyfiyyəti-möhnətü məlalım,
Söylən ki: "Fənayə verdi rəxtin,
Əyyam siyah qıldı bəxtin.
Ey piri-şikəstəhalü naşad,
Tanriçün əlimdən eyləmə dad!
Demə ki, "nədir bu macəralər?"
Səndən mənə yetdi bu bəlalər!
Mən bilməz idim qəmi-cəhanı,
Təşvişi-zəminü asimanı.
Asudə sərəçeyi-ədəmdə
Nə qüssədə idimü, nə qəmdə.
Bilməzlik ilə xoş idi halım,
Nə hüsn, nə eşq idi xəyalım.
Sən vasiteyi-vücuda oldun!
Sən manei-feyzi-cudim oldun!
Umdun ki, mənimlə olasan şad,
Dərda ki, ümidin oldu bərbad.
Mən yox olubam, sən indi var ol!
Özgə xələfə ümidvar ol!
Məzur tut, ey əziz, məzur!
Mən qəsd ilə səndən olmadım dur
Çox sidq ilə eylədim ona əzm
Kim, dövləti-vəslinə edəm cəzm,
Su saldı yoluma əşki-həsərət,

Damanımı tutdu xari-möhnət".

Təhrir qılıb münasibi-hal,

Bu şeri həm etdi ona irsal:

QƏZƏL

Fəzayi-eşqi çün gördüm, səlahi-əqldən durəm,
Məni rüsva görüb, eyb etmə, ey naseh ki, məzurəm!

Əgər çaki-giriban eyləsəm, mən eyləmin, çün mən
Mətai-nəngdən ari, libasi-ardən urəm.

Mənü səhrayi-vəhşət, mənzil etməm afiyət küncün,
Əsiri-dami-zülmət olmazam, çün talibi-nurəm.

Təmərrüd, əql fərmanından etsəm, dustlar, billah,
Məni rəyimlə sanmın, eşq sultaninə məmurəm.

Mənə kim tənə eylər, kim nəsihət əhli-aləmdən,
Xoşam kim, etibari-eşq ilə hər dildə məzkurəm.

Bəlayi-eşqü dərdi-dust tərkin qılmazam, zahid,
Nə müştaqi-behiştəm, sən kimi, nə talibi-hurəm.

Xəyali-çini-zülfü taqi-əbrusilə zövqüm gör,
Sanasan həşmət ilə kəsriyəm, qədr ilə fəğfurəm.

Qərəz, bir ad imiş aləmdə, mən həm eylərəm bir ad,
Bihəmdillah, Füzuli, rindü rüsvalıqda məşhurəm.

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Ol şiveyi–eşq içində mahir,
Qaldıqda vəsiyyətini axir,
Qıldı gözədidib təriqi–vəhşət,
Əshabdən inqitai–ülfət,
Səhrayə düşüb, günəş misali,
Tənha yürür oldu laübali.
Hər daşə ki, yetdi tökdü yaşın,
Ləl eylədi kuhü dəşt daşın.
Göz yaşını bəs ki, tökdü hər su,
Hər mərhələdən axıtdı min cu.
Bir əbri–bəla idi, güvahi;
Baran – sirişki, bərq – ahi.
Baran ilə bərqi cismü candan,
Bir mərtəbədə ki, mundan, andan
Dəryalərə yetsə ləməyi–tab,
Səhralərə düşsə qətreyi–ab,
Dəryalər olurdu cümlə səhra,
Səhralər olurdu cümlə dərya.
Fəryad ilə doldurub bu deyri,
Fəryadə gətirdi vəhşü teyri.
Əfğanı yetirdi asimanə,
Atəş salıb ah ilə cəhanə.

**BU, MƏCNUN ATASININ VAQİFİ–HAL
OLDUĞUDUR VƏ ONU BİYABANİ–MÖHNƏTDƏ
BULDUĞUDUR**

Gəncinəgüşayi–gəncgöftar,
Olmuş bu əda ilə gühərbar:
Kol bir neçə biqərarü məhzun,
Naçar qılıb vidai–Məcnun,

Nomid dönüb şikəstəvü xar,
Qıldılar atasını xəbərdar.
Ol piri çü vaqif oldu halə,
Məcnun kimi etdi ahü nalə.
Səhralərə tutdu seyl tək üz,
Vadilərə açdı çeşmə tək göz,
Çox aradı, gəzdi hər məkanı,
Bulunmadı oğlunun nişanı.
Ta aqibət ol şikəstəhali,
Bir guşədə gördü laübali.
Düşmüş yerə, xaksarü qəmnak,
Əhvalı xərabü sinəsi çak.
Dönmüş güli-sürxi zəfəranə,
Şimşadi-lətifi xizəranə.
Ayinəsini ğubar tutmuş,
Cəngi-ğəmi-ruzigar tutmuş;
Etmiş əlifin sitəm yükü dal,
Qılmış qələmin fələk qəmi nal,
Həmsöhbəti murü həmdəmi mar,
Təkyəgəhi xakü bəstəri xar,
Xar üzrə ona dəlik-dəlik tən,
Açmış qəm evinə dürlü rövzən.
Ol pir, çü gördü surəti-hal,
Surət kimi qaldı bir zaman lal.
Bir ləhzə onu təhəyyür aldı,
Heyrət gözü ilə baxa qaldı.
Sonra yaxa yırtıb etdi fəryad:
- "Key bülbüli-bustani-bidad!
Hali-dilini mənə bəyan et,
Əsrari-nihanini əyan et.
Kim aldı əlindən ixtiyarın?
Kim eylədi tirə ruzigarın?
Billah, netə biqərar olubsan,

Aşüfteyi–ruzigar olubsan!
Nə seyrdəsən, sənə tələb nə?
Bu naleyi–zarinə səbəb nə?
Dəryadə isə sənə düri–kam,
Sən söylə, mən eyləyim sərəncam,
Zülmatdə isə şəmi–məqsud,
Rövşən qılıü məndən istə mövcud".
Məcnun dedi: – "Ey mənə verən pənd,
Danayi–süxənvərü xirədmənd!
Kimsən, nədurur bu göftgülar,
Bifaidə batil arizulər?
Get, dərdimə sən dəva deyilsən,
Biganəsən, aşina deyilsən!
Mən böylə kəlamə tutmazam guş,
Leyli sözü söylə, yoxsa xamuş!"
Dedi: "Mənəm atan, ey bəlakəş,
Mən səngi–məlamətəm, sən atəş!"
Dedi: – "Nədir, ata, yoxsa anə,
Leyli gərək, özgədir fəsanə".
Çün gördü itaətində ehmal,
Bildirdi ki, fəqir özgədir hal,
Verdi bu firib ilə təsəlli,
Kim: – "Dur gedəlim, çağırıldı Leyli!
Leyli bizə gəldi mehmandır,
Ləli tələbində dürfəşandır".
Məcnun ki, eşitdi Leyli adın,
Sandı ki, fəlak verər muradın.
"Ləbbeyk" deyib ayağə durdu,
Ol kəbeyi–məqsədə üz urdu.
Pir ilə cavani–dilşikəstə,
Gəldi evə dilfekarü xəstə.
Başında həvayi–vəsli–Leyli,
Nə ata qəmi, nə ana meyli.

Gah ata nəsihət etdi ağaz,
Gah anası oldu pəndpərdaz.

**BU, MƏCNUNA ANASI PƏND VERDİYİDİR
VƏ BUSTANI-MƏLAMƏTDƏN XARİ-NƏDAMƏT
DƏRDİYİDİR**

Key rahəti-canü nuri-didə!
Fərzəndi-yeganeyi-güzidə!
Şənində rəyasəti-ərəb var!
Mirasi-şücaətü ədəb var!
Ətvəri-müluki tut həmişə,
Ayini-şücaət eylə pişə!
Əbruyi-xəm isə gər muradın,
Süst etmə kəmanə etiqadın!
Mücgani-siyahdan götür dil,
Ol navüki-cansitanə mail!
Olsan nigərani-qəddü qamət,
Qıl nizeyi-xunfəşanə rəğbət!
Gər zülf ilə görmək istəsən xal,
Gör heyəti-nöqtə, peykəri-dal!
Könlün gözü qaşə olsa məftun,
Gör dideyi-eynü əbruyi-nun!
Sən sərvsən, olmagil giranbar!
Azad ola gör, nə kim giriftar!
Sən ləlsən, olmagil səbüksəng,
Döndərmə günəş görüb rəvan rəng!
Etmə özünü hübabmanənd,
Başında olan həvayə xürsənd!
Kim, yoxdurur ol həvayə bünyad
Başın olur ol həvadə bərbad.
Sərgərmlik etmə şəm nisbət,

Suzi-qəmi-eşq ilə, mürüvvət,
Gör şəmi necə düşər bəlayə,
Başına gedən, gedər fənayə.
Zövqi-dilü didə qılma adət!
Salma meyü şahidə iradət!
Məhbubü mey ilə bəsləyən can,
Sanma olur əhli-əqlü iman!
Əqlimi olur müdam məstin?
İmani olurmu bütpərəstin?
Şerə həvəs etmə kim, yamandır,
Yaxşı desələr onu, yalandır!
Hala qıla gör kəmal hasil,
Fövt etmə macal, gəzmə qafil!
Ey bağı-ümidimiz nihali,
Qılma bizi nəng payimali!
Məhbub həm istəsən, kəm olmaz,
Biz kim, səniniz, sənə qəm olmaz.
Vardır bu həşəmdə min qəbilə,
Hər tairə içrə min cəmilə,
Bir-bir qılalım qamu sənə ərz,
Yetsin yerinə bizə olan fərz,
Bir sərvi-səhiqədü səmənber,
Təzvicini edəlim müqərrər,
Təyin edəlim sənə, məhü sal,
Sərf eyləyə bildiyincə əmval,
Sən tutma həmin təriqi-vəhşət,
Qəti-nəsəb eyləmə, əmanət!
Bizdən bu nəsihəti qəbul et!
Hər ləhzə bizi, yetər, məlul et!
Üşşaq səfahətin qılıb yad,
Bu şeri nə xoş demiş bir ustad:

QƏZƏLİ-USTAD

Can vermə qəmi-eşqə ki, eşq afəti-candır,
Eşq afəti-can olduğu məşhuri-cahandır!

Sud istəmə sövdayi-qəmi-eşqdə hərgiz!
Kim, hasili-sövdayi-qəmi-eşq ziyandır!

Hər əbruyi-xəm qətlinə bir xəncəri-xunriz,
Hər zülfi-siyəh qəsdinə bir əfi ilandır!

Yaxşı görünür surəti məhvəşlərin, əmma
Yaxşı nəzər etdikdə, sərəncamı yamandır!

Eşq içrə əzab olduğun ondan bilirəm kim,
Hər kimsə ki, aşiqdir, işi ahü fəğandır!

Yad etmə qara gözlülərin mərdümi-çeşmin,
Mərdüm deyib aldanma kim, içdikləri qandır!

Gər dersə Füzuli ki: "Gözəllərdə vəfa var"
Aldanma ki, şair sözü, əlbəttə, yalandır.

BU, MƏCNUNUN NƏSİHƏT QƏBUL ETMƏDİYİDİR VƏ ATASININ DƏRDİ DƏRMANƏ YETMƏDİYİDİR

Məcnun ki, eşitdi bu xitabı,
Verdi bu əda ilə cəvabi:
– Key ruhi-rəvanım ata, ana!
Kami-dilü canım ata, ana!
Təhqiq edibəm işim xətadır,
Hər nə desəniz mənə rəvadır.

Aludeyi-rəngi-dudi-ahəm,
Zülli-günəh ilə rusiyahəm.
Mən həm olubam bu işdən agah,
Əmma nə deyim, nə söyləyim? Ah!
Yoxdur bu işimdə ixtiyarım,
Zəbtimdə inani-iqtidarım!
Əql oldu zəifü eşq qalib,
Xatir nigəran, nigar cazib,
Tutdu tənü canımı qəmi-yar,
Ğeyrəl-məhbub leysə fiddar
Məndə dəxi necə mənlik olsun,
Məndən məni istəyən nə bulsun?
Təqdir çü böylədir, nə tədbir,
Təqdiri edərmi kimsə təğyir?
Olsaydı mənə nişat ruzi,
İstərmi idim bu dərdü suzi?
Gər səhhətə qadir olsa bimar,
Dərdə özün eyləməz giriftar.
Əl versə gədayə padişahlıq,
Sanman ki, qılır dəxi gədalıq.
Fitrətdə nə halət olsa məqsum,
Rəf olmadıdır əmri-mələm.
İslahıma eyləmən təəmmül,
Kim, gül tikan olmazü tikan gül.
Keyfiyyəti-abü cövhəri-xak,
Dönmək olamı qəbuli-idrak.
Su süfləliyindən ayrılırmı?
Od yandıra bilməyə bilirmı?
Ol gün ki, rəhimdə kilki-qüdrət,
İcadıma verdi ziybi-surət,
Doldurdu həva ilə dimağım,
Sövda ilə bağladı ayağım.
Doldu bədənimdəki rəkü pust,

Başdan–ayağa məhəbbəti–dust.
Mülk eylədi könلümü bəlayə,
Vəqf eylədi canımı cəfayə.
Yox məndə bu hökmdən təxəllüf,
Ol maliki–vəqfədir təsərrüf.
Dərđi–əzəli dəva bulurmu?
Mehri–əbədi fəna bulurmu?
Mən şəmi–səraçeyi–fəraqəm.
Suzi–cigər ilə xoşməzaqəm.
Məndən diləyən bu suzi zail,
Bidadıma olmuş ola mail.
Şəmin ki, həyatı oldu atəş,
Halı onun atəşilədir xoş.
Oddan diləyən onun nəcatın,
Fani diləmiş ola həyatın.
Düşmənlüyə dustluq qılıb ad,
Tədbiri–nəcatım eyləmən yad!
Mən qərqeyi–bəhri–şövqi–yarəm,
Bərhəmzədəyi–qəmi–nigarəm,
Ancaq, səbəbi–qərarım oldur,
Arami–dili–fıkarım oldur.
Onunla edin bu dərđə mərhəm,
Urman dəxi özgə kimsədən dəm.
Dersiz mənə var dilrübələr,
Leyli kimi çox pərilıqalər...
Billah, deməniz bu hərfi zınhar
Aləmdə bir ondan özgə, kim var?
Bülbül gül üçün qılında nalə,
Dərdinə dəva olurmu lalə?
Xosrov deyiləm ki, mənə dilbər
Şirin ola gah, gah Şəkkər?
Mən yekcəhətəm təriqətimdə,
Təğyir işi yox cibillətimdə.

Üzrünü bəyan edib həm ol dəm
Təqrirə gətirdi bir qəzəl həm:

BU QƏZƏL MƏCNUNİ–DİLPƏZİRİNDİR

Eşq dərdi, ey müalic, qabili–dərman deyil!
Cövhərindən eyləmək cismi–cüda asan deyil!

Dövr cövründən şikayət edənə aşiq demən,
Eşq məsti vaqifi–keyfiyyəti–dövran deyil!

Şəhrdən səhrayə bir fərq olduğun hər kim bilir,
Bilmiş ol kim, eşq səhrasında sərgərdan deyil!

Hər kim idrak eylər öz keyfiyyəti–halın, hənuz
Dust rüxsarinə eyni–şövq ilə heyran deyil!

Canın canan ittihadı fariq eylər cismdən,
Cismdən agah olan can, vasili–canan deyil!

Der imiş düşmən ki, Həmdəmdir Füzuli yar ilə,
Hər sözü böhtan isə, həqqə bu söz böhtan deyil!

BU, MƏCNUNUN ATASI LEYLİYƏ XASTKARLIĞIDIR VƏ LEYLİ ATASININ MƏCNUNDAN BİZARLIĞIDIR

Saqi, gətir ol şərabi–nabi!
Kim, yetdi nisabə qəm hesabi.
Qəm, düşməni–cani–mübtəladır,

Dəf eyləyə gör ki, bir bələdir!
Söz cövhərinə olan xiridar,
Bu növ ilə qıldı gərm bazar
Kim, aciz olub qəm içrə ol pir,
Məcnununa qıldı fikri-zəncir.
Bildirdi ki, gər olmaz olsa Leyli,
Mümkün deyil olmağı təsəlli,
Qıldı tələbin özünə lazım,
Çəm etdi əaliyü əzəm.
Ümmid ilə bağladı umub kam,
Ol kəbeyi-arizuyə ehram.
Çün Leyli atası bildirdi hali,
Uydurdu əkəbirü əali,
Qarşılarına olub rəvanə,
Qıldı olar ilə əzmi-xanə
- "Əhlən və səhlən!" - deyib dəmadəm,
Min gəz dedi: - "Ola xeyr məqdəm!"
Çün şəm sifət olar oturdu,
Ol sərv kimi ayağa durdu.
Ortaya buraxdı türfə xanlar,
Ta kami-dil ala mehmanlar.
Olmuşdu dolub kəbab ilə xan,
Cədyü Həməl ilə asiman san.
Əmma, əcəb ər qıla xirədmənd,
Ol xanları asimanə manənd,
Hər kim qərəzin bulurdu xandan,
Bu mümkün olurmu asimandan?
Xanlar götürüldüyündə ol pir,
Təqrib ilə dərdin etdi təqrib:
- "Key, qədrlə qibleyi-qəbail!
Səndən qamunun muradı hasil,
Əslü nəsəbim sənə əyandır,
Hökmüm neçə min evə rəvandır.

Məşhuri-qəbailəm səxadə,
Mərufi-təvaifəm ətadə.
Həm var məhəbbətimdə təsir,
Həm var ədavətimdə təşvir.
Sərdəftəri-əhli-ruzigarəm,
Hər necə desəm, yüz onca varəm.
Nəxli-əməlim səmər veribdir,
İyzəd mənə bir gühər veribdir.
Hala dilərəm bu türfə lölu,
Bir ləl ilə ola həmtərazu,
Ta lölö olanda lələ vasil,
Tərkib qılam müfərrihi-dil.
Çox kanlara tişəvəş üz urdum,
Çox ləl həqiqətini sordum,
Hər kanda əgərçi ləl çoxdur,
Bir ləl ki, layiq ola yoxdur.
Bir ləlin eşitmişəm sənin var
Kim, lölöümə odur səzavar.
Lütf eylə, inayətü kərəm qıl!
Ol ləl ilə dürrü möhtərəm qıl!
Qılsın gülü sərv sayəpərvər,
Olsun gülə sərv sayəgüstər.
Fəhm et sözümü, təğafül etmə!
Bir xeyr işidir, təəllül etmə!
Gər hasil olur bu kam səndən,
Hər nə ki, dilərsən, istə məndən!
Onca qılayın sənə rəvan gənc
Kim, yer üzün eyləyə nihan gənc.
Onca gühər eyləyim rəvanə
Kim, bulmayasan ona xəzanə".
Ol sərv-i-səmənbərin atası,
Ol gənci-nihanın əcdəhası,
Lütf ilə dedi ki: "Ey xirədmənd!

Mən kimi əsiri–dami fərzənd!
Sən xoş gəldin, səfa gətirdin,
Topraqlardan bizi götürdün!
Müşkülçə xitabdır xitabın,
Bilmən necə verəyin cavabın?
Qürbün bilirəm mənə şərəfdir,
Əmma xələfin əcəb xələfdir.
"Məcnun" deyə tən edər xələyiq
Məcnuna mənim qızım nə layiq?
Leyli deməyim ki, nazənindir,
Bir tirə kənizi–kəmtərindir,
Olmazmı kəniz cinsi–mərdüm?
Yoxdurmu kənizə həm tərəhhüm?
Div ilə pəri olurmu həmdəm?
Olmaz, sözü açma, əbsəm, əbsəm!
Divanəyə zayə eyləmə rənc,
Viranə gərək ona, nədir gənc?
Tədbir ilə döndərib mizacın,
Sövdasının eyləsən əlacın,
Leyli onun olsun, eylədim əhd,
Var indi, sən et əlacına cəhd!"

BU, MƏCNUNUN ATASININ HİRMANIDIR VƏ QEYRİ BABDAN TƏDBİRİ–DƏRMANIDIR

Ol sahibi–nəngü namü namus,
Döndü evə, gəldi xarü məyus.
Məcnuna dedi ki: – "Ey cəfakeş!
Hacət yetər, olmağıl müşəvvəş!
Əql ilə açılır ol müəmma,
Leyliyi sənə verərlər, əmma,
Şərti bu ki, olasan xirədmənd,

Ərbabi-xirəddən alasan pənd!
Rəf ola əlaməti-cünunun,
Əql ola həmişə rəhnümunun".
Məcnun dedi:- "Ey ədibi-kamil!
Divaneyi-eşq olurmu aqil?
Gər məndə bir ixtiyar olaydı,
Tədbirimə etibar olaydı,
Əvvəldən ədəb şüar edərdim,
Təmkinimi üstüvar edərdim.
Olmazdı bu halə ehtiyacım
Kim, ola əzab ilə əlacım.
Məndə bu əlacə yox müdara,
Min göz ğəmətimənmən aşikara.
Yoxdur rəvişimdə inqilabım,
Əvvəlki cəvabdır cəvabım.
Sən əhli-xirədsən, eylə tədbir,
Tədbirin edə məgər ki, təsir,
Leyliyi dəxi mən etməyim yad,
Mən aqili-vəqt olam, sən azad".
Ol piri-şikəstəhal heyran,
Tədbiri-əlac edib firavan,
Hər qanda eşitdi bir təbibini,
Gülzarının oldu əndəlibi.
İzhar edib ona ehtiyacın,
Bimarının istədi əlacın.
Bimarına min təbibini-haziq,
Bir şərbət içirmədi müvafiq.
Hər yerdə ki, bildi bir nəzirgah,
Varıb ona oldu xaki-dərgah,
Çox əl götürüb dualər etdi,
Çox nəzr verib ətalər etdi.
Rəyilə məlulun etməyə şad,
Min pirdən almadı bir irşad.

Çox sehr olunub yazıldı təvid,
Çox məkrlərə tutuldu ümmid,
Edilmədi heç birilə çarə,
Nə çarə qəzayi–girdigarə.
Bir gün dedilər ona ki: – "Ey pir!
Aləmdə sənə bu qaldı tədbir
Kim, Kəbəyə iltəsən əsirin,
Ola ki, həqq ola dəstgin.
Tövfi–hərəm olsa ona hasil,
Sərgəştəlik ondan ola zail.
Ursa həcəri–mübarəkə baş,
Yumşaya, əgər ola qara daş".

**BU, MƏCNUNİ–BİÇARƏNİN KƏBƏYƏ
ÜZ URDUĞUDUR VƏ
MÜNACATLA SÖVDASI ARTDIĞIDIR**

Ol pir bu xeyr işə qılıb cəhd,
Məcnuna mürəttəb etdi bir məhd.
Aldı onu əzmi–rah qıldı,
Əzmi–hərəmi–ilah qıldı.
Çün Kəbəyə girdi ol nikuxu
Məcnuna dedi ki: – "Ey bəlacu!
Tut Kəbəyə ruy, taət eylə!
Təmkinü ədəb riayət eylə!
Təzim şəraitin əda qıl!
İxlası dürüst edib dua qıl!
Ola ki, qəbul ola niyazın,
Həq şəfqəti ola çarəsazın.
Bu yerdə qəbul olur dualər,
Bu büqdədə bəxş olur ətalər.
Qıl tövbə ki, əhsəni–əməldir,

Cəhd eylə nəcatə kim, məhəldir".
Məcnun bulub ol məqamdən zövq,
Saldı ünü çərxə nəşəyi-şövq.
Suz ilə çəkib cigərdən avaz,
Ərz etdi binayi-Kəbəyə raz:
– "Key səqfi büləndü qədri ali!
Mehrabı-əazimü əali!
Ey qibleyi-əhli-izzü iqbal!
Rüxsari-zəminə ənbərin xal!
Ey məğzi-vəfayə kisvətin pust.
Həmrəngi-pələsi-xaneyi-dust!
Ey gülbüni-qönçeyi-ibadət,
Sənduqi-cəvahirı-səadət!
Ey daim olan mənimlə həmdərd,
Əmma nə mənim kimi cahangərd!
Köksünə uran həcər kimi daş,
Zəməzəm kimi gözdən axıdan yaş!
Peyvəstə siyəh qılan libasın,
Könlündə nihan tutan həvasın!
Billah, kiməsən bu yerdə aşiq?
Söylə ki, ənisinəm müvafiq.
Olmuş sənə eşq feyzi hasil,
Qılmış səni qibleyi-qəbail.
Ya rəb, bu hərəmsərə həqiçün!
Bu məbədi-pürsəfa həqiçün!
Qıl məndə binayi-eşqi daim,
Mənəndi-əsasi-Kəbə qaim!
Sal könlümə dərdi-eşqdən qəm,
Hər ləhzəvü hər zamanü hər dəm!
Eşq içrə müdam şövqüm artır,
Şövq ilə həmişə zövqüm artır!
Hər qanda ki, aləm içrə qəm var,
Qıl könlümü ol qəmə giriftar!

Əndişeyi–əqldən cüda qıl,
Eşq ilə həmişə aşına qıl!
Artır mənə zövqü şövqi–Leyli,
Daim mənə onda qıl təcəlli!
Çoxdur bəni–adəm içrə bidad,
Et könlümü vəhşət ilə mötad,
Bir mülkdə ver mənə qərari
Kim, yetməyə adəmi qübari".
Ol zairi–Kəbəyi–inabət,
İstər di dua qılıb icabət,
Tüğyani–bəladən etməyib fikr,
Bu şer idi hər dəm etdiyi zikr:

QƏZƏL MƏCNUNİ–DİLPƏZİRİNDİR

Ya rəb, bəlayi–eşq ilə qıl aşına məni!
Bir dəm bəlayi–eşqdən etmə cüda məni!

Az eyləmə inayətini əhli–dərddən,
Yəni ki, çox bəlalərə qıl mübtəla məni!

Olduqca mən götürmə bəladən iradətim,
Mən istərəm bəlanı, çü istər bəla məni!

Təmkinimi bəlayi–məhəbbətdə qılma süst
Ta dust tən edib deməyə bivəfa məni!

Getdikcə hüsnün eylə ziyadə nigarımın,
Gəldikcə dərdinə betər et mübtəla məni!

Mən qandanü mülaziməti–etibarü cah,
Qıl qabili–səadəti–fəqri fəna məni!

Öylə zəif qıl tənimi firqətində kim,
Vəslinə mümkün ola yetirmək səba məni!

Nəxvət qılıb nəşib Füzuli kimi mənə,
Ya rəb, müqəyyəd eyləmə mütləqmana məni!

BU, KƏBƏDƏN MƏCNUNUN MÜRACİƏTİDİR VƏ VÜHUŞ İLƏ MÜSAHİBƏTİDİR

Bir–bir eşidib sözün atası,
Bildi ki, qəbul olur duası,
Əfzun olur ol qəmü məlamət
Mümkün deyil oğluna səlamət.
Çox qıldı fəğanü naləvü zar,
Oğlundan ümidi kəsdi naçar.
Ol pir qalıb orada heyran.
Məcnun tutuban rəhi–biyaban,
Tənha səfər ixtiyar qıldı,
Əzmi–səri–kuyi–yar qıldı.
Gündüz gözü yaşı hadiyi–rah,
Gecə yolu şəmi şöleyi–ah.
Gərdi–rəhi–yari yad edərdi,
Gəh otura, gəh dura gedərdi.

BU, MƏCNUNUN DAĞ İLƏ MÜSAHİBƏTİDİR VƏ CARİ OLAN ÇEŞMƏ İLƏ MÜNASİBƏTİDİR

Bir dağə irişdi yolda nagah,
Qəddinə libasi–vəhm kytah,
Tiğində üqabi–çərx qanı,

Müzmər kəməmində ləl kanı,
Münim sifəti, libası faxir,
Cibu bəğəli dolu cəvahir.
Dərya qılıban ona təzərrö,
Eylərdi zəxirəsin təvəqqö,
Səhra edibən ona təvəlla,
Eylərdi məişətin təmənnə.
Ol çeşmələr eyləyib rəvanə,
Olmuşdu olara ata-anə.
Təzim ilə qılmış onu həq yad,
Quranda – "Əlcibalü ovtad".
Məcnun ona eyləyib tamaşa,
Bir odlu sürud qıldı inşa.
Olduqda sürud ilə nəvasaz,
Ondan həm eşitdi əksi-avaz,
Sandı ki, özilə həmnəfəsdir,
Dedi: – "Mənə bir rəfiq bəsdir.
Yüz şükr ki, yarı-qar buldum,
Gəzdim bu cəhani yar buldum".
Eşq olun ona həm etdi rövşən:
– "Key guşənişin pakdamən!
Suzi-cigərimdən oldun agah,
Əhsənt-əhsənt, barəkəllah!
Bir aşiqi-mübtəla imişsən,
Dərd əhlinə aşina imişsən.
Sənsən mənə həmdəmi-müvafiq,
Dağ ilə olur həmişə aşiq.
Bidad ilə göysünə urub daş,
Dərd ilə gözündən axıdıb yaş,
Noldu sənə, böylə məst olubsan,
Qəm daminə paybəst olubsan,
Qan ilə dolubdurur kənarın,
Nə güldən ola bu laləzarın?

Bağrın görürəm olubdurur su,
Nə sərvi qədin həvasıdır bu?
Gəl, ağlayalım bu macərayə,
Bir dəm qoşalım səda-sədayə!"
Çün bir dəm onunla ağladı zar;
Dərdi-dili-zarın etdi izhar.
Əzm eylədi xaki-kuyi-yarə,
Leylinin evi olan diyarə.

BU, MƏCNUNUN ĞƏZAL İLƏ MƏQALATIDIR VƏ EŞQ BABINDA ONUNLA OLAN HALATIDIR

Gördü ki, bir ovçu dam qurmuş,
Daminə ğəzallər üz urmuş.
Ol damə cəfayi-çərxi-qəddar,
Bir ahunu eyləmiş giriftar.
Boynu burulu, əyağı bağlı,
Şəhla gözü nəmli, canı dağlı,
Əhvalına rəhm qıldı Məcnun,
Baxdı ona, tökdü əşki-gülgyn,
Könlünə qatı gəlib bu bidad,
Yumşaq-yumşaq dedi ki: – "Səyyad!
Rəhm eylə bu mişkbu qəzalə!
Rəhm etməzmi kişi bu halə?
Səyyad, bu natəvanə qıyma!
Qıl canına rəhm, canə qıyma!
Səyyad, saqın, cəfa yamandır!
Bilməzsənmi ki, qana qandır?
Səyyad, mənə bağışla qanın!
Yandırma cəfa oduna canın!"
Səyyad dedi: – "Budur maaşım,
Açman əyaqın gedərsə başım,

Qətlində bu seydin etsəm ehmal,
Ətfalü əyalıma nolur hal?"
Məcnun ona verdi cümlə rəxtin,
Pak eylədi bərgdən dirəxtin.
Ol türfə qəzalın açdı bəndin,
Şad eylədi cani-dərdməndin.
Üz urdu üzünə qıldı əfğan,
Göz sürdü gözünə oldu giryan:
– "Key badiyəgərdü badnavərd!
Nazik bədən ilə nazpərvərd!
Sən zinəti-hər gili-zəminsən,
Gül kimi lətifü nazəminsən.
Ey, səbzeyi-cuybari-vəhşət!
Rəna səməni-bəhari-vəhşət!
Tənha qoyma məni-zəbuni,
Olğıl mənə dəşt rəhnümuni!
Gəz bir neçə gün mənimlə həmrəh,
İnsan deyib etmə məndən ikrah!
Yaşım kimi getmə çeşmi-tərdən,
Kəsmə əyağın bu rəhgüzərdən!
Sərçəşməyi-çəşmim eylə mənzil,
Sərmənzilimizdən olma ğafil!
Olsun bəbəyim qərargahın,
Əşkü mücə ab ilə giyahın.
Ey çeşmi-nigar yadigari!
Səhl eylə mənə ğəmi-nigari!
Qıldıqda xəyal çeşmi Leyli,
Sən ver məni-xəstəyə təsəlli!"
Çün ol, bəşəriyyətin unutdu,
Ahu həm onunla üns tutdu,
Onun səbəbilə həm çox ahu,
Səhradə onunla tutdular xu.

**BU, MƏCNUNUN KƏBUTƏRƏ ŞƏRHİ–HALIDIR
VƏ ONDAN İLTİMASI–TƏDARÜKİ–
MAFİBALIDIR**

Bir mənzilə yetdi zarü müztər,
Bir damdə gördü bir kəbutər
Hər rövzəni–dami bir dəri–ğəm,
Min qəm mütəvəcceh ona hər dəm.
Məcnun ona baxdı yandı canı,
Yaşı kimi cuşə gəldi qanı.
Səyyadına eylədi təzərrö,
Qurtarmağın eylədi tənəqqö.
Səyyad dedi ki: – "Mən fəqirəm.
Fəqrə bu həmamə tək əsirəm.
Haşa ki, bu mürği–tizrəftar
Azad ola, mən qalam giriftar.
Gər var isə qiymətin əda qıl,
Ondan bunu damdən rəha qıl!
Əvvəl məni eylə qüssədən şad,
Ondan bunu dami–qəmdən azad!"
Varyıdi qolunda bir düri–tər,
Şəffaf çü dideyi–kəbutər.
Verdi onu, aldı ol əsiri,
Üftadənin oldu dəstgiri.
Sürtdü qədəminə çeşmi–pürxun,
Onca ki, ayağın etdi gülgun.
Hər dəm ona ərzi–raz edərdi,
Min nəğmeyi–şövq saz edərdi:
– "Key tizpəru bülənd pərvaz!
Ərbabi–vəfayə məhrəmi–raz!
Bu rəngi–libasi–nilfamın,
Ənduhi məlaməti–müdamın

İzhar qılır nişaneyi-qəm,
Kim qılırdı səni əsiri-matəm?
Gər aşiq isən sən ey cəhangərd,
Qaçma ki, mənəm sənənlə həmdərd.
Bir ləhzə mənimlə həmnişin ol,
Gəncineyi-razimə əmin ol!
Başım tükün aşıyanə qılğıl,
Göz yaşımı abü danə qılğıl,
Sən qasid imişsən, ey həmamə,
Məndən həm ilət nigarə namə!
Gör, hicri-rüxündə iztirabım,
Peyğamım ilət, gətir cəvabım.
Billah səri-kuyinə gedəndə,
Hər çizginibən təvaf edəndə,
Yad eylə məni, səvabıma gir,
Bir tövf səvabını mənə ver,
Qon xaki-dərinə, istə danə,
Qıl özünə danəni bəhanə.
Olduqca məcalın etmə namus,
Məndən yetir ol yarə zəminbus!"
Onca dedi ona həm qəmi-dil
Kim, qıldı onu həm ünsə mail.
Başında olub şəb aşıyanı,
Gündüz olur oldu pasibanı.
Zatında görüb nişaneyi-xeyr,
Həm vəhşi mütii oldu, həm teyr.
Ram oldu bəhaim ol fikarə,
Bir fövc yığıldı varə-varə.
Ol zar idi mülki-dərd şahı,
Xeyli-dədəü dam onun sipahi.
Olmuşdu bəşərdən öylə bizar
Kim, öz əksin sanırdı əğyar.
Dartıb göyə dudi-şöleyi-ah,

Öz sayəsin istəməzdi həmrəh.

BU, LEYLİ ƏHVALATINDAN BİR XƏBƏRDİR VƏ MƏŞUQU AŞIQ ƏTVARINDAN BİR ƏSƏRDİR

Saqi, mütəəllimi–xumarəm!
Müştaqi–şərabı–xoşgüvarəm!
Üftadəliyim gör, etmə ehmal,
Rəhm et, bir əyağ ilə əlim al!
İzhar qılıb səfayi–məşrəb,
Bu bəzmi çü eylədin mürəttəb,
Bəzm əhlinə növbət ilə ver cam,
Həm xas riayət eylə, həm am!
Məcnuna həmin şərab tutma,
Leyliyi ki, əsldir unutma!
Dehqani–fəsihi–farsızad,
Bu gülşənə böylə dikdi şimşad
Kim, ol çəmənı–vəfa bəhari,
Daqi–qəmi–eşq laləzari,
Yəni rəvişi–vəfadə möhkəm,
Leyli sədəfi–cəvəhiri–qəm
Girmişdi həsarə gənc manənd,
Urmuşdu ayağə pənddən bənd.
Nə bir fərəhi, nə bir nişati,
Nə kimsə ilə bir ixtilati,
Bizar atadənü anadən,
Biganə cəmi–aşınadən.
Yanına olurdu xublər cəm,
Pərvanəsifət həvaliyi–şəm,
Şad olmağa xatiri–həzini,
Əylənməyə təbi nazənini,
Min türfəcə–türfəcə fəsanə.

Şirin söz ilə çəkib biyanə,
Eylərlər idi, zaman–zaman yad,
Təqrib ilə, ləhzə–ləhzə bünyad.
Ol tərki qılıb nişatü rahət,
Bir üzvünü eyləyib cərahət,
Eylərdi bəhanə ilə nalə,
Düşməzdi olar düşən xəyalə.
Qızlar qaşa versə vəsmədən rəng,
Can güzgüsünə salardı ol cəng.
Qızlar üzə qoysa nildən xal,
Ol nilə çəkərdi rəxt filhal.
Qızlarda xəyali–nəqşi–diba,
Ol nəqşi–xəyal ilə şəkiba.
Qızların əli hənədə gülgün,
Onun əli əşki ilə pürxun.
Nə iynədə, nə ipəkdə meyli,
Mücganə tökərdi əşk seyli.
Qızlar qılıb ərizuyi–ziyvər,
Gər riştəyə çəksələrdi gövhər,
Ol dəxi çəkərdi eyləyib rəşk,
Tari–bədəninə gövhəri–əşk.
Məcnundan idi cünuni əfzun,
"Leyli" deyənə, deyərdi "Məcnun!"
Dünlər ki, gedib yanından ol cəm,
Bir guşədə ol qalırdı vü şəm,
Şəmə qəmi–dil bəyan edərdi,
Suzi–cigərin əyan edərdi.

**BU, LEYLİNİN ÇİRAĞLA MACƏRASIDIR
VƏ ONDAN ÇAREYİ–DƏRDİ–DİL TƏMƏNNASIDIR**

– "Key didəsi bağlı, bağı dağı!"

Başı qaralı, ayağı bağılı!
Gəl, olalı həmnəfəs mənü sən,
Razi-dili-zarin eylə rövşən!
Nə dərd səni nizar edibdir,
Alüftəvü zərdü zar edibdir?
Başdan ayağa nədir bu yanmaq,
Dudi-dilə dəmbədəm boyanmaq?
Nə cinsdir əslin, ey bəlakəş.
Kim, abi-həyatın oldu atəş?
Şərhi-dili-gərmü çeşmi-tər ver!
Sərrişteyi-razdən xəbər ver!
Hər ləhzə düşərsən iztirabə,
Həm atəşə qərqəsən, həm abə!
Nə sehr qılırsan, ey səhərxiz
Kim, atəşin abdən olur tiz?
Mən suxtədən həm olma qafil,
Məndə dəxi var bir ğəmi-dil.
Mən həm sənə bənzərəm vəfadə,
Bəlkə neçə mərtəbə ziyadə.
Sən gecə həmin yanarsan, ey zar!
Mən gecə vü gündüzəm giriftar.
Səndə əsəri-həva ziyandır,
Nisbət mənə rahəti-rəvandır.
Xoşdur sənə sirrini, töküb yaş,
Məclislər içində eyləmək faş.
Könlün çü deyil vəfadə qaim,
Könlündəkidir dilində daim.
Mən sabiti-ərseyi-bəlayəm,
Ney kimi xəzaneyi-həvayəm.
Olmam olur-olmaz ilə dəmsaz,
Başım kəsilirsə söyləmədən raz.
Derdim sənə söyləyəm qəmi-dil,
Səndə dəxi tab yox, nə hasil,

Doymaz cigərim bu şərhi–razə.
Ahım gətirər səni güdazə.
Bir yarə bu dərdi eylədim faş,
Olmadı mənə bu yolda yoldaş,
Səbr eyləmədi bu dərdü dağə,
Qatlanmadı, düşdü daşə–dağə.
Yanında sənin həm urmayım dəm,
Ta qaçmayasan irağə sən həm".
Şəmin çü görərdi yox zəbanı,
Dəm urmağa yox yanında canı.
Pərvanəyə şərh edərdi razın,
Ərz eylər idi olan niyazın.

BU, LEYLİNİN PƏRVANƏYƏ KƏŞFİ–RAZIDIR VƏ ONUNLA FİLCÜMLƏ İZHARİ–NİYAZIDIR

"– Key, tairi–aşıyaneyi–eşq!
Sərgəşteyi–abü daneyi–eşq!
Sənsən rəhi–eşq içində sadıq,
Aşıqsən, əmma təmam aşiq.
Bir görməyə yarı can verərsən,
Bir zövqə iki cahan verərsən.
Xoşdur tələbi–vəfadə halın,
Guya ki, fənadədir visalın.
Hər necə ki, şöhreyi–cahansan,
Eşq içrə səramədi–zamansan.
Müşkül ki, mənim kimi olub zar,
Məncə ola səndə şövqi–didar.
Sən, seyrdəsən həmişə sərməst,
Mən dami–bəladə dərdə pabəst,
Dünlər sənə dust həmnişindir,
Hicran mənə müttəsil qərindir.

Bir şöləyə sən nisar edib can,
Dişvar qəmin qılırsan asan.
Mən can ilə istərəm çəkəm qəm,
Min can dilərəm ğəm içrə hər dəm.
Məncə sənə yox ğəmi-nihani;
Gər var desən, qanı nişani?
Qanı nəmi-çeşmi-əşkrizin,
Qanı dəmi-sərdü gərmişin?
Qanı sitəmü bəlayə durmaq?
Eşqə duruşub cəfayə durmaq?"
Pərvanədə həm görərdi nöqsan,
Bulmazdı onunla dərdə dərman.
Naçar qılıb təhəmmülü səbr,
Ol kəsərdi dilərdi qeybdən cəbr,
Yarı gecələr ki, çeşmeyi-xab,
Gözlər çəməninin qılırdı sirab,
Zülmatə düşərdi nuri-biniş,
Aram bulurdu afəriniş,
Yuxuya gedərdi yarü əğyar,
Dərd əhli həmin qalırdı bidar,
Səhraya çıxardı evdən ol mah,
Kamınca qıladı naləvü ah.
Fəryadın edib büləndpayə,
Razi-dilini açardı ayə.

**BU, LEYLİNİN AY İLƏ MÜNAZİRƏ
QILDIĞIDIR VƏ XURŞİD KİMİ
ŞÖVQ ODUNA YAXILDIĞIDIR**

Key, gah qədim kimi xəmidə!
Gahi pür olan misali-didə!
Gəh zahir olan mənə qədimim tək!

Gəh qaib ənisü həmdənim tək!
Şahiddir ona bu inqilabın
Kim, aşiqisən bir afitabın!
Hicranı ilə nizar olubsan,
Sərgəşteyi–ruzigar olubsan!
Ey möhnəti–eşqdən xəbərdar,
Gör, tanrı üçün, nə möhnətim var!
Qıl şöleyi–ahimə nəzarə!
Gər var isə rəhkin, eylə çarə!
Seyr eylə fəzayi–hər diyari!
Gəz cümleyi–dəştü kuhisari!
Gör qandadır ol mənim pənahim!
Şahim, mahim, ümidgahim!
Hali–dilim ona ərz eylə!
Billah, necə gördün isə söylə!"
Ta vəqti–səhər bu idi hali,
Təşvişdən olmaz idi xali.
Mürği–səhəri çəkəndə avaz,
Eylərdi bir özgə növhə ağaz:
– "Key vay, tükəndi mayeyi–ömr!
Xurşidə irişdi sayeyi–ömr!
Dəmdir dəri–firsət ola məsdud,
Müşkül görünə bəyani–məqsud.
Dəmdir oyana yuxudan əğyar,
Şərhi–qəmi–dərdim ola dişvar.
Mən əxtəri–bürçi–iştियाqəm,
Mən şəmi–səraçeyi–fəraqəm.
Gündüz həbsim, gecə nəcatim,
Gündüz movtim, gecə həyatim.
Olmuş dünümə günüm mütabiq
Gün görməz imiş bəlalı aşiq!"

BU, LEYLİNİN SƏBAYƏ PƏYAMİ-ƏHVALIDIR VƏ ÜMİD İLƏ DƏFİ-MƏLALIDIR

Eylərdi səbayə dərdin izhar:
– " Key badi-səba, dur indi, zinhar!
El qafil ikən bu macəradən,
Sultanə sənə yetir gədədən.
Gör munisü qəmgüsarı kimdir,
Bizdən ki, usandı yarı kimdir.
Könlü kimin ilədir təsəlli,
Yadına gəlirmi hiç Leyli?
Ərz eylə ki: "Ey gözəl şəhinşah!
Haqdır sənə bəndədən bu ikrah...
Əvvəl ki, bu dilfikarı gördün,
Bir tazəvü tər baharı gördün.
Hala ki, əsiri-dami-dərdəm,
Manəndi-xəzan, zəifü zərdəm.
Meyl eyləmişən məni-nizarə,
Döndisə iradətin, nə çarə?
Mən bərgi-xəzanəm, olmuşam xar,
Sən tazə bəharəsən tələbkar.
Hər necə ki, xarü xakisarəm,
Həm şəfqətinə ümidvarəm.
Tərk etmə əvatifi-əmimi,
Yad eylə məvəddəti-qədimi!"
Şəb ta səhər ol büti-səmənber,
Bidar qalıb misali-əxtər,
Eylərdi bu suziş ilə şivən,
Ol dəm ki, olurdu ruz rövşən,
Nəğmə kimi pərdədar olurdu,
Bir pərdə içində zar olurdu.
Daim keçirərdi ol cigərsuz,
Övqatı bu rəsm ilə şəbü ruz.

Peyvəstə çəkərdi ol güləndam.
Əndişeyi–sübhü möhnəti–şam.

BU, LEYLİNİN BAHAR ƏYYAMI SEYRİ–GÜLZAR ETDİYİDİR VƏ GÜLZARDA MURADINA YETDİYİDİR

Bir gün ki, bahari–aləmaray
Zövq əhlinə oldu rahətəfzay,
Ayineyi–dövrədən gedib cəng
Dövr etdi zəmini asimanrəng.
Feyzi–şəbi–kimiya əsərdən,
Təsiri–şəmameyi–səhərdən,
Açıldı xəmi–bənəfşədən tab,
Şəbnəm gülə saçdı lölöi–nab,
Gülzarə həva əbir tökdü,
Səhrayə gübari–mişk çökdü.
Yağdırdı səhab calə daşın,
Ol daş ilə yardı gönçə başın,
Zəxminə urub şükufə mərhəm,
Pambıq yenilər ona dəmadəm.
Səbzə gülə verdimişk bacın,
Gül səbzəyə mülkünün xəracın.
Xoş rəng ilə yığdılar təcəmmül,
Firuzəvü ləlü səbzəvü gül.
Dərək eylədi gönçə rəmzünü iyma,
Gül adına açdı min müəmma.
Məzmuni–rubaiyi–ənasir,
Feyz olduğu xəlqə oldu zahir.
Susən vərəqi uçub həvayə,
Hər səbzəyə kim, salardı sayə,
Ol səbzəyə uğrayıb axan cu,
Füladə əgər verəydi bir su,
Fülad dəmində can bulurdu.

Şəmşirsifət zəban bulurdu.
Arayışi–səbzədən zəmanə
Bənzətdi zəmini asimanə.
Xyrşid çiraği–çeşmi–aləm,
Göydən yerə düşdügündə hər dəm,
Təhqiq edibən çıxıb gümandan,
Bilməzdi zəmini asimandan.
Gülzarlar oldu işrətabad,
Hər yerdə olundu bəzm bünyad.
Hər guşədə hər kim aldı bir kam.
Hər bükədə hər kim içdi bir cam.
Leylinin anası gördü mütləq,
Yox Leyliyi–natəvanda rövnəq,
Meyli–gülü sərvü səbzə qılmaz,
Min qönçə açıldı, ol açılmaz.
Sərf etdi şükufə tək dirəmlər,
Cəm eylədi nazənin sənəmlər,
Səhrayə çıxardı ol nigarı,
Qıldı gülə ərz növbaharı,
Ta qüssəvü qəmdən ola azad,
Bir dəm gülə, oynaya, ola şad.
Ol bir neçə bikri–pəkdaman,
Həmrah olub oldular xuraman,
Üzdən götürüb ədəb niqabın,
Rəf eylədilər həya hicabın.
Hər kim nə bilirsə ləb ya ləhv,
İzharə gətirdi etməyib səhv.
Gah eyləyibən sürüdlər saz,
Bülbüllərə oldular həməvaz.
Gah göstərib oynamaqda halət,
Şimşadə yetirdilər xəcalət.
Lakin həvəs eyləməzdi Leyli,
Olmazdı bu ləhvü ləbə meyli.

Artırmış idi bahar dərdir.
Gül zövqi, rüxi-nigar dərdir.
İstərdi fərağət ilə bir dəm,
Tənha tuta bir bucaqda matəm.
Ayrılmayıb ol pəriliqalər,
Artırdı bəlasına bəlalər.
Çün eylədi kəsərət onu diltəng,
Neyrəng ilə verdi onlara rəng:
– "Key sərvlər eyləmən iqamət,
Ta evdə çəkilməyə nədamət!
Durun, qılalım tərəf-tərəf gəşt,
Seyr eyləyəlim həvaliyi-dəşt,
Sancıb belə nazənin ətəklər,
Cəm eyləyəlim gözəl çiçəklər!
Çox dərməyə hər kim olsa qadir,
Oldur bu sənəmlər içrə nadir!"
Bir yaniya getdi hər pərivəş,
Dağıldı şərər, tutuşdu atəş,
Tənha qalıb etdi naləvü zar,
Qıldı gözün əbrvəş gühərbar.

BU, LEYLİNİN ƏBR İLƏ İZHARİ-NİYAZIDIR VƏ EŞQ BABINDA KƏŞFİ-RAZIDIR

Əbr ilə təkəllüm etdi ağız:
– "Key ahim ilə həmişə həmrəz!
Göz yaşın ilə göyə yetərsən,
Sanma məni-zardən betərsən!
Ərz eyləmə rədü bərqü baran,
Bəhs etmə mənimlə, ruzi-hicran!
Fəryad qılıb dəmi-səhərgah,
Əflakə çəkəndə şöleyi-ah,

Seylabi-sirişk edəndə cari,
Gəl, gör məni-zari-biqərari!
Ey əbr, hər əksiləndə suyın,
Dəryalərə tökmə abi-ruyin!
Al suyi bu çeşmi-xunfəşandan,
Dəryalərə həm bağışla ondan!
Ey əbr, mənə dəmi vəfa qıl!
Düşdü sənə hacətim, rəva qıl!
Var ol üzü gül nigarə məndən,
Zar ağla və söylə yarə məndən:
Key türfə nigari-nazəninim!
Vey arizuyi-dili-həzinim!
Gəl gör ki qəmində necə zarəm,
Sənsiz necə zarü biqərarəm!
Gəl gör ki, nədir qəmində halım,
Rəngi-rüxi-zərdü əşki-alım!
Can bari-bədən götürməz oldu,
Göz rəngi-vücudu görməz oldu
Canım canı, gözümün çirağı,
Rəhm eylə ki, gəldi rəhm çağı!
Mən bilməz idim, bəla imiş eşq,
Bir dərdli macərə imiş eşq.
Dərdin ki: bəla yolunda fərdəm,
Eşq içrə sənə şərki-dərdəm.
Saldın məni-xəstəyi bu halə,
Dərdə məni eylədin həvalə!
Hər dərd ki, var Leyli aldı,
Məlumdurur, sənə nə qaldı?
Ey, mərd mənəm, – deyə uran laf
İnsafmıdır bu? Qanı insaf!?
Tut kim xəsü xari-rəhgüzarəm,
Torpaq kimi yolunda xarəm,
Xurşidi-cəmalın, ey məhi-növ,

Toprağa nola buraxsa pərtöv?
Barani-vüsalın, ey düri-nab,
Qılsa xəsi xarı nola sirab?
Olma meyi-qəflət ilə məlhuş;
Həmsöhbətin eyləmə fəramuş!
Ey yarı-müvafiqü vəfadar!
Ey mən kimi vü mənə səzavar!
Gəl yanıma kəsmə aşinalıq,
Yaxşımı olur bu bivəfalıq?
Derlər səni aşiq, ey niku ru!
Aşıqlərə böyləmi olur xu?
Hər kim gərək öz işində kamil,
Aşiq nə rəva ki, ola kahil?
Aşiq gərək olmayıb qərari,
Tövf edə müdam kuyi-yari.
Düşməz bu yana sənin güzarın,
Var ola mægər bir özgə yarın?
Yarın mən isəm? Mənə nəzər qıl!
Gahi bu yanaya bir güzər qıl!
Gər səndə olan fərağəti-dil,
Bir dəm mənə olsa idi hasil.
Geysuyi-müsəlsəlü girehgir,
Boynumda gər olmasaydı zəncir,
Vər bağlayaydı bəndi-xəlخال,
Qeyd ilə ayağımı məhü sal,
Eyb ilə çəkilməsəydi adım,
Billah bu idi həmin muradım
Kim, sayə misalı səndən, ey nur,
Olduqca vücudum, olmayan dur!
Əmma nə edim? Əsiri-qeydəm,
Bir boynu, ayağı bağlı seydəm,
Bildirməyə mehnətü məlalım
Bu şer yetər bəyani-halım:

BU QƏZƏL LEYLIYİ–DİLPƏZİRİNDİR

Eşq daminə giriftar olalı zar olubam,
Nə bələdir ki, ona böylə giriftar olubam?

Dil deməkdən kəsilib, tən hərəkətdən, vəh kim.
Künci–qəmxanəyə bir surəti–divar olubam.

Qüdrətim yox ki, qılam kimsəyə şərhi–qəmi–dil.
Öylə kim, arizeyi–hicrlə bimar olubam.

Həzərim tənədən ol qayətə yetmişdir kim,
Yarə əğyar olub əğyarım ilə yar olubam.

Deməzəm dəxi: "Sənə aşiqəm", ey gül! Zira
Sənə aşıqliyim izhar edəli xar olubam.

Əqlü–səbrü–dilü din getdi bihəmdillah kim,
Səfəri–sahili–dəryayə səbükbar olubam.

Yox, Füzuli, xəbərim mütləq özümdən, bəs kim,
Valehi–nəqşi–xəyali–rüxi–dildar olubam.

**BU, LEYLİNİN KÜNÇİ–QƏMDƏ
GİRYANLIĞIDIR VƏ
MƏCNUNUN VADİYİ–EŞQDƏ
SƏRGƏRDANLIĞIDIR**

Zar ağlar ikən bu rəsmə ol mah,
Bir türfə səda eşitdi nagah.

Bir kimsə oxurdu şeri–Məcnun,
Bu nüktə ibarətində məzmun:
– "Key nəşəyi–eşqdən uran dəm!
Məcnunu saqınma Leylidən kəm!
Məcnun ilə Leylini bərabər
Gər kimsə deyərsə, qılma bavər!
Leylidə əgərçi dərd çoxdur,
Məcnuni–həzincə dərdi yoxdur.
Leyli əli iynədəndir əfkar,
Məcnuna qılınclar eyləməz kar.
Leyli istər ki, əksilə qəm,
Məcnun qəmin artırar dəmadəm.
Leylini edər hərir dilgir,
Məcnuna verər nişat zəncir.
Məcnundur olan qəmə giriftar,
Leyli kimə olmuş ola qəmxar?
Məcnuna yetər şikənceyi–təb,
Leyli kimədir təbib, ya rəb?
Məcnundur əsiri–dami–Leyli,
Leyli kimə salmış ola meyli?"
Leyli tutub ol tərənəyə guş,
Öz nəğməsin eylədi fəramuş.
Təhqiqlə bildi bu hesabi
Kim, yox şərərində şölə tabi.
Əlbəttə, bəlavü dərdi gərdun
Məcnuna veribdir ondan əfzun.

**BU, LEYLİNİN İBNİ SƏLAMA GİRİFTAR
OLDUĞUDUR VƏ YARDAN MƏHRUM
VƏ MÜQƏYYƏDİ–ƏĞYAR OLDUĞUDUR**

Memari–səraçeyi–ibarət

Böylə bu evi qılır imarət:
Kim, seyrdən olmayıb təsəlli
Öz mənzilinə dönəndə Leyli,
Vermişdi özünə dürlü ziyvər,
Hər ziyvərə bir nəticə müzmər.
Ta məhv ola gözdən axıdan xun,
Həm kömləyi, həm donuydu gülgyn.
Ta kim, ola dudi-ahə manənd,
Bağlanmış idi bənəfşə sərbənd.
Ta kim, ola sövti-nalə pamal,
Qullanmış idi sədalı xəlخال.
Ta olmaya əşk üzdə məlum
Rüxsarına lölö idi mənzum.
Rəna başa sərübən ləçəklər,
Nazik belə sancıban ətəklər,
Pərvanəsiz eyləməzdi şəmin,
Eylərdi düri-sirişk cəmin.
Rəna-rəna yürüdü ol mah,
Bir şəkl ilə kim, təbarəkəllah.
Ol əsrdə var idi ərəbdə
Bir mötəbər əsldə, nəşəbdə,
Mənzuri-əazimü əali,
Məqbuli-əkabiri-əhali.
İdraki-büləndü hüsni diləkəş,
Ətvəri xüceştə, siyrəti xoş,
Vermiş həq onun olan muradın,
Bəxt İbni Səlam qılmış adın.
Ol türfə hümayi-övci-iqbal,
Asudə zəmirü fariğülbal,
Ov qəsdinə eyləmişdi pərvaz,
Altında üqab, əlində şəhbaz.
Bir rahgüzərdə ol nigarə,
Uğraşdı və qıldı bir nəzarə,

Canü cigərində qalmaq tab,
Məhv oldu, necə kim, odda simab.
Tərk etdi əziməti-şikarı,
Gəldi evə, getdi ixtiyarı.
Tərh etdi binayi-rəsmi-peyvənd,
Tədbir ilə buldu bir xirədmənd
Kim, lütf ilə söz qılında təqrir,
Təqriri verərdi daşə təğyir.
İnam edibən ona bəsi mal,
Leyli tələbinə qıldı irsal.
Şərt eylədi ol bülənd əxtər
Kim, olsa bu kami-dil müyəssər
Sərf eyləyə gəncü mali-aləm,
Cananə yolunda, bəlkə can həmə.
Çün gəldi bu razi-dil bəyanə,
Oldu ona razı ata-anə.
Ol Müştəriyə verildi Zöhrə,
Şayəstə görüldü Mah Mehrə.
Çün İbni Səlamə yetdi peyğam,
Tənbihi-nişatü mücdeyi-kam,
Dəryayi-nişatü gəldi mövcə,
Baş çəkdi nihali-bəxti övcə,
Məxzən-məxzən cəvahir açdı,
Xərmən-xərmən nisar saçdı.
Açdı dəri-gənci-gövhərü zər,
Fəqr əhlini eylədi təvangər.
Ol sərvin ayağı bağı oldu,
Azadə ikən adağlı oldu.

**BU, NOVFƏLİN MƏCNUNLA MÜQƏDDİMEYİ-
İXTİLƏTİDİR VƏ OL CƏVAHİRİ-PAKDƏN
İNBİSATIDIR**

Saqi, yenə qəsdı-can edər ğəm,
Ver cam ləbaləbü dəmadəm!
Bikəs qalıbam məni-səbükray,
Sən eyləməsən mənə mədəd, vay!
Mən şiftənin pənahı olğıl!
Bikəslər ümidgahı olğıl!
Cəhd eyləvü qılma bir işə əhd,
Vər əhd eləsən vəfayə qıl cəhd!
Şəmşiri-mübarizi-fəsanə
Bu rəzmdə böylə batdı qanə
Kim, var idi bir xücestəfərcam,
Ol əsrdə adilü nikunam,
Tiğilə müsaf müşküli həll,
Mərufi-zəmanə, adı: Novfəl,
Həm eşq yolunda çox yügürmüş,
Həm çox sitəmi-zəmanə görmüş.
Bəzmində misali-dürri-məknun,
Bir gün oxunurdu şeri-Məcnun,
Qayətdə bəyəndi tərzi-pakın,
Məzmuni-kəlami-suznakın.
Sordu sifətin, dedilər: – "Ey şah!
Aşüftə qılıbdır onu bir mah.
Rüsvalıq edib özünə pişə,
Damü dəd ilə gəzər həmişə".
Novfəl qılıb arizuyi-Məcnun
Əshab ilə qıldı əzmi-hamun.
Bir guşədə gördü zarü məhcur,
Halı nəşəqi-sələhdən dur.
Ətrafını teyrü vəhşi almış,
Vəhşət onu bir həsarə salmış,
Çün daireyi-sibaü-hail,
Qət etdi, süpəh görüb səlasil,

Məcnuna yetişdi ol vəfadar,
Asari-tələttüf etdi izhar:
– "Key xəstə, nədir bu çəkdiyən rənc,
Viranədə zayə etdiyən gənc?!
Vəhşi nə bilir sənün məqamın?
Həmcinslərindən istə kamın!
Hal əhlisən, istə əhli-hali,
Səhralarə düşmə laübalı!
Dövlət diləsən, hümadən istə,
Gənc istəsən, əcdəhadən istə!
Qəm çəkmə ki, mən olunca ğəmzar,
Yarın sənə ənqərib olur yar.
Gər olsa zər ilə iş sərəncam,
Yük-yük tökəlim zər, alalım kam,
Vər olsa ğərəz müsafə möhtac,
Biz qan tökəlim, sən eylə tarac,
Ancaq ola gör mənimlə həmdəm,
Mən kim sənünəm, sənindir ol həm".

BU, MƏCNUNUN NOVFƏL İLƏ DƏRDİ-DİL ƏDASIDIR VƏ ŞƏRHİ-TƏFSİLİ-MACƏRASIDIR

Məcnun dedi: – "Ey yeganeyi-əhd!
Tədbirimə çoxlar etdilər cəhd,
Çox əhli-əzaim etdi tədbir,
Olmadı pəri bu divə təsxir.
Topraqlərə töküldü çox zər,
Olmadı bu kimiya müyəssər.
Səndə bilirəm ki, lütf çoxdur,
Nə sud, çü məndə bəxt yoxdur,
Sürmə bilirəm ki, artırır nur,
Nə fəidə, göz əgər ola kur?"

İqbalıma yoxdur etimadım,
Müşkül görünür mənim muradım.
Ah ər qılasan bu şüğlə iqdam,
Rəyincə iş olmaya sərəncam,
Həm dustum olmaya mənə yar,
Həm düşmən ola nə dust kim var.
Bəxtim, bilirəm, mənim yamandır,
Sud istədiyin mənə ziyandır.
Bəxtim sifətində bir qəzəl var
Daim qılıram mən onu təkrar:

BU QƏZƏL MƏCNUNİ-ZARİNDİR

Vəfa hər kimsədən kim istədim, ondan cəfa gördüm,
Kimi kim, bivəfa dünyada gördüm, bivəfa gördüm.

Kimə kim, dərdimi izhar qıldım, istəyib dərman,
Özümdən həm bətər bir dərdə onu mübtəla gördüm.

Mükəddər xatirimdən qılmadı bir kimsə qəm dəfin.
Səfadən dəm uran həmdəmləri əhli-riya gördüm.

Əgər su damənin tutdum, rəvan döndərdi üz məndən,
Və gər güzgüdən umdum sidq, əksi-müddəa gördüm.

Ayaq basdım dəri-ümmidə sərgərdanlıq əl verdi,
Hünər sərriştesin tutdum, əlimdə əcdəha gördüm.

Mənə göstərdi gərdun, tirə bəxtim kövkəbin yüz gəz,
Məni-bədbəxt ona hərgah kim baxdım, qara gördüm.

Füzuli, eyb qılma üz çevirsəm əhli-aləmdən,

Nədən kim, hər kimə üz tutdum, ondan yüz bəla gördüm.

**BU, NOVFƏLİN MƏCNUNUN ÜMİDVARLIQ
VERDİYİDİR VƏ HÜSNİ-MÜSAHİBƏTLƏ
RİZASINA GİRDİYİDİR**

Novfəl dedi: – "Ey ədibi-kamil!
Feyzi-nəzərimdən olma ğafil!
Lillahilhəmd qeyrətim var,
Qeyrət qədərincə qüdrətim var.
Sən cəhd elə ki, yar ola əhl,
Çün yarıdır əhl, kardır səhl".
Məcnun həm ümid ilə olub şad,
Tərk etdi təriqi-təbi-mötad,
Həm sildi ğübari-fərqi-geysu,
Həm eylədi qət naxunü mu.
Həm cisminə verdi ziybi-camə,
Həm başına ziyvəri-əmamə.
Bəzmi-tərəbi-məqam tutdu,
Meyli-tərəb etdi, cam tutdu.
Novfəl həm olub mülazimi-əhd,
İmdadına qıldı can ilə cəhd.
Aldı ələ müşkbar xamə,
Leyli həşəminə yazdı namə:
– "Key taifeyi-büləndpayə!
Biganəlik etmən aşınayə!
Edib məni iltifatə məmnun,
Leylini edin rəfiqi-Məcnun!
Ol lalə isə, bu nəstərəndir,
Şimşad isə ol, bu narvəndir.
Ol buna, bu onadır sazavar,
Ey əhli-ğərəz, nədir bu azar!?"

Kam olsa nizasız müyəssər,
Ha, gənci–dürü xəzaneyi–zər!
Vər olsa bu xeyr işdə təxir,
Ha, təni–sinanü zərbi–şəmşir!"
Ol qövmə çü rövşən oldu əhval,
Oldu bu cəvab olardan irsal,
Kim: – "Bizdə cünun əlacı yoxdur!
Divanələr ehtiyacı yoxdur.
Gəncü dürə eyləmə təfaxür!
Bəsdir bizə gəncimizdəki dür.
Laf ilə qılıncdan urmağıl dəm!
Ki, var qılıncımız bizim həm!"

BU, NOVFƏLİN LEYLİ HƏŞƏMİLƏ RƏZM ETDİYİDİR VƏ RƏZMDƏ QALIB OLMAYIB SÜLHƏ ƏZM ETDİYİDİR

Novfəl ki eşitdi bu cəvabı,
Tərk eylədi şahidü şərabi,
Çəm etdi sipahi–binihayət,
Çaldırdı nəfirü çəkdi rəyət.
Ol qövm həm oldular xəbərdar,
Çəm eylədilər sipahi–xunxar.
Rəf oldu iki tərəfdən azərm,
Həngameyi–rəzmi etdilər gərm.
Bir sübh ki, qıldı xosrovi–Rum,
Şam əhlinə Hind fəthini şum;
Səyyarədən aldı mehr meydan,
Çaldı qılıcın, götürdü qalxan,
Gün xəncəri oldu aşikarə,
Gərdun zirehini etdi parə,
Şətrəncsifət ol iki ləşkər

Bir–birinə durdular bərabər.
Gəh nizə qılırdı cavsitanlıq,
Gəh navək edərdi xunfəşanlıq.
Ol bənzər idi qədi–nigarə,
Bu qəmzeyi–dilfiribi–yarə.
Eylərdi zəbani–təni–şəmşir
Əhvali–ədəm vücuda təqrir.
Əhvalına xalqın ağlayıb zar,
Çeşmi–zireh olmuş idi xunbar.
Gürz ilə olurdu xürd hər su,
Cövşənlərü üstüxani–pəhlu.
Rəzm oldu bəla yağışlı bir miğ,
Rədü bərqi tütəng ilə tiğ.
Göstərdi güzar gürzü peykan,
Qalxanda zireh, zirehdə qalxan.
Məcnun olara qılıb nəzarə,
Çəkmişdi özünü bir kənarə,
Durmuşdu ələmmisal bibak,
Bir ərsədə şərmsarü qəmnak.
Çəkmişdi bu ləşkər içrə rəyət,
Ol ləşkər üçün dilərdi nüsrət.
Bunlar ilə hay–huy edərdi,
Fəth onlara cüstcuy edərdi.
Bu ləşkər ona müinü qəmxar,
Ol talibi–fəthi–ləşkəri–yar,
Gər öz sipəhində görsə məqtul,
Şükr eyləməyə olurdu məşğul.
Vər görsə qətli–qövmi–dildar,
Dərd ilə qılırdı naləvü zar.
Səbzə kimi, olsa gər müyəssər,
Öz ləşkərinə urardı xəncər.
Bir kimsə dedi ki: – "Ey siyəhruz!
Xəsmi dilərmə kimsə firuz?"

Biz can qılırız yolunda pamal,
Sən düşmən üçün dilərsən iqbal?
Əqlə bu iş eyləməz dəlalət,
Gər aqıl isən, nədir bu halət?"
Məcnun dedi: – "Mən fədayi-yarəm,
Vəslinə onun ümidvarəm.
Çün ləşkəri-yardır qılan rəzm,
Ol rəzmə nə layiq eyləmək əzm?
Çün dust sipahidir edən cəng,
Düşmənlüyə xoş deyildir ahəng.
Xoşdur ki, bulam visalə fürsət,
Yarım tərəfində ola nüsrət.
Canım ola dust dilpəziri,
Ya küştəsi ola, ya əsiri.
Bu mərəkədə nişatməndəm,
Ol silsilədə əsiri-bəndəm.
Müşkül işə olmuşam giriftar,
Əğyarım yarü yarım əğyar.
Gər qətlimə dust çəksə şəmşir,
Yox məndə rizadan özgə tədbir.
Xoşnud deyilmiyəm bu halə
Kim, canı verəm, yetəm visalə".
Çün böylə cəvab eşitdi sail,
Ol fəzlü kəmalə oldu qail.
Gəldikcə olub ziyadə aşub,
Az qaldı ki, Nofəl ola məğlub,
Əlqissə, müyəssər olmayıb kam,
Ol gün cədəl oldu sübh ta şam.
Çün oldu əyan təliəyi-şəb,
Meydani-sipehri tutdu kövkəb
Asayişə hasil oldu fürsət,
Can almağa verdi mərg möhlət.
Hər səf bir arada tutdu mənzil,

Bir–birinə qondular müqabil.
Həmdəmlərə razın açdı Novfəl,
Kim: – "Müşküli–halımı, qılın həl!
Mən əşcəi–əhli–ruzigarəm,
Xurşidi–sipehri–karzarəm.
Yox kimsədə tabi–tiği–tizim,
Əndişeyi–taqəti–sitizim.
Bu rəzmdə bilməzəm nədir hal
Kim, fəthimə nüsrət eylər ehmal?
Əlbəttə ki, həq rizasıdır bu,
Bir əhli–həqin duasıdır bu".
Ərz eylədilər ki: – "Ey cəhandar!
Məcnundan olubmusan xəbərdar?
Biz can qılırsız onun fədası,
Ədamızadır onun duası.
Biz qəsd edəriz onun muradın,
Ol düşmənə bağlar etiqadın".
Novfəl ki, eşitdi ol kəlamı,
Qalmaq ol əmrə ehtimamı,
Bilmişdi ki, sahibi–nəzərdir,
Əlbəttə, duası mötəbərdir.
Bildi ki, müyəssər olmaz ol kam,
Təsir qılır dua sərəncam.
Çün vəsl deyildi hökmi–təqdir,
Müşkül ki, əsər verəydi tədbir.
Vəhm etdi ki, münəkis ola hal,
Rəzmində mübarək olmaya fal.
Kirdarını görmədi münasib,
Nəzr etdi ki: gər olursa qalib
Zikr etməyə dəxi Leyli adın,
Tərk edə bu əmr üçün inadın.

**BU, NOVFƏLİN İKİNCİ NÖVBƏT RƏZM EDİB
QALIB OLDUĞUDUR VƏ VƏFAYİ-ƏHDƏ
KAZİB OLDUĞUDUR**

Çün tiğ çəkib mübarizi–Rum,
Şam əhlini etdi əmrə məhkum.
Fəth oldu sipahi–türkə mənsub,
Oldu ərəbin sipahi məğlub,
Adətcə yenə ol iki ləşkər,
Rəzm etməyi etdilər müqərrər:
Tiğ aldı əlinə pəhləvanlar,
Başlar kəsilib töküldü qanlar.
Can eylədi tərki–xaneyi–tən,
Ol çıxmağa açdı tir rövzən.
Başlarda bəlani çox görüb əql,
Bir özgə məqamə eylədi nəql.
Peykan zireh içrə oldu peyvənd,
Gül şaxələrində qönçəmanənd.
Əlqissə, xilafi–rəzmi–ənvəl,
Ədayə müzəffər oldu Novfəl,
Xəsm etdi qəbul hökmi–taət,
Başlandı təzərröü şəfaət.
Leylinin atası açdı başın,
Doldurdu gözünə qanlı yaşın,
Əcz ilə dedi ki: – "Ey xudavənd!
Şahənşəhi–adilü xirədmənd!
Gər Leyli üçündür iztirabın,
İkrah ilə verməzəm cəvabın.
Əmma rəhü rəsmdir müqərrər,
Bir övrətə eybdir iki ər.
Leyli bu həşəmdə namizəddir,
Əqd ilə müqəyyədi–əbəddir.
Çün hökmün edər bu rəsmi pamal,

Bari, onu ğeyrə vermə, sən al!
Gülbərgimizi həvayə vermə!
Namusumuzunu fənayə vermə!"
Novfəl dedi: – "Ey güzidə əşraf!
Yox məndə xilafi–ədlü insaf!
Mən məhz mürüvvətü vəfayəm,
Gəncineyi–gövhəri–ətayəm!
Bidadü sitəm deyil şüarım,
Ədl içrə təməmdir əyarım.
Mən həm xəciləm bu macəradən,
Acizlərə qıldığım, cəfadən.
Həqqa bu deyildi etiقادım
Kim, hasil edəm mən öz muradım.
Bir sınımişa mumiya dilərdim,
Bir xəstə üçün şəfa dilərdim.
Gördüm görünür bu əmr müşkil,
Bimar deyil əlacə qabil.
Bidaddən olmuşam pəşiman,
Əfv edə məgər bu səhvi sübhan,
Gəlməz gözümə əyalü malın,
Malın sənin olsunü əyalın.
Var, indi sən eymən ol xətərdən,
Minbəd təvəhhüm etmə şərdən".
Bunu dedi, açdı aləti–rəzm,
Öz məmləkətinə eylədi əzm.
Məcnun dəri–etiraz edib baz,
Ol sərvərə tənə etdi ağaz:
– "Key bihudə qövlünü qərarın!
Əhdində bumudur etibarın?
Nə faidə sikkəsiz dirəmdən?
Nə sud nəticəsiz kərəmdən?
Sayən uludur, vəli, nə hasil?
Kim, feyz dəmində oldu zail".

Hər necə ki, etdilər müraat
Kim, "eyləyəlim buna mükafat,
Ondan yegin edəlim, sənə yar,
Asan işini gəl etmə dişvar!"
Mütləq əsər etmədi ona pənd,
Zənciri-həva qaçan tutar bənd.
Əfğan çəkib etdi xirqəsin çak,
Səhralərə düşdü zarü qəmnak.

BU, MƏCNUNUN ZƏNCİRƏ ÖZÜN MÜQƏYYƏD ETDİYİDİR VƏ BƏHANƏ İLƏ LEYLİ TƏRƏFİNƏ GETDİYİDİR

Bir gün səhər ol mücaviri-dəşt,
Eylərdi güruhi-vəhşlə gəşt,
Bir piri-həzin göründü nagah,
Zəncirli bir əsir həmrah.
Məcnunun əsirə yandı canı,
Ol piri-həzinə sordu anı
Kim: "Bu nə əsirdir, bəyan et?
Cürmin məni-mücrimə əyan et!"
Sirri-dilin etdi pir rövşən
Kim:- "Dustdur, deyil bu düşmən.
Mən xəstəvü bəsteyi-əyaləm,
Fəqr ilə iyən şikəstəhaləm.
Bu həm məni-zardən betərdir,
Avarəvü xarü dərbədərdir.
Bir ruzi üçün olub füsunsaz
Hər dəm qılırsız füsunlar ağız.
Ta hasil ola məəşi-ətfal,
Bir şöbədədir, bu gördüyün hal:
Bu qanlılığa qılıbdır iqrar,

Mən eyləmişəm bunu giriftar.
Sahib diyətəm mənü bu xuni,
Gör vəchi-məaş üçün füsuni.
Ta kim, gəzib eyləyə gədalıq,
Bəndinə qıla girehgüşalıq;
Hər nə qazanır gəzəndə ev-ev,
Təqsim edəriz arada cöv-cöv.
Qismətdə həm etmişiz qərarı,
Mən yarıyamü bu şəxs yarı".
Məcnun dedi: – "Səhv edibsən, ey pir!
Divanələrə gərək bu zəncir.
Gəl hacətimi mənim rəva qıl,
Bənd eylə məni, bunu rəha qıl!
Sayən tək olub səninlə həmseyr,
Mən əhli-kərəmdən istəyim xeyr.
Hər nə yığılırsa biş, ya kəm,
Varın sənə eyləyim müsəlləm.
Qəsdim bu ki, eyləyəm məni-zar,
Evdən-evə seyr Müştərirar.
Şayəd ki, bir evdə ola mümkün,
Ol Zöhrəyə olmağım müqarin".
Pir oldu ümidi-nəf ilə şad,
Əvvəlki əsirin etdi azad...
Zəncirə girib rəmidə Məcnun,
Ərbabi-cünunə verdi qanun.

BU, MƏCNUNUN ZƏNCİRƏ ŞƏRHİ-QƏMİDİR VƏ BƏYANİ-SİLSİLEYİ-ƏLƏMİDİR

Ol silsiləyə olub həməvaz,
Ağlardı ki: – "Ey, mənimlə həmrəz!
Sən gənci-bəlayə əcdəhasən!

Sərriştəyi–möhnətü bəlasən!
Şərhi–qəmə var min dəhanın,
Tərpəndikcə çıxar fəğanın!
Başdan–ayağa dəlik–dəlik tən,
Könlündəki razı etdi rövşən!
Ey müntəziri–nəzareyi–yar!
Nəzzareyi–yarə min gözün var!"
Gəzmək həvəsilə xanə–xanə,
Ol pir ilə oldular rəvanə.
Tovfiq olub onlar ilə həmrəh,
Leyli həşəmi göründü nagah.
Məcnun rəsəni əlində ol pir,
Ev–ev həşəmi gəzərdi bir–bir:
Leyli evinə irişdi növbət,
Ol xəstəyə qalib oldu heyrət.
Sərgəştəyi–aləm oldu pabəst,
Meyxanə önündə düşdü sərməst,
Çün çəkdi bir ixtiyarsız ah,
Leyli ev içində oldu agah;
Bir ah ilə qıldı xeyməsin çak,
Məzlumuna açdı çeşmi–nəmnak.
Gördü ki, görünməz olmuş ol zar,
Olmuş qəm ilə zəifü bimar.
Qaşı kimi qaməti bükülmüş,
Yaşı kimi peykəri tökülmüş,
Cismi qəm içində can şəbihi,
Dərki, nəzəri, qəmi bədihi.
Didar ilə ol şəhi–lətafət,
Mehmanına eylədi ziyafət.
Razi–dili–zarın etdi ifşa,
Bu şəri bədihi qıldı inşa:

BU QƏ3ƏL LEYLİ DİLİNDƏNDİR

Yar rəhm etdi məgər naləvü əfğanimizə
Ki, qədəm basdı bu gün külbeyi-əhzanimizə?

Əşk baranı məgər qıldı əsər kim, nəgah
Bitdi bir şaxi-güli-tazə gülüstanimizə?

Bizə ah atəşinin yandığı ondan bilinir
Ki, çirağ eylədi rövşən şəbi-hicranimizə.

Bu visalə yuxu əhvali demək mümkün idi,
Əgər olsaydı yuxu dideyi-giryanimizə.

Bir xəyal ola məgər gördüyümüz, yoxsa nigar,
Mütləqa xatirə gəlməz ki, gələ yanimizə.

Yar mehmanımız oldu gəlin, ey canü könül,
Qılalım sərf nəmiz var isə mehmanimizə!

Dilbərin canə imiş qəsdı, Füzuli, gəl kim,
Can verib dilbərə, minnət qoyalım canimizə.

BU MƏCNUNUN LEYLİYƏ MÜQABİL OLUB ƏHVALIN BİLDİRDİYİDİR VƏ FÜRSƏTLƏ RAZİ-PÜNHANIN ƏYAN ETDİYİDİR

Məcnun ki, ona nəzarə qıldı,
Razi-dilin aşikarə qıldı,
Çəkdi fələkə fəğanü ahi
Sultanının oldu dadxahi:

– "Key qədri bülənd padşahim!
Bildir mənə kim, nədir günahim?
Fərmanə müxalifətmi qıldım?
Ədayə müvafiqətmi qıldım?
Bədxahlərinmidir bu tədbir?
Qəmmazlərinmidir bu təzvir?
Mən mötəqidəm bu asitanə,
Ya rəb, nola rəddimə bəhanə?
Kimdəndir ola, bu məkrü hiylə?
Kim oldu ola buna vəsilə?
Ta xaki-dərindən olmuşam dur,
Aşüftəvü xəstəhalü rəncur,
Gahi çəkərəm şikənceyi-qəm,
Gahi oluram bəlayə həmdəm.
Tənha keçər oldu ruzigarım,
Səhradə nə munisü, nə yarım.
Sən xud gözəlim, qəmim yeməzsən,
"Ol şiftə qandadır" – deməzsən.
Məndən bu təğafülün əcəbdir,
Guya ki, nişaneyi-qəzəbdir.
Mən böylə neçün zəbunü xarəm
Ha gəldim, əgər günahkarəm,
Çökdüm yerə gərdənimdə zəncir,
Bismillah, əgər olursa təzir,
Fərman səndən, qəbul məndən,
Olma gözəlim, məlul məndən!
Zülfü mücə, xəncərü rəsən bəs,
Hökmünü yerit, həm asü həm kəs!
Gər arada bir qübar qoyma,
Öldür məni şərmsar qoyma!
Təzirimə eyləsən təəllül,
Lazım məni öldürər təğafül.
Ey lalə üzərü ənbərin muy!

Gəncinə cəmalü mar-geysuy!
Ta zülfünə olmuşam giriftar,
Zənciri-cünunə rəğbətım var.
Qəm silsiləsinə paybəndəm,
Divanələr içrə sərbüləndəm.
Sövdədə dönüb ziyanə sudım,
Peyvəstə bu şerdir sürudım:

BU QƏZƏL MƏCNUN DİLİNDƏNDİR

Küfri-zülfün salalı rəxnələr imanımızə,
Kafər ağlar bizim əhvali-pərişanimizə.

Səni görmək mütəzzir görünür böylə ki, əşk,
Sənə baxdıqda dolar dideyi-giryanimizə.

Cövrü çox eyləmə kim, olmaya nəgəh tükənə,
Az edib cövrü cəfalər qılıban canımızə.

Əskik olmaz ğəmimiz bunca ki, bizdən qəm alıb,
Hər gələn qəmli gedər, şad gəlib yanımızə.

Var hər həlqeyi-zəncirimizin bir ağzı,
Müttəsil verməyə ifşa qəmi-pünhanımızə.

Qəmi-əyyam, Füzuli, bizə bidad etdi,
Gəlmişiz əcz ilə dad etməyə sultanımızə.

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Bir ləhzə qılıb bu rəsmə fəryad,

Sultaninə zülmi–eşqdən dad,
Zəncirini etdi parə–parə,
Tutdu yenə xəlqdən kənarə,
Əndami şikəstə, çeşmi nəmnak,
Rüsvavü xərabü məstü bibak.
Ardınca qoşun–qoşun uşaqlar,
Əhvalına kim gülər, kim ağlar.

**BU, MƏCNUNUN KORLUQ BƏHANƏSİLƏ
DİLDARI CƏMALIN GÖRDÜYÜDÜR
VƏ DİDEYİ–ÜMİDİN TUTIYAYI–MƏQSUDƏ
YETİRDİYİDİR**

Bir gün dəxi ol bəhanəpərdaz,
Bir özgə bəhanə qıldı ağaz:
Bağladı iki gözün ki, kurəm,
Əhvali–cəhanə bişüürəm.
Ərz eylədi zəfü binəvalıq,
Ev–ev gəzib eylədi gədəliq.
Təqribilə əzmi–yar qıldı,
Leyli evinə güzar qıldı.
Ol dusta zahir eyləyib raz,
– "Ya dust!" deyib, yetirdi avaz.
Leyli ki, eşitdi ol sədayi,
Bildi eşigindəki gədəyi.
Evdən çıxıb etdi ərzi–didar,
Qıldı sədəqə zəkati–rüksar.
Pünhan baxıban ol afitabə,
Məcnun yenə gəldi bu xitabə:
– "Key xali–siyahı göz səvadı!
Can arizusu, könül muradı!
Gər bağlı isə gözüm rəvadır;

Sərçəşmeyi–lücceyi–bəladır.
Bənd eyləməsəm önün dəmadəm,
Seylabə gedər təmam aləm.
Göz kim, səni eyləyib nəzarə,
Risva qılır əhli–ruzigarə.
Təhqiğ edibəm ki, düşmənindir,
Mən qıydım ona, riza sənindir,
Dərgahinə bağladım gətirdim,
Baş üzrə ayağına yetirdim.
Ey qəmzəvü ləli şəhdü şəmşir!
Xah əfv elə onu, xah təzir.
Dərgahinə gəldiyimdə, ey hur!
Sərmayə idi gözümdəki nur,
Öyrətdi mənə qəmin ticarət,
Yüz şükr ki, qılmadım xəsarət,
Göz nurini xaki–payə verdim,
Az cinsimi çox bəhayə verdim.
Şahim, nəzər et məni–gədayə!
Biganəlik etmə aşınayə!
Can bağına, ǧəm nihalı tikdin,
Tən mülkünə, dərd toxmu əkdin!
Ol toxmü nihalə nəf hasil,
Oldu nəmi–əşkü suzişi–dil.
Gəl mülkünə, bağına güzər qıl,
Məhsulü mənafeə nəzər qıl".
Bunu deyib ol qəribü heyran,
Tutdu rəhü–badiyə kəmakan.

**BU, İBNİ SƏLAMIN LEYLİ VƏSLİNƏ RAĞİB
OLDUĞUDUR VƏ BU DƏVADƏ SÜBHİ–ÜMİDİ
KAZİB OLDUĞUDUR**

Saqi, bizə rahəti-rəvan ver!
Cansızlara himmət eylə, can ver!
Qıl məst bizi meyi-muğandan!
Əvvəl xoşü xürrəm eylə, ondan
Sor kim, necədir səbati-ələm,
Əncami-fərəh, nəhayəti-ğəm.
Dünya işi etibarsızdır,
Çərxin rəvişi qərarsızdır.
Çox kimsənə gənc üçün çəkər rənc,
Qeyrinə onun nəsim olur gənc.
Gör onu ki, hər nihali-sərkəş
Sudəndirü sərf eylər atəş.
Təqdirədir əsl əmri-mənsub,
Xoşdur bu ki, talib ola mətlub.
Çün İbni Səlam bildi hali,
Meydani-muradı gördü xali,
Çəm etdi əkabirin diyarın,
Əyanını əhli-ruzigarın,
Göndərdi nikah üçün bəsi mal,
Şərt etdiyini etdi cümlə irsal.
Min zərrin nəl əsbi-tazi
Misrivü İraqiyü Hicazi.
Min cariyəvü ğulami-ziba,
Pirayələri həriri diba.
Min naqə nəbatü qənd yüklü,
Nəsrin dəri, bənöfşə tükü.
Min təblə əbirü ənbərü müşk,
Yüz yük gühəri-tərü zəri-xüşk.
Əsbabi-nikah olub rəvanə,
Kabini kəsildi nəqdi-canə.
Leyli bu cəfadən oldu agah
Kim, buldu bəharına xəzan rah,
Ümmidi gözünə doldu topraq,

Məqsudi–nihali tökdü yapraq.
Əksi–qərəz oldu surəti–hal,
İdbarə mübəddəl oldu iqbal.
Gül istər ikən sataşdı xarə,
Nur istər ikən tutuşdu narə,
Əfğan ilə matəm etdi suri,
Matəmgədə məhfili–süruri.
Məşşatə dilərdi–zülfü xalın
Artırmağa ziyb ilə cəmalın,
Ol ahü sirişk ilə dəmadəm,
Xalı güm edərdi, zülfi bərhəm.
Əyməzdi hilali vəsməyə baş,
Gözdən gedirərdi sürməsin yaş.
Geysusi çəkərdi şanədən sər,
Bir bar idi gərdənində gövhər.
Güzguyə kədər verərdi ahi,
Zülmati–xət istəməzdi mahi.
Pabusinə bulmayıb həna dəst,
Etmişdi onu ğəm ilə pabəst.
İklilə rüxi urardı atəş,
Buyi–xoş ona gəlirdi naxoş.
Tənə tikənindən etməyib bak,
Gül kimi qılırdı geydiyın çak.
Hər ləhzə qılırdı ahü fəryad,
Derdi ki: "Əlindən ey fələk, dad!
Səndən bumidi mənim muradım,
Dövrənina bağlı etiqadım?
Vəslini təvəqqe etdiyim yar,
Billah, bu deyil, yanılma, zinhar...
Ol – nəqşi–səhifeyi–vəfadır,
Bu – tərzi–cərideyi–fənadır.
Ol – qərqeyi–bəhri–zövqi–candır,
Bu – məhvi–tənəümi–cahandır.

Ol – xeyr yoluna rahbədir,
Bu – başladığı təriqi-şərdir.
Cananəsi üçün ol dilər can,
Öz canı üçün dilər bu canan.
Mən onunam, ol mənim əzəldən.
Saxla bu əlaqəyi xələdən.
Ey çərxi! Bu əqd olanda möhkəm,
Bəlkə yox idin arada sən həm.
Gəl tərki-təğəllübü sitəm qıl!
Tanrını arada gör, kərəm qıl!
Vermə qəviyə zəif malın!
Düşmənlərə dustlar həlalın!
Məcnunumu sanma kimsədən kəm,
Bir mərdi-rəhi-bələdir ol həm.
Ey İbni Səlamı-bisərəncam!
Bilsən sənə məkr edibdir əyyam;
Məcnuna qoyubdur ad – Leyli,
Eylər səni ad ilə təsəlli.
Sən kami-dil istə, mən bəlayəm,
Sən gənc dilə, mən əcdəhayəm.
Əmma deməzəm işin xətdir,
Nisbət mənə qayəti-ətadır.
Qurtar məni atadan-anadan,
Bir ğəm yeg olur iki bələdan!"
Dərd ilə qılırdı naləvü ah,
Əsbabi-təcəmmülündən ikrah.
Dövrəndan edib fəğanü fəryad,
Bu şeri oxurdu ol pərizad:

BU QƏZƏL LEYLİ DİLİNDƏNDİR

Xilafi-rəyim ilə, ey fələk, mədar etdin!

Məni, gül istər ikən, mübtəlayi-xar etdin!

Müruri-ömrədə bir dönmədin muradimilə,
Dönə-dönə mənə zülm etməyi şüar etdin!

İhanətimdə nədir bilməzəm muradın kim,
Əzizi-aləm ikən xarü xakisar etdin!

Ümidvar idim əvvəl ki, bir nişat görüm,
Binayi-möhnətimi indi üstüvar etdin!

Cəfa əlilə qılıb çak pərdeyi-səbrim,
Nəhan olan ğəmimi xəlqə aşikar etdin!

Vəfadə verməyə can vermədin mənə möhlət,
Məni bu əhd vəfasında şərmsar etdin!

Bir özgəni mənə yar eyləməklə sən guya
Mənimlə yar olanı özgə ilə yar etdin!

Məgər bilindi, Füzuli, sənə fələk halı?
Ki, varını bu cəhanın yox etibar etdin!

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Ol növ görünlər iztirabın,
Təzyinü ciladən ictinabın,
Eylərlər idi güman ki, ol zar,
Bir özgə bəlayədir giriftar,
Qılmışdır ol afitabi müztər,
Hicri-pədənü fəraqi-madər.
Derlərdi: – "Haqqındır, ey səmənbu!

Tutmuşdun atan–anan ilə xu,
Hala ki, bulardan ayrılırsan,
Qürbət sitəm olduğun bilirsən!
Əfğaninə hiç mən, yoxdur,
Sən kimi yanan fəraqə çoxdur.
Əmma, bu imiş çü xəlqə adət,
Sən həm cəzə eyləmə ziyadət.
Qız daim ata evində qalmaz.
Peyvəstə anaya mehr salmaz.
Lazım meyi–qəflət eyləyib nuş,
Eylərsən atan–anan fəramuş".
Leyli bu sözə qılırdı iqrar,
Deməzdi bir özgə möhnətim var.
Görməzdi onu özünə layiq
Kim, tənə edə ona xələyiq.
Qız hər necə olsa yarə talib,
Əlbəttə gərək həyası qalib.
Bir əhli–həya, min əhli–ibram,
İsyan ilə olmaz iş sərəncam.
El tənəsi ilə xahü naxah,
Təklifə düşüb bəzəndi ol mah.
Ol ziynətü ziybə ziybü ziynət
Bir şəkl ilə verdi ziybi–surət
Kim, onu görəndə derdi gərdun:
İnsaf... kəməli–səbri–Məcnun!
Pirayəsiz ol məh idi afət,
Pirayədən artırıb lətafət.
Bir həddə irişdi afitabi
Kim, oldu niqab hüsni–tabi.
Çün tutdu ərusi–xəlvəti–şam,
Təmkin ilə xəlvətində aram,
Zülmət ziyayə olduğu ğalib,
Yandırdı məşailin kəvakib.

Əncüm gühəri olub şəbəfruz
Qıldı şəbi-tari qeyrəti-ruz,
Gülçöhrə sənəmlər oldular cəm,
Hər bir sənəmin əlində bir şəm,
Rəsmi-tərəb etdilər mürəttəb,
Beş yüz büti-gülrüxü şəkərləb.
Yüz qönçə dəhənli mahparə,
Gül suyu səpərdi rəhgüzarə,
Yüz gülrüx əlində məcməri-ud,
Eylərdi həvayı ənbəralud.
Yüz mahliqa olub qinasaz
Qoşmuşdu sədəyi-sazə avaz,
Yüz nərgisi-məst gəzdirib cam.
Əhbabə verərdi cami-gülfam,
Yüz gül başı üzrə yüz təbəq zər,
Olmuşdu nisar üçün müqərrər.
Bir təxti-rəvan içində Leyli
Nə şövkətə, nə şükuhə meyli,
Hər ləhzə fəğanü ah edərdi,
Sərgəştəvü müztərib gedərdi,
Əndişeyi-zövqü eyşdən pak,
Seylabdə san gedərdi xaşak.
Çün yetdi hərəmsərayə ol mah,
Dağıldı olan rəfiqü həmrəh
Gül xəlvəti oldu səhni-gülzar,
Dur oldu büsatdan xəsü xar.
Bəxt İbni Səlamı etdi agah:
– Kim, oldu sənə müsəlləm ol mah!
Ol talibi-gövhəri-yeganə,
Gövhər həvəsilə girdi kanə,
Nə gördü niqab içində bir nur.
Gözdən rüxi-dilfüruzi məstur.
Gərm oldu məhəbbətin məzaqi,

Tərpəndi visalə iştiaqi,
Əl urdu ki, aç a ol niqabi,
Rəf eyləyə ortadan hicabi.
Leyli dedi: – "Ey hərifi–qabil!
Sənsən sərü sərvəri–qəbail!
Övsafın eşitmişəm ziyadə,
Kamilsən ədəbdəvü həyədə.
Məlum edibəm ki, Qaf ta Qaf,
İnsafına el veribdir insaf.
Mən kim, deyiləm qəni, fəqirəm,
Mehman deməyim, sənə əsirəm!
Zülm eyləmək etmə mən əsirə,
İzhari–tərəhhüm et fəqirə!
Gör canü tənimdə iztirabım,
Sor hali–dilim, eşit cəvabım!
Mən məktəbə getdiyim zamanlar,
Hifzi–səbəq etdiyim zamanlar,
Bir şəxs mənə göründü, naghah
Oldum pəri olduğundan agah.
Cinnilər içində ol pərizad,
Ülfət mənim ilə qıldı bünyad.
Hər ləhzə durar mənə bərabər,
Der kim: – "Bəniadəm etmə həmsər!
Yoxsa qılaram dəmində fani,
Bir zərb ilə həm səni, həm ani!"
Çox məkr qılındı, oldu tədbir,
Boynumdan alınmadı bu zəncir.
Dəf olmadı bu bəliyyə hərgiz
Həm ata, həm ana oldu aciz.
Çün bulmadı kimsə çareyi–kar,
Məndən ata–ana oldu bizar.
Şeydalığım oldu aləmə faş,
Nifrət qılır oldu yarü yoldaş.

Sən həm ki, bizim diyarə yetdin,
Əlbəttə, bu qissəni eşitdin.
Hala ki, səninlə düşdü bazar,
Oldun düri-əqdimə xiridar,
Qarşımda həm ol pəri durubdur,
Qeyrət qılıcına əl urubdur.
Tərk et ki, bu vəsl bimi-candır,
Həm özünə, həm mənə ziyandır!
Bir neçə zaman təhəmmül eylə,
Dərmanın elə, təvəkkül eylə!
Ola ki, müyəssər ola məqsud,
Səndən açıla bu babi-məsdud.
Qət ola zəbani-təni-düşmən,
Həm sən yetəsən muradə, həm mən".
Ol sadəzəmir ona inandı,
Cinni xəbərin səhih sandı.
Vəhm etdi ki, olsa yarə vasil,
Nöqsan ola canü cahə hasil.
Cananə yolunda ömrü cahi,
Ol naqisin oldu səddi-rahi.
Bir rəsmi-qədimdir cahanda,
Sud istəyən, istəmək ziyan da.
Canan diləyən cəfayə dözmək,
Gənc istəyən əcdəhayə dözmək,
Eşq əhli məhəbbət etsə izhar,
Əvvəl onu imtəhan edər yar.
Gər görsə onun cəfayə səbrin,
Kəsini edər təmam cəbrin.
Gər görməsə cövrə ehtimalın,
Salmaz ona sayeyi-vüsalın.
Çün İbni Səlamə bimi-nöqsan,
Ol vəslə ruzi etdi hicran,
Meyl etmədi mütləq ol nigarə,

Hərgiz ona qılmadı nəzarə.
Tədbiri-ələcə durdu qaim,
Dərdinə dəva sorardı daim,
Hər qanda görərdi əhli-təsxir,
Divanəsinə dilərdi zəncir.

**BU, ZEYD VƏFADARIN MƏCNUNA XƏBƏR
GƏTİRDİYİDİR VƏ
İBNİ SƏLAM İLƏ LEYLİNİN PEYVƏNDİ
MÜCDƏSİNİ YETİRDİYİDİR**

Sahibxəbəri-fəsanəpərdaz,
Bu tərz ilə qıldı qissə ağaz:
Kim, var idi bir nədimi-nadir,
Zeyd adlı, vəfayi-əhdə qadir.
Məşhur idi fəzli vü kəmali,
Məruf idi hüsnü vü cəmali.
Olmuşdu əsir bir nigarə,
Büt ziybli Zeynəb adlı yarə.
Çəkmişdi məhəbbətin cəfasın,
Görmüşdü məlamətin bəlasın.
Ol aşıqi-müstəməndi-məhzun,
Eylərdi həmişə meyli-Məcnun,
Söylərdi ona kəmali-eşqin,
Ustadına göstərərdi məşqin.
Leyli ərə getdiyindən ol zar,
Təhqiq ilə oldu çün xəbərdar,
Məcnuna özün yetirdi filhal,
Rəngi-rüxi-zərdi əşkdən al.
Dolmuş gözü, peykəri pozulmuş,
Nitqində təkəllümü tutulmuş.
Məcnun dedi: – "Ey vəfalı yarım!

Qəm mərhələsində qəmgüsarım!
Adətcə görünməz ixtilatın,
Hər günküyə bənzəməz nişatın
Noldu sənə, söylə, zar olubsan?
Bitaqətü biqərar olubsan!?
Əqrəbdə idi bu gün məgər mah,
Kətdin bu yana əziməti–rah?
Qandan bu küdurət oldu hasil?
Noldu səbəbi–məlaləti–dil?"
Zeyd ol xəsi–xüşkə urdu atəş,
Suz ilə dedi ki: – "Ey bəlakəş!
Dün əxtəri–bəxtin oldu tirə,
Dövrən sitəm etdi sən fəqirə.
Yar, İbni Səlamə ruzi oldu,
Ruzi sənə dərdü suzi oldu.
Yar özgəyə oldu şəmi–məhfil,
Qaldı sənə tabi–atəşi–dil.
Əğyar ilə oldu yar Leyli,
Var, indi sən ondan ol təsəlli.
Zayə sənin ol fəğanü ahin,
Suzi–şəbü ahi–sübhəgahin".
Məcnun ki, xəbərdən oldu agah.
Gərdunə yetirdi şöleyi–ah,
Vəhşilər içində ol giriftar
Bir dərd ilə qıldı naləvü zar,
Kəfğanə gətirdi marü muri,
Ağlatdı vühuşi, həm tüyuri.
Xamə kimi yaş töküb dəmadəm,
Namə kimi qamətin qılıb xəmə,
Yazdı alıban əlinə xamə,
Dildarına bir itabnamə.

**BU, MƏCNUNDAN LEYLIYƏ BİR NAMEYİ-
İTABAMIZDIR
PEYĞAMI-ŞİKAYƏTƏNGİZDİR**

Dibaçeyi-namə nami-məbud,
Qəyyumü qədimü həyyü mövcud.
Ol pərdəkəşi-hicabi-əsrar,
Kim, aləmi yoxdan eylədi var.
Gün güzgüsün eyləyən mücəlla,
Dün türresin eyləyən mütərra,
Çün bir neçə həmd toxmun əkdi,
Dərdi-dilini bəyanə çəkdi:
Kim, bu mütəhəmmili-bələdən,
Sərgəştəvü zarü mübtələdən,
Bir namə ki, məhz dərdü qəmdir.
İzhari-şikayətü sitəmdir,
Ol dilbərə kim, vəfası yoxdur,
Bu aşiqinə cəfası çoxdur.
Ey əhdə vəfası olmayan yar!
Əğyarıma gül olan, mənə xar!
Noldu sənə nəqzi-əhd qıldın!
Sındırmağa əhdi cəhd qıldın!
Tənhalığamı gətirmədin tab
Kim, eylərin arizuyi-həmxab?
Tar oldumu olduğun nişimən
Kim, eylədin onda şəm rövşən?
İncitdimi dərdi-dil məzacın
Kim, oldu təbibə ehtiyacın,
Pəcmürdəmi oldu sərvə-dilcu
Kim, cəhdlə vermək istədin su?
Bədxahmı etdi qəsdi-gülzar
Kim, böylə uruldu rəxneyi-xar?
Nə bim ilə hifzi-gövhər etdin

Kim, bəsteyi–əqdi–şövhər etdin?
Mucib nə idi məni unuttun,
Tərkim qılıb özgə yar tutdun?
Hər ləhzə olub güvahi–halim,
Xaki–dərinə sirişki–alim,
Mütləq güzər eyləməzmi oldu,
Məndən xəbər eyləməzmi oldu?
Aya nə idi bu bivəfaliq?
Biganələr ilə aşinalıq?
Çəkdi yeni yarını kənarə,
Rüxsətmidir indi əski yarə?
Məndən idi möhnətü məlalın,
Xoş oldu ola onunla halın?
Mən əhdü vəfayə aldanırdım,
Əhdində vəfa ola, sanırdım,
Bilməzdim ola zəif rəyin,
Nöqsani ola təmam ayın.
Göftarin ola mənimlə daim,
Könlün ola özgə ilə qaim,
Səndən mən olam cahanda bədnam,
Zahirdə mənimlə olasan yar,
Batində tutasan özgə dildar.
Bir namü nişanı yox, ala kam.
Məzursən, ey nigar, məzur!
Bu dövr ilədir zəmanə məşhur,
Gül qönçəliyində xar iləndir,
Açılsa bir özgə yar iləndir
Əslində tikan çəkər əzabın,
Fəslində həkim alır gülabın.
Ey arizuyi–dili–fikarım!
Qəhri çoxü mehri az nigarım!
Ey adı olan vəfadə məzkur!
Cismimdəki can, gözümdəki nur!

Sövdəyi–dimağımın əlacı!
Bazari–cünunumun rəvacı!
Sən mehr–cəmalü məhcəbinsən,
Qayətdə lətifü nazənsən,
Mən xar mizacü xak xuyəm.
Bəs tünd zəban, tirə ruyəm.
Sən hali–dil ilə eyləyib ar
Dərsən ki: "Sənə nə nisbətım var?"
Mən həm sənə söylədim müvafiq
Kim, mən sənə, sən mənə nə layiq?
Mən xud olubam xəyalə qane,
Sən layiqin istəsən, nə mane?
Əmma mənü səndən özgə yoxdur.
Kim, sözləri bizdən özgə yoxdur.
Gördükdə mən eyləyən vəfayi,
Bildikdə sən eyləyən cəfayi,
Aya kimə bivəfa deyərlər?
Kimin işini xəta deyərlər?
Yaxşımıdır eyləmək yaman ad
Kim, qılmaya kimsə xeyr ilə yad?
Sən gərçi tutub xilafi–adət,
Bir özgəyə bağladın iradət,
Çoxdur sənə mən kimi cigərxun,
Hər kimə ki, baxdın, oldu məcnun.
Mən kim, kəsəyin derəm sələmi,
Səndən çəkəyin bu intiqami,
Tutmaq dilərəm sənini kimi yar,
Əmma əcəb ər sənini kimi var?!
Peyvəndini qeyr ilə eşitdim,
Billah ki, bəsi təəccüb etdim.
Ey çeşməyi–abi–zindəgani!
Sən canım içindəsən nihani!
Bir ləhzə gözümdən olmadın dur,

Vəslin necə oldu qeyrə məqdur?
Gər İbni Səlamə nuri–Leyli
Bir vəch ilə eyləmiş təcəlli,
Leylidən olan xəyalı görmüş,
Öz vahiməsilə eyş sürmüş,
Leyli deməsin, mənə qərindir
Kim, ona xəyalı həmnişindir.
Məcnundan edərmi ol cüdalıq?
Kim, qeyr ilə edə aşinalıq?
Ey gövhəri–tac taci–tarək!
Məqsuduna yetdiyən mübarək!
Əshab yığıb, tərəb qılıb şad,
Bu xeyr işi eyləyəndə bünyad,
Çox zövq ilə çəkdim intizari
Kim, yad edəsən məni–fikari,
Sən xud demədin ki, bir qulum var,
Boynunda təriq ilə yolum var.
Gər sandın isə ki, bihüzurəm,
Şayəsteyi–sərvəti–sürurəm,
Şərt idi mənə həm etmək elam,
Ta mən həm alam bu bəzmdən kam.
Lillahilhəmd əlim deyil dar,
Can kimi nüqudə qüdrətim var.
Vər sandın isə ki, natəvanəm,
Azürdeyi–mehnəti–cəhanəm,
Həm şərt idi üzr qılmaq irsal,
Etmək məni bir söz ilə xoşhal.
Nə böylə edib, nə öylə, ey gül!
Yaxşımıdır eyləmək təğafül?
Ey canım içində canə düşmən!
Hər necə ki, düşmənəm sənə mən.
Ayini–qədimini unutma!
Min yar tut, özgə xuy tutma!

Qeyr ilə olanda şadü xürrəm,
Təqribilə yad qıl bizi həm.
Nəqş et bu mürəbbəi hərirə,
Gör onu, bizi gətir zəmirə:

MÜRƏBBE

Qeyr ilə hər dəm nədir seyri-gülüstan etdiyin?
Bəzm edib, xəlvət qılıb, yüz lütfü ehsan etdiyin?
Əhd bünyadın mürüvvətdirmi viran etdiyin?
Qanı, ey zalım, bizimlə əhdü peyman etdiyin!?

Ləhzə-ləhzə müddəilər pəndini guş eylədin,
Qana-qana qeyr cami-şövqünü nuş eylədin,
Varə-varə əhdü peymanı fəramuş eylədin,
Qanı, ey zalım, bizimlə əhdü peyman etdiyin!?

Qeyrə salıb mehrini bizdən sovutdun aqibət,
Tərki-mehr etdin, təriqi-zülm tutdun aqibət,
Əhdlər, peymanlar etmişdik, unutdun aqibət,
Qanı, ey zalım, bizimlə əhdü peyman etdiyin!?

Cürmümüz noldu ki, bizdən eylədin bizarlıq?
Biz gəmin çəkdik, sən etdin özgəyə qəmxaırlıq?
Sizdə adət bumudur? Böylə olurmu yarlıq?
Qanı, ey zalım, bizimlə əhdü peyman etdiyin!?

Çərx tək bədmehrlik rəsmiıni bünyad eylədin?
Yaxşı adın var ikən, döndün yaman ad eylədin,
Dönə-dönə bizi gəmnak, özgəni şad eylədin,
Qanı, ey zalım, bizimlə əhdü peyman etdiyin!?

Könlümüz, minbəd, zülfünçün pərişan olmasın,
Bağrımız ləlin həvasilə dəxi qan olmasın,
Bivəfasan! Çeşmimiz yadinlə giryan olmasın,
Qanı, ey zalım, bizimlə əhdü peyman etdiyiniz?

Vədeyi-vəsl ilə aldın səbrimiz, aramız,
Olmadı bir gün visalından müyəssər kamımız,
Keçdi hicr ilə, Füzulidən betər əyyamımız,
Qanı, ey zalım, bizimlə əhdü peyman etdiyiniz?

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Payanə çü yetri səyi-xamə,
Təslim olundu Zeydə namə.
Məktubla Zeyd olub səbükpər,
Əzm eylədi öylə kim kəbutər.
Çün yetdi nigar olan diyarə,
Məkr ilə visalə qıldı çarə.
Əfsun ilə urdu sehdən dəm,
Ta İbni Səlamə oldu həmdəm.
Leylinin eşitdi vəsfi-həlin,
Keyfiyyəti-məhnətü məlalın,
Dedi: – "Bilirəm nədir dəvası,
Üş yazılı məndədir duası".
Bağlandı onun sözünə ixlas,
Xəlvətgəhi-qürbə qıldılar xas.
Çün Leyliyə Zeyd oldu vasil,
Məqsudini etdi bəxt hasil.
Bir dəm oturub gəlib qiyamə,
Əl urdu rəvan çıxardı namə.
"Təviz" dedi və qıldı təzim,
Əvvəl öpüb ondan etdi təslim.

Çün naməni aldı Leyliyi–zar,
Ol namədən aldı buyi–dildar.
Bildi ki, bir özgə qeyddir bu,
Nə nüsxeyi–Əmrü Zeyddir bu.
Çün naməyə qıldı bir nəzarə,
Can kisvətin etdi parə–parə.
Ol feyzi bilib özünə iqbal,
Göz mərdümünə buyurdu filhal
Kim, dürr ala bəhri–çeşmi–tərdən,
Ləl ala xəzaneyi–cigərdən.
Ol naməni eyləyə nisarın,
Əfzun edə qədrü etibarın.
Çün dürkdən aldı dürri–məknun,
Məktubu oxudu bildi məzmun,
Fəhm etdi məaniyü ibarət,
Bildi nəyədir olan işarət.
Canına qılıb itab təsir,
Ol namə cəvabın etdi təhrir.

BU, LEYLİNİN MƏCNUNA PEYĞAMI CAVABIDIR VƏ ÜZRÜ İTABIDIR

Bu tərz ilə kilki oldu cari
Kim, əvvəli–namə; nami–bari,
Memari–binayi–əqdü peyvənd,
Vəhhabi–ətayi–malü fərzənd.
İzhari–vücuda edən ədəmdən,
İcadi–hüdəs edən qədəmdən,
Məşşateyi–şahidi–zəmanə
Sultani–bülənd asitanə.
Bu namə ki, bir fikardəndir
Yəni məni–biqərdəndir,

Bir sahibi–izzü etibarə,
Yəni Məcnuni–dilfekarə,
Ey xak büsatü xar bəstər!
Kami–dili–təngü dideyi–tər!
Hər tənə ki, eyləsən rəvadır,
Səndən xəciləm, üzüm qəradır.
Bəsdir mənə çəkdiyim xəcalət,
Şərməndəliyimdəki məlamət,
Çün mötərifəm ki, var günahım,
Öz lütfünü eylə üzrxahım.
Mən gövhərəm, özgələr xiridar,
Məndə deyil ixtiyari–bazar.
Dövrən ki, məni məzadə saldı,
Bilmən kim idi satan, kim aldı?
Olsaydı mənim bir ixtiyarım,
Olmaz idi səndən özgə yarım!
Gər töhmətə olmuşam giriftar,
İkrah ilə məndən olma bizar.
Bir dür deyiləm ki, ola həkkak,
Aldıqda təsərrüfündə çalak.
Gər İbni Səlamə dilfiruzəm,
Şəmi–şəbü afitabi–ruzəm,
Qanedir iraqdan ala bir nur,
Mən ondanü məndən ol ola dur.
Dur olsa görər fūruğü tabım,
Olduqda yaxın, çəkər əzabım.
Fikr etmə ki, mən nişatməndəm,
Bir dami–qəm içrə paybəndəm,
Nə zəhreyi–seyri–kuçəvü kuy,
Nə tabi–təpañçeyi–sərü ruy,
Gahi həvəs eyləsəm fəğanə,
Əvvəl ona istərəm bəhanə.
Ya atavü ana eylərəm yad,

Ya söhbəti–həmnişinü həmzad.
Gər rəxtimi etmək istəsəm çak,
Xəyyatıma oluram qəzəbnak
Kim, eyblidir bu damənü ceyb,
Cəhd eylə ki, zahir olmaya eyb.
Gahi tələb eyləsəm vüsalın,
Bilmək diləsəm ki, noldu, halın,
Bir çeşmə yana olub rəvanə,
Qüsli–bədən eylərəm bəhanə,
Tənha oluram orada üryan,
Muyi–sərim eylərəm pərişan,
Ayinədə eylərəm nigahi,
Halın görürəm sənin kəmahı.
Boynumda yox özgə tövqdən bar,
Ləlimdə bulunmaz özgə göftar.
Boynum qolunu dilər həvadən,
Ləlim ləbini sorar səbadən.
Candan qəmin içrə naümidəm,
Şəmşiri–cəfa ilə şəhidəm.
Qanlı kəfənimdir al pərdə.
Mən gurdəyəm, saqınma ərdə.
Gəl şəmi–məzarım eylə ahın,
Ziybi–ləhəd et qübari–rahin.
Mən bülbüli–bağı–firqətəm zar,
Əmma, qəfəs içrəyəm giriftar.
Bilməm bu qəfəsdə nola halım,
Sındırdı bəla pər ilə balım.
Bir vəhşi ilə gər etmişəm xu,
Müstövcibi–sərzəniş deyil bu.
Vəhşilər imiş səninlə həmdəm,
Həmrəng olubam səninlə, mən həm.
Ey aşiqi–müstəməndü məhcur!
Tutğıl məni–müstəməndi məzur!

Səbr et neçə gün, ola ki, gərdun,
Bu günləri eyləyə digərgun.
Ancaq, özünü, nizar sanma!
Sərgəşteyi–ruzigar sanma!
Bu şeri gər oxusan dəmadəm,
Məlumun olur mənim qəmim həm:

BU MÜRƏBBE LEYLİ DİLİNDƏNDİR

Giriban oldu rüsvalıq əlilə çak damən həm,
Mənə rüsvalığım da dustlar tən etdi, düşmən həm.
Rəhi–eşq içrə can qıldım giriftari–bəla, tən həm,
Bu yetməzmi ki, bir dərd artırırsan dərdimə sən həm?

Əgər tutsam qəmim eldən nihan, səbrü qərarım yox,
Və gər şərhi–qəmi–pünhanım etsəm, qəmküsarım yox,
Əsiri–bəndi–zindanəm, əlimdə ixtiyarım yox,
Bu yetməzmi ki, bir dərd artırırsan dərdimə sən həm?

Olubdur əşki–xunab ilə gülgün çöhreyi–zərdim,
Yanıbdır atəşi–hicranə cani–dərdpərvərdim,
Cəfayi–çərxi–kəcrəftar əlindən var min dərdim,
Bu yetməzmi ki, bir dərd artırırsan dərdimə sən həm?

Gəhi şövqi–vüsälü, gəh bəlayi–hicr ilə zarəm,
Özüm həm bilməzəm dərdim nədir, mən necə bimarəm,
Qəmi–eşq içrə bir dərmani yox dərdə giriftarəm,
Bu yetməzmi ki, bir dərd artırırsan dərdimə sən həm?

Cüda səndən bəlavü dərdi–hicran ilə tutdum xu,
Qılır hər dəm mənə bidad dərd ayru, bəla ayru,
Bəlavü dərdə düşdüm ruzigarım böylə, halım bu,

Bu yetməzmi ki, bir dərd artırırısan dərdimə sən həm?

Təbib-i-eşqə çün izhar qıldım dər-di-pünhani,
Məni-bimarə mütləq olmadı bir səhhət imkani,
Əzəldən var min dərdim, ki, yoxdur hiç dərmani,
Bu yetməzmi ki, bir dərd artırırısan dərdimə sən həm?

Füzuli, hər zaman bir tən ilə bağrım qılırsan qan.
Əcəb bilməzmişən kim, eşqdən keçmək deyil asan?
Bilirsən düşmüşəm bir dərdə kim, yoxdur ona dərman,
Bu yetməzmi ki, bir dərd artırırısan dərdimə sən həm?

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Yazıldı çü naməyə qəmi-dil,
Zeydə dedi: – "Ey həkimi-kamil.
Təvizin ilə xoş oldu halim,
Zail oluban qəmə mələlim.
Xəttin mənə nüsxeyi-səfadır,
Təvizin əsər qılır, duadır.
Hər gün gəlü yaz böylə təvid
Ta səhhətə tutmaq ola ümmid,
Bir yazılı nüsxə var məndə,
Billah belə al onu gedəndə,
Gərçi bilirəm onu ki, xətdir,
Bilməm ki, səhih, ya qələtdir.
İğlaqinə ver kəməli-izah,
Gər var isə səhvi, eylə islah".
Təqrib ilə verdi Zeydə məktub,
Böylə gərək əhli-əqlə üslub.
Məcnunə çü namə oldu vasil,
Dür gördü əqiqinə müqabil.

Məfhumdən etdi kəsbi məqsud,
Leyli tərəfindən oldu xoşnud.

BU, MƏCNUNU ATASI SƏHRADƏ BULDUĞUDUR VƏ NƏSİHƏTLƏ İSLAHİNDƏN ACİZ OLDUĞUDUR

Təhrir qılanda əhli-inşa,
Böylə bu misalə çəkdi tuğra
Kim, qüsseyi-dəhr mübtəlası,
Məcnuni-şikəstənin atası,
Qalmışdı məlamət içrə dün-gün,
Nə günü gün idi, nə dünü dün.
Getmiş idi əldən ixtiyari,
Gündüz səbri, gecə qərari.
Qılmazdı tərəddüdündə təqsir,
Bulmazdı bu dərdə hiç tədbir.
Bir gün onu etdilər xəbərdar,
– "Key piri-şikəsteyi-diləfkar!
Dün Leyli atası ol siyəhdil,
Ol münimi-süflə, piri-cahil,
Sərxeyli yanında dad edərdi,
Məcnuni-həzini yad edərdi:
"Kim, bu dəli hökmə olmayıb ram,
Xəlqə bizi eylər oldu bədnam.
Peyvəstə bizə yetər bəlası,
Novfəl qəzəbindən et qiyasi.
Hər necə ki, təndə canı vardır,
Namusumuza ziyanı vardır.
Çün məhzi-şər oldu zati-əfi,
Vacib görünür müdam dəfi.
Namus bizim deyil, sənindir,
Dəf eyləyə gör ki, düşmənindir.

Çün kim zərərində gördülər nəf,
Əzm eylədilər ki, edələr dəf.
Yadın deyil, eylə oğlunu yad!
Qıl çarə ki, düşmən olmaya şad".
Ol pir düşüb min iztirabə,
Naçar özün verib əzabə,
Səhralərə tutdu seyl tək ru,
Cəhd ilə yüyürdü gəzdi hər su,
Mənzil–mənzil sirişki qanın,
Rəhbər qılıb istədi nişanın.
Çün gecəyə gündüz oldu təğyir,
Oldu gecə zülməti cahangir,
Rəf oldu ələmeyi–mənazil,
Ol pirə tərəddüd oldu müşkil.
Sərgəştə gəzərkən eyləyib ah,
Bir şölə ona göründü naghah,
Ol pirin olub dəlili–rahi,
Ruz etdi ol od şəbi–siyahi.
Sandı odu yandıran ərəbdir,
Xeylü həşəm ol oda səbəbdir.
Pərvanə kimi üz urdu narə,
Çün yetdi və eylədi nəzarə,
Gördü ki, bu şölə bir nəfəsdir,
Nə şöleyi–cirmi–xarü xəsdir.
Məcnunundur bu ahi–sərkeş,
Çəkmiş, urmuş cəhanə atəş.
Qəti nəzər eyləmiş cəhandan,
Keçmiş sərü çeşmə cismü candan.
Nə mülk, nə mal cüstcusu,
Nə ata, nə ana arizusu.
Getmiş yelə bərgi–etibari,
Ol qalmışü mərg intizari.
Ol pir çü gördü oğlu halın,

Tökdü rüxi-zərdə əşki-alın.
Yanında oturdu zarü qəmnak,
Əl urdu ki, çöhrəsin edə pak.
Ol şiyftə açdı çeşmi-pürnəm.
– "Kimsən! – dedi, – ey mənimlə həmdəm!
Gər elçi isən, yetir pəyamın!
Ver mücdəsin ol məhi-təməmin!
Vər yolçu isən, oturma qafil!
Əzm eylə, gözət bir özgə mənzil!"
Ol pir təzərrö etdi ağaz:
– "Key nəqdi-həyatə kisəpərdaz!
Mən dürcəmə sən düri-şəbəfruz,
Yəni atanam məni-siyəhruz!
Ey hasili-məzrəi-vücludim!
Vey ömr xəsarətimdə sydim!
Ey cövhəri-canımın həvası,
Vey dideyi-bəxtimin ziyası!
Derdim olasan mənim pənahim!
Fəxrim, şərəfim, ümidgahim.
Məndən bu sərir olanda xali.
Sən olasan əhli-mülkə vali.
Xəlq edə səni görəndə yadım,
Baqi sənin ilə ola adım.
Gər tiftliyində məstü bibak,
Səhrayə düşüb, yaxan qılıb çak,
Oldun rəhi-eşq içində məşhur,
Məzur idin ol zamanda, məzur!
Hər vəqtdədir bir əmr qalib,
Hər əhddədir bir iş münasib.
Növrəslərə eşq bir hünərdir,
Sərhəddi-kəmalə rahbərdir.
Hala ki, məqami-əql buldun,
Təhsili-kəmalə qabil oldun,

Səndən nə rəva bu macəralər,
Sərmayeyi–eyb olan sədalər.
Gər qafil idin, ol indi aqil,
Səhralərə düşmə, gəzmə qafil!
Vəhşilər ilə nədir bu birlik?
İnsan ilə xoş deyilmi dirlik?
Vəhşi ilə vəhşi, teyr ilə teyr,
Həmcins ilə xoşdur eyləmək seyr.
Rəhm et məni–zarü namuradə,
Qoyma bu məşəqqətü bələdə.
Kafurvəş oldu mişknabım,
Bu sübhədə sənsən afitabım!
Olmaq əlifim qərineyi–dal,
Meylim sinə olmağınadır dal.
Dövrən sitəmilə canə yetdim,
Mən özgə diyar əzmin etdim.
Gəl, tapşırıyım sənə məqamım,
Zəbt eylə büsatü ehtiramım!
Nə sud həmişə məstlikdən,
Nə faidə bütprəstlikdən?
Ey məst, kəməli–hiddətindən
Yoxdur xəbərin qəbahətindən!
Ol ləhzə ki, huşiyar olursan,
Əlbəttə ki, şərmsar olursan.
Ey bütgədələr sənəmpərəsti!
Çün rəf ola bu hicabi–məsti,
Məzmum olub etdiyən bu halət,
Əlbəttə, sənə yetər xəcalət.
Bir dilbərə ver könül ki, daim
Bünyadi–səbatı ola qaim!
Gər olsa yolunda bu cahan xak,
Damani ola qübardən pak.
Sən seydi olan xücestə şəhbaz,

Hər ləhzə qılır bir əldə pərvaz
Gəh Novfələdir mütii-fərman,
Gəh İbni Səlamə munisi-can.
Sən – böylə bəlalərə giriftar,
Ol – öylə çiraği-bəzmi-əğyar.
Şərm eylə, bu eşqbazlıqdan,
Bifaidə cangüdazlıqdan!
Yoxdur çu bəqasi ruzigarin,
Fərz eylə ki, oldu yar yarin,
Vəsl etmə onunla kim, bilirsən
Bir gün olur ondan ayrılırsan.
Tərk eylə bu hərzə-hərzə seyri,
Yad eylə ilahi, anma qeyri!
Kim, nəfsə məadü mərcə oldur,
Qət et ona söz ki, məqtə oldur.
Həq sani-dəhrü kargəhdir,
Bunda əməl etməmək günəhdir.
Hər kimsə gərək gələn məhəldə,
Bu kargəh içrə bir əməldə.
Hər kim nə əməl qılırsa bünyad,
Muzdunu verər əməlcə ustad.
Ey kargəhi-cəhanə daxil,
Sən həm əməl eylə, olma qafil!
Vəqt oldu səfər qılam cəhandan,
Avarə olan bu xakidandan;
Vəqt oldu verəm fənayə təxtim,
Qədr ilə çəkəm bəqayə rəxtim.
Gəl yanıma, eylə fikri-halım!
Biganəyə vermə mülkü malım!
Çün onu yığınca çəkmişəm rənc.
Qıyma ki, nəsibi-qeyr ola gənc.
Eşqin, bilirəm ki, böylə qalmaz,
Daim səni qəm bu halə salmaz.

Bəxtin oyananda bu yuxudan,
Hirsin yorulanda cüstcudan,
Qorxum bu ki, özgə ola halım,
Dünyadə nə mən qalam, nə malım.
Bikəslük olub sənə müqərrər,
Bikəs olasan müdam, bizər...
Aqil kişi durbin gərəkdir,
Dünyadə ümid bir dirəkdir".
Çün pəndi tükətdi ol xirədmənd,
Məcnuna təfavüt etdi ol pənd.
Dövlətli sözüənə oldu mail,
Bir fikr elədi ki, ola aqil,
Qət edə səlasili-cünuni,
Sövdasının olmaya zəbuni,
Tərk eyləyə arizuyi-dildar,
Eşqə dəxi olmaya giriftar.
Əmma yenə eşq şəhriyari
Fərmaninə çəkdi ol fikari:
– "Key vari, olan mənim cahanda!
Nən var sənin, bu cismü canda?
Canə təmə etmə kim, mənimdir!
Tərk eylə tənə ki, məskənimdir!
Məndən keçü canü təndən ayrıl!
Qoy varlığın, özünlə sən bil!"
Gülbün kimi qanı cuşə gəldi,
Bülbül sifəti xüruşə gəldi:
– "Key eyni-səlah olan bəyani!
Vəzi mənə əfiyət nişani!
Mən həm buna qailəm ki, pəndin
Məzmuni-kəlami-sudməndin,
Nisbət mənə xeyrdir, deyil şər,
Gər olsa eşitməyi müyəssər.
Gərçi sözüənə qulaq tutdum,

Nə sud, eşitdimü unuttum.
Sən demə ki, tut xəbər sözümdən
Kim, yox xəbərim mənim özümdən.
Eşq aldı dərunimü birunim,
Getdi yelə səbr ilə sükunim.
Mən əqlə təvəccöh eylərəm çox,
Sövda yolumu tutar ki: – Yox, yox!
Sən qandanü tərki-eşq qandan?
Eşqi-əzəli çıxarmı candan?
Tənin sitəmilə cana yetdim,
Tərk eylə məni çü tərkin etdim!
Lütf eylə, zaman-zaman verib pənd,
İslahıma olma arizumənd!
Arar ələmim bu macəradən,
Atəş kimi cünbüşü-həvadən.
Bir şişə ki, oldu parə-parə,
Peyvəndinə hiç varmı çarə?
Təklifimi qılma xanimanə,
Gör sürəti-gərdişi-zəmanə,
Çün sən həm onu qoyub gedirsən,
Onda məni əyləyib nedirsən?
Ancaq mənə ərzi-mülkü mal et!
Oğlunu özün kimi xəyal et!
Fərz eylə ki, malə oldu vali,
Getdi, yenə qeyrə qoydu mali".
Ol kişvəri-eşq padişahi,
Ol övci-bəlavü dərd mahi,
Üzr ilə qılırdı əyləyib ah,
Babasına şərhi-qəm ki, nagh
Lərzan oluban təni-həzini,
Qan doldu qolundan asitini,
Əl verdi atasına təhəyyür,
Məcnun dedi: – "Eyləmə təfəkkür!

Fəsd eylədi ol büti-pərizad,
Niş urdu onun qoluna fəssad,
Ol zəxm əsəri göründü məndə,
Biz bir ruhuz iki bədəndə.
Bizdə ikilik nişanı yoxdur,
Hər birinin özgə canı yoxdur.
Sən sanma ki, oldur ol, mənəm mən,
Bir can ilə zindədir iki tən.
Xürrəm oluram, o olsa xürrəm,
Qəm yetsə ona, mənə yetər qəm".
Ol pir çü vaqif oldu halə,
İnsaf gətirdi ol kəmalə.
Bildi ki, deyil bu nəqş batil,
Olmaz hiyələ ilə eşq zayil.
Minbəd nəsihət etməz oldu,
Tən ilə fəzihət etməz oldu.
Tərk etdi təriqeyi-nizain,
Nomid olub eylədi vidain.

**BU, MƏCNUN ATASININ TƏRKİ-NİZA
ETDİYİDİR VƏ NAÇAR HƏSRƏTLƏ
VİDA ETDİYİDİR**

"- Key rışteyi-gövhəri-muradım!
Ayineyi-hüsni-etiqadım!
Bir ləhzə mənə tərəhhüm eylə!
Göftarım eşit, təkəllüm eylə!
Pərvayi-məni-şikəstəhal et!
Əzmi-səfər eylədim, həlal et!
Naxoş sənə məndən idi əhval,
Mən getməli oldum, indi xoş qal!
Zinhar şikayət etmə məndən,

İncikli hekayət etmə məndən!
Dirlikdə çü səndən almadım kam,
Tusənlüyə düşdün, olmadın ram.
Budur kərəmindən iltimasım
Kim, tutasan öldüyümdə yasım!
Hər ləhzə edib fəğanü zari,
Torpağıma edəsən güzari.
Təklifi–nişatü eyş qılmən
Kim sən deyəsən, "bu rəsmi bilmən"
Fəryadü fəğandır əsli–matəm,
Sən xud bu rəvişdəsən müsəlləm.
Öz adətin ilə nalə eylə,
Əcrini mənə həvalə eylə!
Budur qərəzəm ki, dustü düşmən,
Görsün səni, eyləyəndə şiyvən.
Bikəsliyim olmaya mənə ar,
Məlum edələr ki, varisim var".
Çün qıldı vəsiyyəət ol pərişan,
Döndü evə gəldi zarü giryan.
Dərdü ələm etdi onu rəncur,
Qalmadı həyatı şəminə nur.
Dərdinə bulunmaz oldu dərman,
"Məcnun!" dedi, verdi aqibət can.
Dünyayə ümid tutmaq olmaz,
Hərgiz ölümü unutmazq olmaz!
Xoş xaneyi–eyşdir bu aləm,
Dərda ki, deyil əsası möhkəm.

**BU, MƏCNUNUN ATASI VƏFATINDAN
XƏBƏRDAR OLDUĞUDUR VƏ
MƏZARİNƏ YOL BULDUĞUDUR**

Saqi, meyi-laləfam yoxmu?
Dözmən bu xumarə, cam yoxmu?
Öldürdü məni qəmi-nihani,
Yoxdurmu şərabi-ərgəvani?
Qəm dəfinə, durma, eylə tədbir!
Əldən gələni gəl etmə təqsir!
Dünya ki, nigari-dilrübadır,
Zinhar, inanma, bivəfadır.
Sən gərçi olubsan ona məftun,
Oldur tələbində səndən əfzun.
Sənsən ona cəhl ilə tələbkar,
Oldur sənə elm ilə həvadar:
Hər necə ki, ona mihmansan,
Eyşü tərəbilə kamiransan.
Ondan səfər ixtiyar edəndə,
Qürbi-həqə üz tutub gedəndə,
Göz sürməsi eyləyib qübarın,
Ta məhşər olur nigahdarın.
Yolunda özün verər fənayə,
Saxlar, səni tapşırar bəqayə.
Hər kim ki, bu nüktədəndir agah,
Dövrani-fələkdən etməz ikrah.
Həm dirlikdə əzabı olmaz,
Həm mövtdən ictinabı olmaz.
Bir gün axıdıb sirişki-gülgün,
Nəcd üzrə oturmuş idi Məcnun,
Min tən ilə bir cəfaçı səyyad,
Ol zarə yetişdi qıldı fəryad:
– "Key ardən el içində ari!
Vey naqis olan əyari-kari!
Yox səndə nişani-namü namus,
Əfsus ki, arsızsan, əfsus!
İnsaf deyil sitəmdə israf.

İnsafsız olduğuna, insaf!
Dirlikdə atanı etmədin şad,
Bari qıl onu öləndə bir yad!
Can verdi məhəbbətində ol pir,
Yad eyləmədin, nədir bu təqsir?
Yoxdurmu cibillətində azərm?
Allahdan eyləməzmişən şərm?"
Məcnunə buraxdı ol səda suz,
Artırdı fəğanın ol siyəhruz.
Baran kimi daşə urdu başın,
Mey kimi əyağə tökdü yaşın.
Qəbrin sorub istədi nişanə,
Oldu gözü yaşı tək rəvanə.
Çün gördü atasının məzarın,
Şəm eylədi ona cismi-zarın.
Tari-tənə dərdi tab verdi,
Dil atəşü didə ab verdi.
Lövh eylədi köksünü məzarə,
Dırnaq ilə qıldı parə-parə.
Bağrına basıb məzari-pakin,
Gül yaprağı etdi lövhi-xakin.
Əfğan ilə tazə qıldı matəm,
Əfğanı içində dərdi hər dəm:
– "Key banıyi-büneyi-vücludim!
Üsyani ziyan, rızası sudim!
İrşadını bilmədim qənimət,
Yüz vay ki, fövt olundu fürsət.
Yüz heyf ki, tutmadım təriqin,
Bir neçə gün olmadım rəfiqin.
Feyzin mənə olmadı müyəssər,
Sən xeyr dedin, mən eylədim şər.
Cövr ilə sənə cəfalər etdim,
Yanlışı vardım, xətalər etdim.

Ey dövlətim, olma dur məndən!
Vey şəm, götürmə nur məndən!
Olsam ğəmi–aləmə giriftar,
Ancaq sən idin ənisü qəmɣar.
Həmrazim idin şikayətimdə,
Dəmsazim idin hekayətimdə.
Noldu ğənimə gətirmədin tab?
Qorxutdu məgər səni bu girdab?
Noldu səbəb, eylədin əzimət?
Məndənmi idi sənə həzimət?
Ey mənşəi–cövhəri–həyatım,
Xoşnudluğundadır nəcatım!
Bildim işimi, günahkarəm!
Gəldim sənə xarü şərmsarəm.
Dünyadə səni mən eylədim zar,
Üqbadə məni sən eyləmə xar!
Yaxdın məni atəşi–cəfayə!
Saldın qəmə möhnətü bəlayə!
Sən meyli–fəraqü rahət etdin,
Bir künci tutub fəraqət etdin!
Kim eylədi həll müşkilatın?
Kim verdi bu qüssədən nəcatın?"
Şəb ta səhər ol əsiri–hicran,
Matəm tutub etdi ahü əfğan.
Çün mişkə töküldü gərđi–kafur,
Zülmatə buraxdı pərtövün nur,
Ehya qılıban mərasimi–vəcd,
Tutdu rəhi–gurxaneyi–Nəcd.

TƏMAMİYİ–SÜXƏN

Ərbabi–kəmalə ol əyandır,

Kim, hüsn ilə eşq tovəmandır,
Hüsn ayineyi–cahannümadır
Keyfiyyəti–eşq ona ciladır.
Hüsn olmasa, eşq zahir olmaz,
Eşq olmasa, hüsn mahir olmaz.
Hüsn olmasa, eşqdən nə hasil?
Məşuq edər əhli–eşqi kamil.
Olmaz isə eşq hüsn olur xar,
Eşq ilədir əhli–hüsnə bazar.
Məcnun idi şəmi–məclisəfruz,
Leyli ona atəşi–cigərsuz,
Məcnun idi cami–rahətəfza,
Leyli ona badeyi–müsəffa.
Leylidən idi kəməli–Məcnun,
Hüsn ilə olurdu eşqi əfzun.
Məcnundan idi cəməli–Leyli
Eşq idi edən cəmələ meyli.
Bir gün Məcnuni–dilşikəstə
Səhradə gəzirdi zarü xəstə,
Bir səfhədə gördü iki peykər,
Leyli Məcnun ilə müsəvvər.
Məhv eylədi nəqşi–dilsitanın,
Qoydu özünün həmin nişanın.
Sordular ona həqiqəti–hal:
– Kim, nişə bir oldu iki timsal?
Dedi: – "Bizə birdürür həqiqət,
Birlikdə yaraşmaz iki surət.
Olmaq gərək əhli–danış agəh,
Kim, biz ikilikdəniz münəzzəh".
Sail dedi: – "Bu deyilmidir ar
Kim, yar ola yox, sən olasan var?
Sən netə qalırsan, ol olur həkk?
Bari onu qoy, sənə qələm çək!"

Dedi: – Rəhi-eşqdə nə layiq,
Məşuqə ola niqabi-aşiq.
Üşşaq tənü həbib candır,
Tən zahirü təndə can nihandır.
Məşuqə nə bak, olursa məstur,
Aşiq gərək el içində məşhur
Kim, aləmə aşiq axıdan yaş
Məşuq kim olduğun qılır faş".

BU, MƏCNUNUN ŞƏMMEYİ–KEYFİYYƏTİ HALIDIR VƏ BƏZİ SİFATİ–KƏMALIDIR

Məcnun idi mülki-dərd şahı!
Xeyli-dədü dam onun sipahi.
Ahunun alırdı mişk bacın,
Rubah səmurunun xəracın.
Bir sərvər idi kərimü adil,
Cümlə dədü damə ədli şamil.
Xuni-cigərindən ol vəfadar,
Xunxarları qılırdı xunxar.
Xunabi-cigər töküb dəmadəm,
Qılmazdı siba rizqini kəm.
Dövründə dirəndələr olub ram,
Tutmuşdu biri-birilə aram.
Gur olmuş idi pələngə həmrəz,
Gürg olmuş idi gəvəznə dəmsəz.
Şir olmuş idi ənisi-nəxcir,
Nəxcir əmərdi şirdən şir.
Yanında tutardı mur xanə,
Göz yaşından yığardı danə.
Gahi olub əşk seyli qayım,
Seylabə gedərdi min bəhayım.

Gəh odunu təndə tab edərdi,
Min canəvəri kəbab edərdi.
Bel olmuş idi əlində dırnaq,
Yerdən sovurardı başə topraq.
Muyində ğübar olub fərahəm,
Əşk ilə çəkib zaman–zaman nəm,
Ahubərə səbzə zari oldu,
Gülzari–cünun bəhari oldu,
Gər tutsa idi gəvəzn ilə xu,
Axardı gözündən ol qədər su,
Kol sudan olurdu tazəvü tər,
Həm bərg verərdi şaxi, həm bər.
Hər ləhzə alıb əlinə bir mar,
Xürsənd oluban deyirdi ol zar:
– "Kol sünbüli–mişkbuyi tutdum,
Sərriştəyi–arizuyi tutdum".
Qaplan kimi canə urdu min dağ,
Arslan sifəti uzatdı dırnaq,
Arslanların oldu pişvası,
Qaplanların oldu müqtədası.

BU, MƏCNUNUN SİDQ İLƏ MÜNACAT ETDİYİDİR VƏ NAVƏKİ–DUASI HƏDƏFİ–İCABƏTƏ YETDİYİDİR

Bir gecə ki, zülməti–ziyasuz,
Zülfi–şəbi etdi bürqeyi–ruz,
Bir ləli edib sipehr nayab,
Göstərdi yerinə min düri–nab,
Bir sancağı eyləyib nigunsar,
Min məhçeyi–rəyət etdi izhar.
Qətrə–qətrə həkimi–əflak,

Xəşxaşlarında tutdu tiryak.
Danə-danə ərusi-gərdun,
Qaftanına tikdi dürri-məknun.
Girdabə düşüb səfineyi-mah,
Qıldı özünə Mücərrədən rah.
Saçıldı Ütaridin mədadı,
Artırdı bu səfhəyə savadı.
Zöhrə dağıdıb siyah geysu,
Geysusi içində gizlədi ru.
Xurşid nihan olub, sitarə
Göz açdı təriqi-intizarə.
Tərpəndi səri-sinani-Bəhram,
Fəth oldu ona vilayəti-Şam.
Bürceys girib siyəh libasə,
Xurşid ğəmində batdı yasə,
Ayinə olub sipehri-gərdan.
Baxdı ona əks saldı Keyvan.
Gərdunə səvabit oldu mismar,
Ta tökməyə dün büsati-pərkar.
Göydə Həməl oldu aşikarə,
Ahubərə çıxdı səbzəzarə,
Gavi-fələk oldu gavi-ənbər,
Doldurdu cəhanə ənbəri-tər.
Cövza kəməri mürəssə oldu,
Gərdun bədəni müləmmə oldu.
Xərçəng qılıb səhər yelin dəf,
Xasiyyəti verdi zülmətə nəf
Oldu Əsəd afitabdən dur.
Pür dud misali-şəmi-binur.
Geysusinə verdi Sünbülə tab,
Mişk üstünə tökdü ənbəri-nab.
Mizani edib fələk tərəzu,
Sərrafi-zəminə çəkdi lölu,

Əqrəb buraxıb kəməndi-pürxəm.
Divi-şəbə qıldı qeydi möhkəm.
Tövsini qurub sipehri-laib,
Atıldı xədəngi-Nəcmi-saqib.
Büzğaleyi-asiman töküb mu,
Göy səfhəsin eylədi siyəhrü.
Dəlvi dəlib afəti-zəmanə,
Min qətrə saçıldı asimanə.
Hut eylədi həbsi-Yunisi-ruz,
Bərqi-şəfəq oldu asimansuz.
Ərz eylədi Əxbəşə cinasın,
Cəbhə dəxi cəbhəsin ziyasın.
Həm həqə cəmalə verdi ziyvər,
Həm hənə mükəlləl etdi əfsər.
Şərteynü Büteyn, Səmakü Əklil,
Nur etdilər asimanə təhvil.
Ta Sadirü Varidə, Nəaim,
Sərf eyləyə sərf ilə Dəaim.
Təzyin üçün etdilər mühəyya,
Llin Dəbəran, dürün Sürəyya.
Verdi rəvişi-sipehrü əxtər,
Tərtibi-Müqəddəmü Müəxxər.
Məcnun mütəhəyyirü pərişan,
Qalmışdı sipehr işində heyran,
Gərdunə açardı dideyi-tər,
Yer üzünə doldurardı əxtər.
Hər əxtərə ərzi-hal edərdi,
Min arizuyi-məhal edərdi.
Əvvəl olub asimanə mail,
Şərh etdi Ütaridə ğəmi-dil:
- "Key əhli-hesabə karfərmay!
Müstövfiyi-əqlü məşrəfi-ray.
Ey nasixi-nüsxeysi-məani!

Fehristi-rümüzi-asimani!
Qəssami-məqasidü mətalib,
Rəssami-mənasibü məratib!
Dərdi-dilimin hesabı çoxdur,
Səndən özgə dəbir yoxdur.
Bir naməyə dərdimi rəqəm qıl,
Sultanıma ərzə et, kərəm qıl!
Şayəd əsər edə feyzi-xamən,
Təvizi-cünunim ola namən".
Gördü ki, Ütarid anlamaz raz,
Bir özgə tərənnüm etdi ağaz,
Döndərdi üz ondan ağlayıb zar,
Mərrixə niyazın etdi izhar:
– "Key valiyi-məsnədi-şücaət!
Şəmşirinə aləm əhli-taət!
Sən sahibi-nüsrətü zəfərsən,
Ərbabi-silahə taci-sərsən!
Mən acizəmə qəvidir əğyar,
Mən bikəsü xəsmdir sitəmkar.
Acizlərə lütf edib mədəd qıl!
Bikəslərdən bəlanı rədd qıl!
Çək tiğini, eylə dəfi-düşmən,
Ta dusta həmnişin olam mən!"
Çün gördü bülənd yerdədir kam,
Nə Tir yetər ona, nə Bəhram.
Tiğ ilə qələmədən oldu nomid,
Tutdu rəhi-barigahi-tovhid.
Dərgahə tutub rüxi-niyazın,
Məbudinə ərzə qıldı razın:
– "Key tiğə müinü kiləkə rəhbər!
Bəhram – qülamü Tir – çakər.
Ey fərqi-əməl külahduzi,
Sahibrəqəmi-bəratı-ruzi!

Rəhm et məni–zarü binəvayə!
Dərdi–dilimi yetir dəvayə!
Leyliyi sən eylədin pərivəş
Kim, canə cəmali urdu atəş.
Sən qıldın onu bəlayi–aləm,
Ol etdi məni şikəsteyi–qəm.
Verdin ona hüsni–aləməfruz,
Saldı mənə atəşi–cəhansuz.
Dərd ilə məni sən eylədin zar,
Mən qandanü Leyliyi–cəfakar.
Leyli ki, məni bəlayə saldı.
Bir görmək ilə qərarım aldı
Yoxdur rəvişində ixtiyarı
Kim, döndərə aldığı qərarı,
Biçarədir öz işində ol həm,
Səndən bulunur bu zəxmə mərhəm.
Həm sən kərəmindən et əlacım,
Kəs qeyri kişidən ehtiyacım!
Ey dərdə qılan məni giriftar!
Kimdir mənə səndən özgə qəmxaş?
Çox–çox hükəmayə söylədim hal,
Təşxisi–mərəzdə oldular lal;
Bildim ki, həkimi–fərd sənsən!
Danayi–cəmi–dərd sənsən!
Gər dərd, və gər dəva sənindir!
Hakim sənsən, riza sənindir!
Yəni ki, gətir kəmalə zövqüm,
Gündən–günə qıl ziyadə şövqüm!
Sal çeşmimə ləlinin xəyalın,
Ver təbimə hüsnünün kəmalın.
Daim onu məndə zahir eylə,
Lütf et, iki surəti bir eylə!
Qədrim, qəmi içrə mötəbər qıl!

Dərdin, mənə ruzi, ol qədər qıl
Kim, kimsəyə ol olub müyəssər,
Kimsə mənə olmaya bərabər!
Görmək ruxün olmaz olsa məqdur,
Xunbar gözümdə olmasın nur.
Zövqi-ələmi olursa nayab,
Məcruh tənimdə olmasın tab.

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Eylərdi bu suz ilə münacat,
Möhnətlərə istəyib mükafat,
Kaçıldı güli-hədiqeyi-ruz,
Göstərdi günəş cəmali-firuz.
Mürği-dəmi-sübh çəkdi avaz,
Zaği-şəbi-tirə qıldı pərvaz.
Həm səfheyi-ələm oldu rövşən,
Həm daneyi-əncüm oldu xərmən,
Gün ayinədarı oldu gərdun,
Tökdü qədəminə dürri-məknun.
Sübh urdu səfayi-sidqdən dəm,
Açıldı güli-nişati-ələm.
Təsiri-səfayi-cami-xurşid,
Göy gülşənin etdi bezmi-Cəmşid.
Lalə kimi dağə çıxdı Məcnun,
Nəzzarəyə açdı çeşmi-pürxun.
Gördü ki, gəlir nədimi-kamil,
Həmrazi-qədim, Zeydi-qabil.
Rüxsarında nişatdən nur,
Bəhcət gözünə cəmali mənzur.
Yox zərrəcə qüssəvü-məlali,
Məcnunə əcəb göründü hali.

Sordu ki: – "Nədəndir inbisatın?
Adətcə görünməyən nişatın?
Məqsudinə dəstrəsmi oldun?
Dildarinə həmnəfəsmi oldun?
Nə qədr ilə sərbülənd olubsan?
Noldu ki, nişatmənd olubsan?"
Zeyd açdı düri-xəzaneyi-raz:
– "Key türfə hümayi-övci-ezaz!
Dün tövfi-diyari-yar qıldım,
Ol sərv yana güzar qıldım.
Təviz vəsiləsilə bir dəm,
Oldum hərəmi-vüsalə məhrəm.
Gördüm məhi-arizin ziyasız,
Ayineyi-tələtin cilasız.
Nə ləli-ləbində qətreysi-ab.
Nə mah rüxündə zərreysi-tab.
Ləli-tərə əşki gövhərəngiz,
Bərgi-gülə nərgisi gühərriz.
Kördü məni etdi naləvü zar,
Raz açdı mənə ki: – "Ey vəfadar!
Düşdü ola Nəcdə rəhgüzarin,
Gördün ola halın ol fikarin,
Məcnunumu gördün isə, billah!
Eylə məni-zari ondan agah!
Necə keçər ola mahü sali?
Kim ola rəfiqi, nola hali?
Billah, güzər etsən ol yanayə.
Rəhm et məni-zarü mübtəlayə!
Məndən ona şərhi-zəfi-hal et!
Halın məni-xəstədən sual et!
Söylə, necəsən hücumı-qəmdən?
Tüğyani-məşəqqətü sitəmdən?
Matəmzədə olduğun eşitdim,

Qıldım yaxa çakü şiyvən etdim.
Ol sərvi ki, çıxdı bu çəməndən,
Məndən getdi, deyil ki, səndən.
Ancaq bir ol idi kim, çəkib qəm
İstərdi məni sənənlə həmdəm,
Çox gördü bizə sipehri-qəddar
Yüz min əğyar içində bir yar.
Bir zülmdürür bu aşikarə,
Əldən nə gəlir, buna nə çarə!
Bu dərdi ki, az deyil yügüştür,
Həm səbr edəlim ki, səbr xoşdur.
Mən, tut ki, müqəyyədi-həsarəm,
Məhbusi-hicabi-nəngü arəm.
Gər şəmə açılsa şərhi-razim,
Sayəmdən olur min ehtirazim.
Gər sayəmə söyləsəm ğəmi-dil,
Şəmin həsədi gəlir müqabil,
Nə yazmağa namə ixtiyarım,
Nə etməyə ərz razdarım.
Qönçə kimiyəm məni-pərişan,
Ağzım dutulu, içim dolu qan.
Sən kim, şəhi-kişvəri-rizasan,
Hər kimə dilərsən aşinasan.
Yox hökmü sənə çü xamə qeyrin,
Öz başınadır həmişə seyrin.
Aya nə üçün qalırsan ehmal,
Öz nəzmi-lətifü dilkəşindən,
Öz nəzmi-lətifü dilkəşindən,
Məzmuni-ibarəti-xoşundan,
Lütf ilə qılıb həmişə təhrir,
Göndərmədiyən deyilmi təqsir?
Səndən degiləm bu işdə razi,
Hala kərəm et xilafi-mazi,

Nəzm eyləyibən bəyani–halın,
Şərhi–ruxi–zərdü əşki–alın,
İrsal edə gör məni–həzinə,
Kol cövhərə can edim xəzinə.
Əlfazi olub həmişə zikrim,
Bu kargəh içrə bikri–fikrim,
Tərzi–qəm edəndə canə təsvir,
Ol nəqşdən ola çaşnigir".
Həm hali–dilin qılırdı izhar,
Həm bu qəzəli qılırdı təkrar:

BU QƏZƏL LEYLİYİ–DİLPƏZİRİNDİR

Nəçün, ol şəm kafur üzrə kilkin mişkbar etməz?
Yazıb bir rüqə min lütfə bizi ümmidvar etməz?

Mənimlə dust lütfün az edib, çox tən edər düşmən,
Nəçün lütf eyləyib düşmənləri bir şərmsar etməz?

Gəl, ey göz, yar xəttin namədə görmək həvəs qılma
Ki, xətti–namə dəfi–dərdi–hicri–xətti–yar etməz!

Kəbutərdən umardım, naməsin, gör zəf tale kim,
Görüb ahım odun məndən yana ol həm güzar etməz.

Füzuli, nameyi–dildar bir təvizdir guya
Kim, onsuz xəstədillər xətiri bir dəm qərar etməz.

TƏMAMİYİ–SÜXƏN

Məcnun ki, eşitdi ol pəyami,

Bəxti–mütəmərriid oldu rami,
İqbalına etiqadı oldu,
Dildarına etimadı oldu.
Xunabi–sirişkdən çəkib nəm,
Gülzari–zəmiri oldu xürrəm.
Həm güldü üzü çirağlar tək.
Həm könlü açıldı dağlar tək,
Zeydə dedi: Ey rəfiqi–sadiq!
Mən vəhşiyə həmdəmi–müvafiq!
Çün mücdeyi–mərhəmət yetirdin,
Yarım xəbərin mənə gətirdin,
Məndən həm ona yetir sənələr,
Ərz eylə dürüdlər, dualər,
Xaki–dərinə yetir niyazım,
Dərgahinə ərz eylə razım:
"Key canimə dadlu dərdü dağı
Könlüm fərəhi, gözüm çirağı!
Lillahülhəmd yar imişsən,
Mən istədiyimcə var imişsən.
Əhdində vəfa bulundu axir,
Şəhdində şəfa bulundu axir,
Bildim ki, məni sevirsən, ey mah!
Əhsənt, əhsənt, barəkəllah!
Lütfün xəbəri qərarım aldı,
Şirin sözün ixtiyarım aldı.
Lütfün eşidib olur cigər tab,
Şirin sözünə gətirməzəm tab.
Ah, ər qılıb özgə rəsm bünyad,
Nagəh tutasan təriqi–bidad,
Təlx ola sözün misali–badə,
Lütf olmaya, qəhr ola aradə,
Xuban işi cövr ilə cəfadir,
Səndən görünən mənə vəfadir.

Qurban sənə özgə nazəninlər,
İdrakinə yüz min afərinlər.
Kimsə çü sənə vəfadə yetməz,
Canın sənə kimsə versə itməz.
Məşuqə ikən olub vəfadar,
Aşiqliyini həm etdin izhar.
Aşiq der imiş mənə xələyiq,
Görmən buna həm özümü layiq,
Mən naqisəm, ey hərifi-qabil,
Sənsən rəhi-eşq içində kamil.
Təhsin ki, yeganeyi-zəmansan,
Can vermək olur sənə ki, cansan.
Hər şuxdə gər olaydı bu tövr,
Sən olmaz idin yeganeyi-dövr.
Gər qeyrə bu hal olaydı məqdur,
Sən olmaz idin cahanda məşhur.
Yad eyləməyindən olmuşam şad,
Sən şad olasan həmişə mən yad,
Ha böylə məni-həzini şad et!
Gah-gah tərəhhüm eylə, yad et!
Ey sərvi-səmənbəri-güləndam!
Taraci-mətai-səbrü aram!
Ey xosrovi-kişvəri-məlahət!
Məhtabi-şəbi-nişatü rahət!
Çün bəndəyə rəhmət eylər oldun,
İzhari-məhəbbət eylər oldun;
Minbəd təriqi-mehr tutğıl,
Əvvəlki təriqini unutğıl!
Qoyma çıxma həsrət ilə canım,
Həddən ötə naləvü fəğanım!
Meyli-məni-zarü biqərar et,
Gahi bu yanayə bir güzar et!
Həmdərdim isən, mənimlə yar ol!

Həmdərdiligin yox isə, var ol!
Sən öylə müqimi–məsnədi–naz,
Mən böylə, bəlavü dərdə dəmsaz.
Sən məhfili–eyş kamikarı,
Mən guşeyi–dərd dilfikarı,
Eşq içrə, gözüm, rəvamıdır bu,
Rahü rəvişü vəfamıdır bu?
Gər doğru isə vəfadə lafın.
Məndən nə üçündür inhirafın?
Gəl, rəf edəlim ğəmi–fəraqı,
Yandırılım oda iştiyaqı,
Olsun dünü gün mənimlə seyrin,
Çün mən səninem, sən olma qeyrin!
Vər İbni Səlam mane olsa,
Səddi–rəhi–vəsl vəqe olsa,
Bildir, qılayın siyah bəxtin,
Bir ah ilə tarümar təxtin".
Çün razi–dilin tükətdi ol yar,
Zeyd eylədi əzmi kuyi–dildar.
Pərvanə sözün deyib çırağə,
Bülbül xəbərini yetirdi bağə.

BU, İBNİ SƏLAMIN KEYFİYYƏTİ–VƏFATIDIR VƏ LEYLİNİN OL BƏLADƏN NƏCATIDIR

Saqi, fələkin gör inqilabın!
Göstər qədəh içrə mey hübabın!
Mey ayineyi–cahannümadır,
Xaki zər edən bu kimiyadır.
Bu faidə bəs deyilmi ondan
Kim, fariğ edər qəmi–cahandan?
Bir xabü xəyal imiş bu aləm,

Bu xabü xəyalə olma xürrəm!
Əhvali-zəmanə münqəlibdir,
Ondan xirəd əhli müctənbdir.
Qəm matəmin eyləyəndə bünyad,
Neyyah bu növ çəkdi fəryad
Kim, İbni Səlamı etdi gərdun
Amacı-xədəngi-ahi-Məcnun.
Ol səddi götürməyə aradən,
Əşk oldu rəvan iki yənadən.
Ol növrəsi-natəvan, dəmadəm
Şövq ilə çəkərdi mehnətü qəm.
Həsərət ələmi yaman ələmdir,
Qəm bədriqeyi-rəhi-ədəmdir.
Dərdü qəmi-həsərəti-nihani,
Sərvi-qədin etdi xizərani.
Üz urdu pozulmağa tilismi,
Bir qayətə yetdi zəfi-cismi
Kim, peykəri nəqşi-bəstər oldu.
Rəna qədi bəstər istər oldu.
Gün-gündən olub xərab halı,
Qalmaq sağalmaq ehtimalı.
Dərdinə dəva bulunmaz oldu,
Rəncinə şəfa bulunmaz oldu.
Əndişeyi-ömrü oldu batıl,
Can verdi vü həqqə oldu hasil.
Kimdir ki, gəlib cəhana getməz?
Kim kamil olur, zəvalə yetməz?
Budur rəhü rəsmi ruzigarın
Kim, ola xəzani hər bəharın.
Leylini gətirməyə fəğanə,
Ol vaqəə oldu bir bəhanə.
Matəm tutub etdi ol giriftar,
Dırnağı ilə üzünü əfkar.

Çak etdi fərağət ilə camə,
Faş etdi fəğani xasü amə.
Yandırdı evin, qopardı təxtin,
Taraci-fənayə verdi rəxtin.
Geysuyi-müənbər etdi bərbad,
Əflakə yetirdi ahü fəryad.
Gərdun kimi rəxti niylə urdu,
Atəş kimi başə kül sovurdu.
Derlər bu idi ərəbdə adət
Kim, ər əgər ölsə, qalsa övrət
Bir il, iki il tutardı matəm,
Fəryadü fəğan edib dəmadəm.
Xoş gəldi bu adət ol nigarə,
Fəryadü fəğanə buldu çarə.
Matəmgədə eylədi məqamın,
Matəmdə keçirdi sübhü şamın.
Bir neçə gün onda ağlayıb zar,
Həm ata evinə döndü naçar.
Əmma, dünü gün fəğan edərdi,
Xunabi-cigər rəvan edərdi.
Fəryadə gələndə gahü bigah,
Öz könlündə deyərdi ol mah
Kim: – "İbni Səlamə rəhməti-həq,
Eşqim rəvişinə verdi rövnəq.
Rəf eylədi pərdeyi-müdəra,
Pünhan qəmim etdi aşikara"
Ol vaqəədən olub xəbərdar,
Tutdu rəhi-dəşt Zeydi-qəmxar
Gördü ki, şikəstəhal Məcnun,
Durmuş dədə dam içində məhzun.
Çün verdi səlam, qıldı elan
Kim, İbni Səlamə netdi əyyam.
Verdi bu qəziyyədən bəşarət

Kim: – "Qıldı müarizin xəsarət
Dəhr İbni Səlamı qıldı pamal,
Leyli öz evinə döndü xoşhal"
Məcnun çəkib ah, qıldı nalə.
– Əfğan edib ağladı bu halə.
Heyrətlərə düşdü Zeydi-qafil;
Bu halət ona göründü müşkil.
Kim, fovti-rəqib eşitsə aşiq,
Gülmək gərək, ağlamaq nə layiq,
Təhqiqi-bəyani-hal qıldı,
Ol vəqədən sual qıldı.
Məcnun dedi: – "Ey vəfalı yarım!
Yoxdurmu bu yolda nəngü arım?
Cananəyə can verən yetibdir,
Can verməyən arada itibdir.
Ol dostum idi, deyildi düşmən,
Həm ol ona aşiq idi, həm mən.
Ol canını verdi vasil oldu,
Öz mərtəbəsində kamil oldu,
Nəqsim mənim irmədi kəmalə,
Eyb eyləmə ağlasam bu halə".

QƏZƏL

Aşiq oldur kim, qılır canın fəda cananına,
Meyli-canan etməsin hər kim ki, qıymaz canına.

Canını cananə verməkdir kəmalı aşiqin,
Verməyən can, etiraf etmək gərək nöqsanına.

Vəsl əyyamı verib cananə can rahat bulan,
Yeydir ondan kim, salır canın qəmi-hicranına.

Eşq rəsmi aşiq öyrənmək gərək pərvanədən
Kim, göyər gördükdə şəmin atəşi–suzanına.

Fani ol eşq içrə kim, bənzər fənasi aşiqin,
Feyzi–cavid ilə Xizrin çeşməyi–heyvanına!

Eşq dərdinin dəvası qabili–dərman deyil,
Tərki–can derlər bu dərdin mötəbər dərmanına.

Hiç kim canan üçün can verməyə laf etməsin
Kim, gəlibdir bu sifət ancaq Füzuli şanına.

**BU, LEYLİNİN İBNİ SƏLAM DAN SONRA
MACƏRASIDIR VƏ ZAVİYEYİ–MÖHNƏTDƏ
VAQE OLAN BƏLASIDIR**

Çün ata evinə döndü Leyli,
Əfğanə olub həmişə meyli,
Tutmuşdu təriqi–əhli–matəm,
Təcdidi–əza qılıb dəmadəm,
Hər qanda bilirdi var bir zar,
Ənduhü müsibətə giriftar,
Cəm edib olurdu əncümənsaz,
Eylərdi sürudi–növhə ağaz.
Gər İbni Səlam idi bəhanə,
Məcnun idi bais ol fəğanə.
Ağzında idi bir özgə zikri.
Könlündə idi bir özgə fikri.
İzhar qılırdı özgə adın,
Pünhani edərdi özgə yadın.
Bu rəng ilə daim ol pərizad,

Eylərdi fərağət ilə fəryad.
Suzi-dilinə gətirməyib tab,
Bir gecə dağıldı yarü əshab,
Ancaq ona şəm qaldı həmdəm,
Söndürdü bir ah ilə onu həm.
Yəni nə rəva şəbi-siyahim,
Şəm istəyə qeyri-bərqi-ahim.
Tənha qalıb etdi naleyi-zar,
Dərdü qəmə qıldı əczin izhar:
– "Key dərdü qəmi-zəmanə, billah!
Olman, bu gecə mənimlə həmrah!
Tənhalıq ilə mən eylərəm xu,
Siz özgə müsahibə tutun ru!"
Gördü qəmi dərdə yox nihayət,
Qıldı şəbi-tirədən şikayət:
– "Key bəxti-siyahimin nəziri,
Aşüftə qılan məni-əsiri!
Əvvəl yox idi sənin qərarın,
Seyr ilə keçərdi ruzigarın,
Halə nə üçün qərar edibsən;
Tərki-rəviş ixtiyar edibsən?
Sərmənziləmi özün yetirdin?
Ya zülmət içində yol itirdin?
Matəmzədəsən, siyəh libasın.
Kimdən ola, nişədir bu yasın?
Dərdü ələmim dənizi daşdı,
Seylabi-bəla başımdan aşdı.
Tiri-fələkə nişanə oldum,
Tahuneyi-çərxə danə oldum.
Matəmkədədir bu gecə aləm,
Mən bəxti qara bir əhli-matəm:
Nə səbr qalıbdurur, nə aram,
Bilmən ki, nolur mənə sərəncam.

Olmuş bu gecə təmam kövkəb,
Azarım üçün fələkdə əqrəb.
Sübh ayinəsini cəng tutmuş,
Feyzi-səhəri fələk unutmuş.
Ey sübh, sənin nə oldu halın?
Dəm urmağa qalmamış məcalın?
Könlün xoş isə, təbəssüm eylə!
Mehrin var isə, tərəhhüm eylə!
Fəryadıma həmdəm et xorusu,
Avazıma qoş sədəyi-kusu,
Mürği-səhəri gətir zəbanə,
Göstər dəmi-sübhdən nişanə!"
Çox ağladı, etdi naləvü zar,
Dərdi-dili-zarın etdi təkrar.
Gördü mədədinə sübh yetməz,
Şəb dərdi-dilinə çarə etməz.
Üz tutdu ona ki, feyzi-ami
Çəkmiş bu mədarə sübhü şami.
Razi-dili-zarın etdi ağaz:
– "Key vaqifi-halü arifi-raz!
Yoxdur qəmi-dərdimə nihayət,
Qəmdən kimə eyləyim şikayət?
Qəm bihədü mən bəsi zəifəm,
Mən böylə qəmə qaçan hərifəm.
Ya ver mənə möhnətimdə taqət,
Ya taqətim olduğunca mehnət.
Gər cameyi-səbrim eyləsəm çak,
Hökmün yolu görünür xəternak.
Vər könlümə versəm istimalət,
Taqətcə deyil qəmi məlalət.
Namusdan eyləsəm cüdalıq,
Məcnun ilə qılsam aşinalıq,
Qorxum bu ki, ismət ola pəmal,

Fərmanə müvafiq olmaya hal.
Qılsam bu Həvadə hifzi-namus,
Məməreyi-vəslim ola məhrus.
Qorxum bu ki, dudi-ahi-Məcnun
Əhvalımı eyləyə digərgun.
Sadiqlərin ahi mütəbərdir,
Ondan həzər etməmək xətdərdir.
Ol öylə, bu böylə neyləyim, vay,
Bilmən məni-acizə nədir ray?
Ya rəb, mütəhəyyirəm məni-zar,
Möhnətlərə olmuşam giriftar!
Sərmənzili-əmnə rah bilmən,
Səndən özgə pənah bilmən.
Gör badeyi-qəflət ilə mədhuş,
Qıl pərdeyi-lütfünü xətapuş!
Derlər ki, sitəmrəsidə Məcnun,
Olmuş məni-mübtəlayə məftun.
Mən bisərü pa ona nə layiq
Kim, hüsnümə ola kimsə, aşıq?
Mən zərreyi-xarü xaksarəm,
Gərdi-rəhi-xaki-rəhgüzarəm.
Ruhum ki, bədəndədir, sənindir,
Hər nəşə ki, məndədir, sənindir,
Gəncineyi-hüsnünə əminəm,
Sənsən səbəbim ki, nazəninəm.
Ya rəb, mədəd et ki, bu əmanət!
Məhfuz ola ta dəmi-qiyamət!
Ta qürbə təvəccöh etdiyim çağ,
Alnım açıq olavü üzüm ağ!"

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Əcz ilə dua qılırdı ol mah,
İzhari–niyaz edib ki, nagh,
Çəkdi cərəs ərrəhilə avaz,
Rəsmi–hüdi etdi sariban saz.
Köç oldu açıldı bargəhlər,
Bəxtilərə məhd çəkdi məhlər.
Bir məhmilə girdi Leyliyi–zar,
Kuhi–qəmin etdi naqəyə bar.
Əfğani edib cərəs ünün pəst,
Eşqi–meyi etdi naqəni məst.

BU, LEYLİNİN NAQƏYƏ ƏRZİ–RAZIDIR VƏ ZƏBANI–HAL İLƏ İZHARI–NİYAZIDIR

Çün naqədə gördü nəşəyi–hal,
Qıldı ona həm bəyani–əhval:
– "Key qaliyə muyü ənbərinbuy
Gülçöhrəvü xar–xar, xoşxuy!
Ey başı açıq, ayağı yalın
Bulmuş neçə gəz hərəm visalın!
Sövdazədə nişədir dimağın?
Köksündə nədir bu əski dağın?
Kimdən sənə yetdi zülmü bidad,
Hər ləhzə nədir fəğanü fəryad?
Üşşaq təriqidir təriqin,
Gər aşiq isən, mənəm rəfiqin.
Nalan qəmi–eşqi–yardansan,
Sən dəxi bizim qətardansan.
Mən kimi yox əldə ixtiyarın,
Bir özgə əlindədir məharın,
Çün düşdü səninlə ittifaqım,
Rəhm eylə mənə, gör iştiaqım.

Lütf eylə, binayi-kari-xeyr et,
Məcnunum olan diyarə seyr et!
Bu şiyftəyi yetir ol ayə.
Bu dərdi yetişdir ol dəvayə".
Nagah, gödərdi, oldu bihuş.
Mütləq özün eylədi fəramuş.
Bihuşluğunda düşdü ol nur,
Həmrahi olan gürühdən dur.
Ol növ idi zülməti-şəbi-tar
Kim, olmadı sariban xəbərdar.
Çün gəldi özünə ol pərivəş,
Oldu bu qəziyyədən müşəvvəş.
Göz açdı, özünü gördü itmiş,
Həmrahi buraxmış onu getmiş.
Dərd üzrə müzaəf oldu dərdi,
Tərpətdi həyuni-rəhnəvərdir.
Çox cəhd ilə eylədi təkəpu,
Çox yol arayıb yügürdü hər su.
Nə rah, nə rahibər bulundu,
Nə qəfilədən əsər bulundu.
Tənha yürür oldu ol səmənber,
Zülmətdə misali-mahi-ənvər.
Çün seyri-fələkdə Leyliyi-mah.
Şəb qafiləyi itirdi, nagah
Leyki sifətində gün çıxıb fərd,
Cəmmazəyə çəkdi məhmili-zərd.
Düşdü güzər ol səmən üzərə,
Məcnuni-həzin olan diyarə,
Hər yan nigəran gəzərdi ol mah,
Bir şəxsi-həzin göründü nagah
Sormağa əlaməyi-mənazil,
Ol şəxsi-həzinə oldu mayil,
Lütf ilə təkəmmül etdi ağaz:

- "Kimsən?" – deyibən yetirdi avaz.
Baş qaldırıb ol əsiri-məhzun,
Döndərdi cavab ona ki: – "Məcnun!"
Leyli dedi: – "Ey özünə məğrur,
Haşa deyə əcdəha sözün mur!
Haşa deyə zağ, bülbüləm mən,
Ya laf ura xar kimi, güləm mən!"
Məcnun dedi: – "Ey düri-yeganə
Məcnuna bilirmisən nişanə?
Ol şiyftənin nədir nişani,
Gördükdə nədən bilirsən ani."
Leyli dedi: – "Ol pəriliqadır,
Rüxsarlə qəddi dilrübadır.
Sən şiyftəsən, əsiri-matəm,
Rüxsarı şikəstə, qaməti xəm.
Sən xarsən, ol, əzizi-aləm,
Sən bisərü pasən, ol müəzzəm".
Məcnun dedi: – "Əhli-eşq olur xar
Hüsn əhlinədir səfa səzavar".
Leyli dedi: – "Ey bəhanəpərdaz!
Qeydi-dili-zarimə füsunsaz!
Peykər, turalım töküldü qəmdən,
Ya qamətin oldu xəm sitəmdən,
Məcnunu deyərlər əhli-idrak,
Əşarı lətifü ləhcəsi pak.
Səndə qanı ol ədayi-dilsuz, .
Əşari-hekayəti-diləfruz?"
Məcnun dedi:- "Əhli-hal olur lal,
Bəsdir nəmi-əşk şahidi-hal.
Tərtibi-ibarətü fəsaḥət,
Eşq əhlinədir dəlili-rahət.
Rahətdən olan mənim kimi dur,
Gər samit ola deyilmi məzur?"

Leyli dedi: – "Çün sənə şəkim var,
Məcnun isən eylə halın izhar,
Leyliyi sevərsən eylə bünyad,
Bir şer, keçən zamanın et yad"!

BU, MƏCNUNUN LEYLİYƏ İZHARİ-HALİ-ZAR ETDİYİDİR

Məcnuni-həzin eşitdi sövkənd,
Gördü onu şerə arizumənd,
Təfsili-qəminə verdi icmal,
Qıldı ona ərzi-surəti-hal:
– "Key səbzeyi-dərdimə verən ab!
Sərrişteyi-pazdən açan tab!
Sorma necə keçdi ruzigarın,
Eşq içrə nə oldu hali-zarın?
Dildar qəminmi söyləyim, ah.
Ya pəndi-mühəbbü təni-bədxah,
Çəkdim necə gün cəfayi-məktəb,
Hər puz məşəqqət ilə ta şəb,
Axır ki, çox oldu təni-əğyar,
Ayrıldı məni-şikəstədən yar.
Faş oldu çü aləmə fəsanəm,
Tədbirimə düşdü atəm, anəm,
Gəh dəğdəğeyi-təbib gördüm,
Gəh səy ilə Kəbəyə yügürdüm.
Açılmadı hiç bəbdən bab,
Tədbirimə aciz oldu əhbab.
Gəh Novfələ eylədim təzərrö,
Feyzində bulunmadı tənəqqö.
Gəh İbni Səlamə yar olub yar,
Verdi dili-mübtəlayə azar.

Gəh Zeyd pəyamına inandım,
Hər vədə ki, verdi dođru sandım.
Ümmid ilə ömrüm oldu zaye,
Halım betər etdi zəfi-tale.
Əlqissə, vücudim oldu bərbad,
Bəp ləhzə fələkdən olmadım şad".
Könlünə qılıb fəraq təsir,
Bir türfə qəzəl həm etdi təqrir:

QƏZƏL

Ah kim, bir dəm fələk rəyimcə dövran etmədi,
Vəsl dərmanilə dəfi-dərdi-hicran etmədi

Yardən min dərdi-dil çəkdim, bu həm bir dərd kim,
Bildim min dərdi-dilim, bir dərdə dərman etmədi.

Vadiyi-qürbətdə can verdim, məni ol şahı-hüsn,
Bir gecə xani-visali üzrə mehman etmədi.

Dustlar, çaki-giribanım görüb eyb eyləmən!
Kol gülü kim gördü kim, çaki-giriban etmədi!

Fəqr mülkün tut gəp istərsən kəməli-səltənət,
Kim, bu mülkün fəthini fəğfurü xaqan etmədi

Tiği-bidad ilə hər dəm qanıma tökmək nədir?
Ey fələk, hər kim dəm urdu eşqdən qan etmədi.

Əhdü peyman etdi yarım kim: "Sənə yarəm", vəli,
Yarlıq vəqti vəfayi-əhdü peyman etmədi.

Əql meydanını zindani-bəla bilməz hənuz,
Kim ki, bir müddət cünun mülkünü seyran etmədi.

Sirri-eşqin etmədi ancaq Füzuli aşikar,
Bu mübarək işi hər kim etdi, pünhan etmədi.

**BU, LEYLİNİN MƏCNUNDAN XƏBƏRDAR
OLDUĞUDUR VƏ MƏTAİ-VƏSLİNƏ
NƏQDİ-CANLA XİRİDAR
OLDUĞUDUR**

Çün bildi kim olduğunu Leyli,
Rüxsarına axdı əşk seyli,
Giryan dedi: – "Ey gözüm çirağı!
Vəhşilərə el, mənimlə yağı!
Sən mən dediyim həbib imişsən,
Dərdi-dilimə təbib imişsən.
Sənsən dünü gün dilimdə zikrim,
Könlümdə olan xəyalü fikrim.
Gəp tanıya bilmədim rəvadır,
Məstəm mənü məst işi xətadır.
Kimsə ki, özündən ola qafil,
Bir özgəyi bilməyə nə qabil,
Ol dəm ki, dimağa yetdi buyin,
Göz gördü şüai-mahi-ruyin,
Can bixəbər oldu, əql şeyda,
Tən qıldı min izzirab peyda,
Dəryayi-təhəyyürə olub ğərq,
Əğyardən etmədim səni fərq.
Məzur tut ey sənəm bu halım
Tən eyləmə, vermə infialım.
Sənsiz mən idim şikəstəxatir,

Yüz şükr, sənə yetişdim axir.
Gülzari-ümidim oldu sirab,
Ya rəb bu xəyaldırmı, ya xab?
Eyşü tərəbim çirağı yandı,
Bəxtim yuxudan məgər oyandı?
Ey dil ki, edərdin ahü nalə,
Daim nigəpan olub vüsalə,
Ha, dövləti-vəslü zövqi-didar!
Billah, dəxi etmə naləvü zar!
Ey didə, töküb sirişki-gülgun
Hər dəm dep idin ki: – "Qanı Məcnun?"
Mənzurun olubdur ol səmənber,
Qıl məqdəminə nisar gövhər!
Ey can ki, çəkərdin intizarı,
Görmək diləyib həmişə yarı,
Yetdin ona, gəl, çıx indi təndən,
Get yarə, kəs ixtilatı məndən"
Dərdini deyirkən ol pərizad
Suz ilə bu şeri etdi bünyad:

BU QƏZƏL LEYLİ DİLİNDƏNDİR

Açmadı könlüm fələk, ta bağrımı qan etmədi,
Qılmadı xürrəm məni, ta zarü giryan etmədi.

Qılmadan bidad ilə yüz parə pürxun könlümü
Bu çəməndə gül kimi bir ləhzə xəndan etmədi.

Şükr kim, verdi fələk kamım məni nomid edib.
Şiveyi-mehrü məhəbbətdən pəşiman etmədi.

Dərd yoxdur kimsədə, yoxsa təbib-i-feyzi-eşq,

Kimdə gördü dərd kim, ol dərdə dərman etmədi.

Səbr yoxdur mərdümi–aləmdə, vər nə ruzigar,
Qansı müşküldür ki, tədric ilə asan etmədi.

Tutdu seylabi–dü çeşmim yar üzün, əmma xoşa
Kim, binasın səbrimin ol seyl viran etmədi.

Eşq sövdasında sud etdin mətai–vəslədən,
Ey Füzuli, can verən cananə nöqsan etmədi.

**BU, MƏCNUNİ–HEYRANIN
NİHAYƏTİ–HEYRƏTİDİR
VƏ LEYLİDƏN İSTİĞNA İLƏ QƏFLƏTİDİR**

Məcnun dedi: – "Ey açan mənə raz,
Lütfilə qılan məni sərəfraz.
Kimsən? Mənə zahir eylə adın!
Bu badiyədə nədir muradın?
Can tazələnir fəzahətindən,
Bu ləhceyi–pürməlahətindən.
Xülqi xoşü ləfzi canfəzasən.
Böylə görünür ki, aşinasən.
Billah, nə diyardən gəlirsən?
Nə rahigüzardən gəlirsən?
Gər lalə isən, nə dağdansen?
Vər susən isən, nə bağdansen?
Şirin–şirin təkəllümün var,
Hali–dilimə tərəhhümün var.
Biganədən ummazın bu hali,
Bir ülfətdən deyil bu xali.
Bihudə deyil bu könlüm almaq,

Gəlmək, başım üzrə sayə salmaq.
Əql olsa idi mənimlə həmrəh,
Əhvalından olupdum agah,
Qəm könlümü etməsəydi bitab,
Göz pərdəsi olmayaydı xunab,
Qəflət xələindən ayrılardım,
Əlbəttə kim olduğun bilərdim.
Çün məndə yox ehtimali–idrak,
Sən söylə özün ki, kimsən, ey pak?"

BU QƏZƏL MƏCNUN DİLİNDƏNDİR

Öylə sərməstəm ki, idrak etməzəm dünya nədir,
Mən kiməm, saqi olan kimdir, meyü səhba nədir.

Gərçi canandan dili–şeyda üçün kam istərəm,
Sorsa canan bilməzəm kami–dili–şeyda nədir.

Vəslədən çün aşiqi müstəğni eylər bir vüsal,
Aşiqə məşuqdən hərdəm bu istiğna nədir?

Hikməti–dünyavü mafiha bilən arif deyil,
Arif oldur bilməyə dünyavü mafiha nədir.

Ahü fəryadın, Füzuli, incidibdir aləmi,
Gər bəlayi–eşq ilə xoşnud isən, qovğa nədir?

CƏVABI–LEYLİ

Leyli dedi: – "Ey qərineyi–ruh
Kami–dili–mübtəlayi–məcruh!

Mücdə ki, zəmanə verdi kamın,
Doldu meyi-işrət ilə camın.
Mücdə ki, müyəssər oldu məqsud,
Sövda ilə axır eylədin sud.
Mücdə ki, muradın oldu hasil,
Məqsudə səni həq etdi vasil.
Leyli mənəm arizuyi-canın,
Kami-dili-zarü natəvanın.
Müştaqi-cəmal idin həmişə.
Möhtaci-visal idin həmişə.
Hala ki, müyəssər oldu didar,
Təqsiri-təəllül etmə zinhar!
Gör dövləti-vəslimi qənimət,
Gəl yanına, fövt qılma fürsət!
Dil, nəzpi-visali-qamətindir!
Vər canım isə, əmanətindir!
Çün düşdü məcalın, etmə ehmal,
Gəl nəzrini tut, əmanətin al!
Gəp xəstə isən, mənəm təbibin,
Vər aşiq isən, mənəm həbibin.
Gəl bəzmi-visalə məhrəm olğıl!
Bir ləhzə mənimlə həmdəm olğıl!
Vər nərgisə lalə ilə rövneq,
Reyhani-tər ilə ziybi-zənbəq!
Firuzeyi et qəpini-yaqut,
Qıl tutiyə qəndi-nabdən qut!
Peyvəndi-gül eylə ərgəvani,
Xizrə yetir abi-zindəgani!
Vər aşiqi-mübtəla deyilsən,
Məcruhi-ğəmə bəla deyilsən
Təqlid ilə göstəpib əlamət,
Qılma özünü, məni məlamət!
Bir əqlü fəpasət eylə peyda,

Ancaq, bizi etmə xəlqə risva!
Ey gül, bu mənə deyilmədi nəng
Kim, olmayasan mənimlə həmrəng?
Mən ərz edəm afitabi-rüxsar,
Sən qılmayasan hərarət izhar?
Mən cam tutam, deyim ki, "gəl al!"
Sən durmayasan ayağə filhal?
İzhari-cəmalın eyləmək gül,
Bülbül görüb eyləmək təğafül?
Çox təcrübə etmişəm olur az
Məşuqinə aşiq eyləmək naz".
Təqrib ilə ol büti-dilərə,
Bir türfə qəzəl həm etdi inşa:

BU QƏZƏL LEYLİ DİLİNDƏNDİR

Ey qılan şeydə məni, məndən bu istiğna nədir?
Nişə sormazsan ki, əhvali-dili-şeydə nədir?

Gər mənə xəlq içrə pərvə qılmadı, məzursan,
Böylə tənhalıqda qılmazsan mənə pərvə, nədir?

Səhldir gəp bilməyib halım, tərəhhüm qılmamaq.
Halımı bilmək, tərəhhüm qılmamaq əmdə nədir?

Gül təmənnasında derlər bülbülün gövğələrin,
Çün gülü gördükdə qılmaz meyl, bu qovğa nədir?

Ol pəri mütləq mən-risvayə qılmaz iltifat,
Ey Füzuli, bilməzəm cürmi-məni risva nədir?

BU, LEYLIYƏ MƏCNUNUN İSTİĞNASIDIR VƏ İSBATI-SƏFAYI-İMLASIDIR

Məcnun dedi: – "Ey büti-pərivəş!
Xaşaki-zəifə urma atəş!
Yandırmağımaya yetər xiyalın,
Yoxdur mənə taqəti-vüsalın.
Zinhar gətirmə, ey səmənbər,
Ayineyi-arizin bərabər.
Bir zərrəyə kim, vücud yoxdur,
Ayinədən ona sud yoxdur,
Ol gün ki, gözümdə var idi nur,
Gözdən üzünü yaşırdın, ey hur!
Hala ki, nəzarən oldu müşkil,
Durmaq nə üçün mənə müqabil?
Eşq etdi, binayi-vəsli möhkəm,
Mənidə məni sənənlə həmdəm,
Rəf oldu bu etibari-surət,
Haşa ki, olam şikari-surət.
Ləzzət rüxi-yari-dilsitandan,
Candır bulan, ey diriğ candan!..
Canım gedəli bəsi zəmandır,
Cismimdəki indi özgə candır.
Sənsən hala tənimdə canım,
Gözdə nurim, cigərdə qanım.
Məndən bəri eylədin məni sən,
Ərzə kimə eyləyim səni mən?
Məndə olan aşikar sənsən,
Mən xud yoxam, ol ki, var sənsən!
Daim sənə məndədir təcəlli,
Mən qeyrdən olmuşam təsəlli.
Gər mən, mən isəm, nəsən sən, ey yar?
Vər sən, sən isən, nəyəm məni-zar?

Çün mən olubam səninlə məmlu,
Vəhdət rəvişində xoş deyil bu
Kim, dişrədə istəyəm nişanın,
Bir özgə məkan biləm məkanın.
Əvvəl bu işi edəndə bünyad,
Mən tiftl idimü zəmanə ustad.
Etmişdi sənə məni müqəyyəd,
Guya oxudurdu dərsi-əbcəd.
Hala qılıbam kəmal hasil,
Əbcəd səbəqin oxurmu kamil?
Çün yetdi kəmalə sərxəti-eşq,
Sərxət görüb ancaq eylərəm məşq.
Risvalığa çün mən etmişəm ad,
Sən həm bu süluki etmə bünyad.
Tut pərdeyi-ismət içrə aram,
Risvay mənəm, sən ol nikunam!
"Məcnun" mənə derlər əhli-aləm,
Ancaq mənədir cünun müsəlləm.
Sən olma fəsaneyi-xəlayiq,
Məcnun işi Leyliyə nə layiq?
Məcnun mənəm, ey vəfalı dildar!
Divanəliyə mənəm səzavar!
Sən eyləmə halını digərgun,
Leyli nə rəva ki, ola Məcnun?
Qəmxarsan, ey büti-pəriru,
Qəmxarlığın həmin yetər bu
Kim, pərdənişin olub həmişə,
Daim qılasan hicab pişə.
Gün kimi çıxıb müdam seyrə,
Göstərməyəsən cəmal ğeyrə,
Kim, səndə nə olsa rəsmü adət,
Ətvarımadır mənim şəhadət.
Mən eşq güzərgəhində xakəm,

El cümlə bilir məni ki, pakəm,
Rəhm et mənə, ey büti-vəfadar,
Tən əhlinin ağzın açma, zinhar!
Çün mən rəhü rəsmi-eşq tutdum,
Namus təriqini unuttum.
Namusunu saxla hər xələdən,
Sən əql ətəyini qoyma əldən".
Təqrib ilə ol əsiri-məhcur
Bu nadirə şeri etdi məzkur:

BU QƏZƏL MƏCNUN DİLİNDƏNDİR

Xəyalilə təsəllidir, könül meyli-vüsal etməz,
Könüldən dişrə bir yar olduğun aşiq xəyal etməz.

Həqiqi eşq üçün müstəvcibi-nöqsan deyil, mütləq,
Özün əhli-həqiqət valehi-hüsnü cəmal etməz.

Kəmalı-eşqə talib möhtərizdir hüsni-surətdən,
Ki, qeydi-hüsni-surət aşiqi sahibkəmal etməz.

Dəlili-cəhldir eşq əhlinə surətpərəst olmaq,
Ki, aqıl iftiraqi mümkün ilə ittisal etməz.

Könüldə dust təmkin bulsa, olmaz gözdə cövlani.
Məhəbbət sabit olsa, öz yerindən intiqal etməz.

Səvadi-masivadən lövhi-dil xali gərək daim,
Müvəhhid səfheyi-idrakə nədqşi-xəttü xal etməz.

İradət zayə etməz əhli-məna, surətən hərgiz,
Həqiqət cövhərin cəhli-məcəzə payimal etməz.

Müqəyyəd olmaz əhli-surətin rənginə hal əhli,
Füzuli, kim müqəyyəddir, məgər idraki-hal etməz?

**BU, LEYLİDƏN MƏCNUN ƏTVARINA
TƏHSİNDİR VƏ HÜSNİ-ƏTİQADINA
HÜSNİ-YƏQİNDİR**

Leyli dedi: – "Ey vücudi-kamil!
Qürbi-həqə ismət ilə qabil!
Meraci-kəmalını sınırdım,
Keyfiyyəti-halını sınırdım.
Oldum necə olduğundan agah,
Xoş mərtəbədir bu, barəkəllah!
Əhsəntə ki, zati-pak imişsən,
Pakizə vücudi-xak imişsən,
Təskini-həvayə istitaət.
Eşqində riya güman edərdim,
Ətvarını imtəhan edərdim.
Əlminnətü lillah oldu məlum
Vəsl olduğu məşrəbində məzmum.
Ğəmnak idim, eylədin məni şad,
Bu qeyd təəllüqündən azad.
Bir qafili-xudpərəst idim mən,
Cəhl ilə müdam məst idim mən.
Arayışı-zülfü xal edərdim,
Peyvəstə münü xəyal edərdim,
Kim, sən tələbi-visal edərsən,
Nəzzareyi-zülfü xal edərsən.
Hala mənə rövşən oldu halın.
Meraci-həqiqəti-kəmalın.
Mən bəslədiyim bu zülfü xalı,

Çeşmi-siyəhü üzari-alı,
Öz canım üçün deyil, şəbü ruz,
Nəzri-nəzərindir, ey diləfruz!
Ta eyləyəsen dəmi nəzarə,
Təskin verəsən dili-fikarə.
Həm sən olasan muradə vasil,
Həm ola mənə səvab hasil.
Yoxdur çü nəzarə meyli səndə,
Neylər bu cəməli-xub məndə.
Tən dürcünədir düri-rəvanım,
Gənci-bədənimdə nəqdi-canım,
Derdim ola sərfi-rəhgüzarın,
Gördükdə rəvan qılam nisarın.
Tövfiqü visalın edəm idrak.
Əndişeyi-hicrdən olam pak.
Hala ki, müyəssər olmaz ol kam,
Olmaq nə rəva arada bədnam?
Nəxsi-xəti-etibar qıldım,
Rahi-ədəm ixtiyar qıldım.
Ta necə verə qübari-surət,
Ayineyi-zatimə küdurət.
Vəqt oldu ki, rövşən ola mirat,
Müstəğni ola süfatdan zat.
Vəqt oldu bu qönçə ola xəndan,
Təsir edə sübhi-feyzi-canan.
Xunab qəmilə doldu könlüm,
Qönçə sifəti tutuldu könlüm.
Fərz oldu ki, tey qılam bisatım.
Qət edəm özümdən ixtilatım.
Sətri-tən edəm ədəm hicabın,
Rüxsarə çəkəm fəna niqabın.
Ta hüsni-rüxüm ki, istəməz yar,
Olmaya nəsibi-çeşmi-əğyar.

Zira ki, nəsibi–hüsni–qabil
Oldur, ona aşiq ola mayil.
Hüsnümdə çü yox qəbuli–aşiq,
Nöqsan ilə olmağım nə layiq?"
Bu hala münasib ol pərizad
Filhal bu şeri etdi bünyad:

BU QƏZƏL LEYLİ DİLİNDƏNDİR

Nə dilbər kim dəmadəm aşiqə ərzi–cəmal etməz,
Qalır naqis, bulub feyzi–nəzər kəsbi–kəmal etməz.

Deyil cəzb etməyən üşşaqi, məşuq olmağa qabil,
Nə hasil hüsni–surətdən ki, cəzbi–əhli–hal etməz.

Gərək rüxsareyi–məşuq məxfi qeyri–arifdən
Ki, arif olmayan idrak süni–zülçəlal etməz.

Həvayi–vəsldir ki, xublər vəslinə talibdir
Və gər nə eşqi–kamil fərqi–hicranü vüsəl etməz.

Olan nəqdi–həyatın aşiqin məşuqə sərf eylər,
Bu zülmü, ah, əgər məşuqinə aşiq həlal etməz.

Məcəz əhlinə xublar cilveyi–naz eyləsinlər kim,
Özün əhli–həqiqət mübtəlayi–xətti xal etməz.

Füzuli, aləmi–surətdə sərgərdan gəzər zahid,
Zəhi ğafil, bu sövdanın sərəncamın xəyal etməz.

TƏMAMİYİ–SÜXƏN

Xətm eyləmədən sözünü ol mah,
Bir naqənişin göründü nagah.
Naqə ilə bir nəfər səbükxiz,
Gördü ki, gəlir nəsim tək tiz.
Bildirdi büti-gülrüxü səmənbuy
Kim, özü üçündür ol təkü puy.
Bildirdi ki, rəqib bədgümandır,
Ənduhi-dilü bəlayi-candır.
Ol mahivəş olduğunda ğayib,
Olmuş ona sürət ilə talib.
Gülzarə hənuz yetmədən xar,
Gül qıldı vidayi-səhni-gülzar.
Ol halına vaqif olmadan qeyr,
Tərpətdi cəmazeyi-səbükseyr.
Cuyəndə görüb ol afitabi,
Tərk etdi şitabü iztirabi.
Tovfiqi-muradə oldu xoşdil,
Düşdü önə qıldı əzmi-mənzil.
Şəhbazi yetirdi aşiyənə,
Tapşırtdı nihalı bağibanə.
Məcnun yenə qaldı zarü məhcur,
Həmsöhbəti marü həmdəmi mur.
Nə durmağa taqətü qərarı,
Nə gəzməyə əldə ixtiyarı.

**BU, MƏCNUNUN MERACI-FƏZAILİDİR
VƏ BƏYANI-MƏRTƏBEYİ-HÜSNİ-XƏSAILİDİR**

Şahinşəhi-mülki-məhnətü dərd,
Yəni Məcnun dərdpərvərd
Bir pak idi ki, bu ərseyi-xak,

Onun kimi görməmişdi bir pak.
Məməreyi-qürbi-həq məqami,
Ərvahə fərizə ehtirami.
Çün nifrəti-şərri-nəsli-adəm,
Qıldı ona vəhşəti müsəlləm,
Hər vəhşi donunda bir firiştə,
Yar oldu ol adəmi-siriştə.
Zahirdə rəfiqi vəhşlə teyr,
Batində mələik ilə həmseyr.
Qılmışdı kəməli-etidali
Kəsərət ələmindən onu xali.
Çəkməzdi cəhanda ol cəhangərd,
Əndişeyi-gərmü ğüsseyi-sərd.
Bilmişdi cəhanın etibarın,
Yox yerinə satmış idi varın.
Tutmuşdu təriqi-əhli-tovhid,
Bulmuşdu kəməli-tərkü təcrid.
Olmuşdu vücudi-paki pürnur,
Alayışı-əklü şürbdən dur.
Təhsil qılıb səfayi-siyrət,
Görmüşdü məcazdən həqiqət.
Əyanə yox idi etimadı,
Nəqqaş idi nəqşdən muradı.
Mövzun idi təbi nüktədani,
Hər nüktədə vaqifi-məani.
Avazi idi bəsi mülayim,
Üslubu dürüst, üsuli qayim.
Təhrir ilə hər çəkəndə avaz,
Quşlara tutardı rahi-pərvaz.
Gahi qəzəlü gəhi qəsidə.
İnşa qılıb ol sitəmrəsidə,
Suz ilə oxurdu gahü bigah,
Bir neçə əziz onunla həmrah

Yazarlar idi təmam  erin,
Oxurlar idi müdam  erin.
Al mlərə ol q rib  məhcur,
Əksər bu səbəbdən oldu məşhur.
Avaziy  zehniy  cəmali,
Qılmışdı müqəyyəd  hli–hali.
Kim olsa bu  c k mal  qabil,
Demək olur ona zati–kamil.

LEYLİNİN BAHARİ–ƏMRİ XƏZANƏ İRDİYİDİR

Saqi, gözü gəldi n  ayı–mey,
Bir neçə qədəh yerit, peyapey!
 zmi–t r b etdin ehtimam et!
Z vq n t r b əhlinin təmam et!
Bəzm əhlinə cami–lal gun tut!
 mma m n  cümlədən f zun tut!
Zira ki, hənuz nimm st m,
Q m silsiləsinə payb st m.
Ho dur t r b əhlinin bu bəzmi,
Da ılma a olmasaydı əzmi.
Tarixin visi–hali– yyam,
Bu qiss y  böylə verdi itmam:
Kim, v sld n olmayıb təsəlli,
Məcnundan olanda dur Leyli,
K smi di t  ll q n cəhandan,
Qəti nəzər eyl mi di candan.
Bir fəsl ki, dəsti–qar ti–dey,
Gülzar b satın eylədi–tey.
Matəmgədə oldu ərseyi–ba ,
Mat md  s rud naleyi–za .

Leyli kimi oldu lalə məstur,
Məcnun kimi şaxi-ərğəvan ur,
Rənci-yərəğandan oldu əşcar,
Lərzanü zəifü zərdrüxsar.
Söndü gülü lalənin çırağı,
Sərsər yeli zülmət etdi bağı.
Gül bimi-təərrüzi-həvadən,
Lalə sitəmi-dəmi-səbadən,
Rəxtini yaşırdı bağlarda,
Ləlini itirdi dağlarda.
Bir mar misalı oldu hər nəhr.
Hər lərzədə su məsabeyi-zəhr.
Göydən yerə endiyində baran,
Hər qətrə olub misali-peykan,
Guya ki, yetirdi bağə bidad
Kim, şöbədeyi-təhərrüki-bad,
Bir sehr ilə abi ahən etdi,
Ondan təni-bağə cövşən etdi.
Bir gün bu həvadə Leyliyi-zar,
Qəm dəfinə etdi meyli-gülzar.
Gördü gülü lalədən əsər yox,
Ənvai-şəcərdə bərgü bər yox.
Səhni-çəməninin səfası getmiş,
Nöqsani-səfa kəmalə yetmiş.
Nə səbzə tənində tab qalmış,
Nə bərg üzündə ab qalmış.
Matəmgədə gördü busitanı,
Riqqət oduna tutuşdu canı.
Suzi-cigərilə yanə-yanə,
Şərh etdi qəmini busitanə:
– "Key bağ, nədir bu ahi-sərdin?
Mən xəstəyə zahir eylə dərdin!
Mən dəxi sənin kimi nizarəm,

Bir güldən iraqü zərdü zarəm;
Nə dövləti-qürbünə qəbulim,
Nə rövzeyi-kuyinə visulim,
Sən gərçi xəzanəsən giriftar,
Əlbəttə, baharə yetməyin var.
Ümmidi-visal məndə yoxdur,
Səndən ğəmə qüssə məndə çoxdur!"
Artırdı qəm ağladıqca dərdin,
Giryan göyə tutdu ruyi-zərdin.

BU, LEYLİNİN ANASINA VƏSİYYƏT ETDİYİDİR VƏ DUST YADI İLƏ DÜNYADAN GETDİYİDİR

Məbudinə ərz qıldı razın,
Bildirdi könüldəki niyazin:
– "Key hakimi-ərseyi-qiyamət!
Sultani-sərir-i-istidamət!
Nomidilik atəşinə yandım,
Billah, bu vücuddən usandım!
Çün dust yanında naqəbuləm,
Billah, bu həyatdan məluləm!
Mən şəmi-şəbi-fəraqi-yarəm,
Suzanü siyahruzigarəm.
Yandırdı məni cəfayi-ələm,
Dinlənməzəm, ölməyincə bir dəm.
Dərdim ki, vücudum ola baqi,
Şayəd düşə vəsl ittifaqi...
Pərtöv bürcündə afitabım,
Bildim ki, vücud imiş hicabım.
Ya rəb, məni et fənayə mülhəq
Kim, rahi-fəna imiş rəhi-həq".

Pak idi, duası etdi təsir,
Filhal mizaçı oldu təğyir.
Təsiri-həvayi-namünasib,
Tərkibinə qıldı zəf qalib.
Gəldikcə ziyadə oldu dərdi, °
Təblərzə fərağətin gedirdi.
Məhv oldu təb içrə ol pərivəş,
Bir şəm kimi ki, görə atəş.
Əksildi əraqdə hüsni-tabı,
Bir gül kimi kim, gedər gülabi...
Zəfi-təni ol məqamə yetdi
Kim, bəstər içində cismi itdi.
Bəstərdə tələb qılan nişanın,
Görməzdi vücudi-natəvanin.
Rəf oldu nişaneyi-səlamət,
Mövtinə göründü min əlamət.
Əzm eylədi olmağa müsafir,
Rehlət əsəri çü oldu zahir,
Rəf etdi hicab ehtirazin,
Faş etdi anaya gizli razin:
"Key dərdi-dilim dəvası ana! --
Şəmi-əməlim ziyası ana!
Qəm gizləmək ilə canə yetdim,
Ta mümkün idi təhəmmül etdim.
Hala ki, müqərrər oldu getmək,
Fərz oldu bu sirri zahir etmək,
Olsun sənə, ey zəifə, rövşən
Kim, tiği-həva həlakiyəm mən.
Cismimdə yox özgə dərd tabı,
İlla qəmi-eşq iztirabi.
Mən aşiqi-zarü binəvayəm,
Bir mahliqəyə mübtəlayəm.
Sövdəsi ilə yox oldu varım,

Keçdi həvasilə ruzigarım.
Çox arizu eylədim cəmalin,
Bir dəm görə bilmədim visalin.
Hala gedirəm könüldə suzi,
Əldən nə gəlir, bu idi ruzi.
Ancaq deyiləm məni-pərişan,
Ol yar qəmində zarü giryan,
Ol həm məni-zarə mübtəladır,
Sərgəşteyi-vadiyi-bələdir.
Məndəndir onun cünuni əfzun,
Qeys ikən olubdur adı Məcnun.
Daim keçirər ğəməmdə əyyam,
Bir gün ona hasil olmayıb kam.
Risvayi-zəmanə oldu məndən,
Afaqə fəsanə oldu məndən.
Bihudə degil fəqanü ahi,
Yaxmazmı məni onun günahi!?
Mən kim, gedirəm bu xakidandan,
Dərdim bu ki, şərmsarəm ondan,
Ey munisi-ruzigarım ana!
Qəmxarimü ğəmgüsarım ana!
Mən dari-bəqayə əzm edəndə,
Dünyayə vida edib gedəndə, ,
Mənsiz çəkib ahlar, fəğanlar,
Səhralərə düşdüyün zamanlar,
Düşsə yolun ol olan diyarə,
Ərzi-qəməim eylə ol fikarə.
Zinhar ona olanda vasil, ,
Xoş kimsədir, ondan olma qafil!
Damanını tut, rızasın istə,
Mən mücrüm üçün duasın istə.
Ərz eylə ki: – "Ey vəfalı dildar!
Can verdi yolunda Leyliyi-zar.

Eşqində yerinə yetdi lafi,
Dəvasının olmadı xilafi"
Söylə məni–zarü mübtəladən:
"Key eşqdə laf edən vəfadən
Xəlvətgəhi–ünsə məhrəm oldum,
Azadəvü şadü xürrəm oldum.
Sən həm gələ gör, təəllül etmə!
Mən müntəzirəm, təğafül etmə!
Gər sadıq isən bu yolda, sən həm
Səbr eyləmə, eylə tərki–aləm.
Gəl kami–dil ilə olalım yar,
Bir yerdə ki, yoxdur onda əğyar...
Daim olalım bir evdə həmrəz
Kim, çıxmaya dışra ondan avaz.
Xoş mənzili–əmnə bulmuşam rah,
Bitəneyi–dustü cövri–bədxah.
Məndən səni eyləmək xəbərdar
Bismallah, əgər iradətin var!"
Çün qıldı vəsiyyətin axir,
Əzmi–səfər etdi ol müsafir.
Yad eylədi yarı–mehribanin,
Vəsl arzusı ilə verdi canin.
Kimdir ki, cəhanda fani olmaz,
Dövri–fələkin amanı olmaz!
Dünya yeddi başlı əcdəhadır,
Əndişeyi–ülfəti xətadır.
Hər lütfünədir dəfinə min qəhr,
Hər şəhədinədir qərinə min zəhr.
Dövrən üzərindədir zəmanə,
Əlbəttə, gələn gedər, cəhanə...

TƏMAMİYİ–SÜXƏN

Leyli güli-gülşəni-lətafət,
Çün gördü xəzan yelilə afət,
Pamali-xəzan olub bahari,
Əncamə yetişdi ruzigari,
Biçarə anası açdı başın,
Başından aşırdı qanlı yaşın.
Kafurini tökdü zəfəranə,
Suzi-dil ilə gəlib fəğanə.
Çox ağladı, etdi ahü nalə,
Ağlar, kim olursa böylə halə.
Əlqissə, tutub təriqi-matəm,
Ol vaqəəyə yığıldı aləm.
Təzim ilə tutdular əzasın.
Qəbrin düzüb urdular binasın;
Tən oldu müqimi-ərseyi-xak,
Ruh oldu qərini-övci-əflak:
Şövq əhlinə qürb hasil oldu,
Dəryasinə qətrə vasil oldu.

MƏCNUNUN LEYLİ VƏFATINDAN XƏBƏRDAR OLDUĞUDUR VƏ DUST YADI İLƏ DÜNYADAN GETDİYİDİR

Möhnət çəmənində gül dərənlər,
Aləmdə yaman xəbər verənlər.
Qəm nüsxəsin eyləyəndə təhrir,
Vermişlər ona bu növ təşhir:
Kim, Zeydi-sitəmrəsideyi-zar,
Ol vaqəədən olub xəbər dar,
Filhal qılıb əziməti-rah,
Məcnuni-həzini etdi agah:

– "Key şiyfteyi–şikəstətəle!
Əfsus ki, səyin oldu zaye!
İdbari–tilismin oldu batil,
Bu məşğələdən dəxi və hasil?
Bazar pozuldu, yığ bisatın!
Bu silsilədən kəs irtibatın!
Leyli sənə verdi zindəgani,
Sən ol baqi, ol oldu fani!
Sən sədqəsi olduğun pərivəş,
Sədqə sənə oldu, ey bəlakəş!
Əzmi–rəhi–cənnət etdi ol hur,
Firdovs məqamın etdi məmur"
Məcnun ki, xəbərdən oldu agah,
Suzi–cigərilə çəkdi bir ah
Kim, gülğüləsin həm ol zamanda.
Cananı eşitdi ol cəhanda...
Az qaldı ki, naləsilə dildar,
Ol xabi–əcəldən ola bidar.
Bir ləhzə bülənd olub xüruşi,
Düşdü yerə, getdi əqlü huşi.
Çün gəldi özünə, qıldı nalə,
Yağdırdı xəzani üzrə calə...
Tənə sözüən etdi Zeydə bünyad:
– "Key saqiyyə–bəzmi–zülmü bidad!
Netdim sənə qəsdə–canım etdin!
Qəsdə–dili–natəvanım etdin!
Qıydın məni–zarü natəvanə,
Urdun sitəm atəşini canə!
Zəhr idi mægər bu verdiyin cam
Kim, mərg pəyamın etdi elam?
Bir murçəyə nədir bu kinə,
Fulada dözərmə abiginə?
Təsiri–sitəmdən ictinab et,

Bari bu günahə bir səvab et!
Eylət məni yar olan diyarə,
Şəm eylə məni məzari-yarə!"
Düşdü yola, oldu Zeydə həmrəh,
Bir hal ilə kim, nəuzübillah...
Çün gördü məzari-gülüzarın,
Düşdü vü qucaqladı məzarın.
Köksünü qılıb ləhəd kimi çak,
Mərqəd kimi saçdı başına xak.
Qəbr üzrə axıtdı qanlı yaşın,
Ləl eylədi yaş qəbri daşın,
Yer üzün edib sirişki məmlu,
Keçdi yerə ol sirişkdən su,
Oldu düri-əşki-biqərarı,
Qəbr içrə nigarının nisarı.
Göz yaşını eylədi müxatəb:
– "Key tirə şəbi-fəraqə kövkəb!
Çıxmaq sənə oldu indi vacib
Kim, oldu ol afitab qayıb!
Bir bürcü məqam tutmuş ol mah
Kim, olmaz ona nəsim həmrəh.
Sən durma əgər mürüvvətin var,
Gir toprağa, istə onu zinhar!
Gör qandadır ol düri-yeganə,
Netmiş ona afəti-zəmanə!
Pabus edibən yetir niyazım,
Bildir bu təzərrö ilə razım:
– "Key şəm, nədir bu ictimabın?
Mən bəxti-siyahdən hicabın?
Cami-meyi-qəm tutanda aləm,
Həm sən içdin bu camı, mən həm.
Məst etdi mägər səni bu badə
Kim, bəzmdə durmadın ziyadə?

Bir nadirə şəm idin şəbəfruz,
Düşdü sənə zövqi–eşqdən suz, ,
Bir neçə zaman əgərçi yandın,
Suzi–dilə dözmədin, usandın.
Bidarlığa gətirmədin tab,
Şəhla gözün oldu mayili–xab. ,
Həmrahım idin bu yolda, ey mah!
Həmrahı qoyub gedərmə həmrəh?
Əflakə təfaxür eylə, ey xak!
Kim, oldu rəfiqin ol düri–pak!
Zülfünə müariz olma, ey mar!
Kim, onda müqimdir dili–zar!
Xalına təərrüz etmə, ey mur
Kim, bağlıdır onda cani–məhcur!
Ey ömr, gəl indi başə sən həm
Kim, çeşminə tirə oldu aləm!
Aləm xoş idi ki, var idi yar,
Çün yar yox, olmasın nə kim var.
Ey can, tənə–xəstəni vida et,
Bu xəstə ilə yetər niza et!
Müştaqinəm, ey əcəl, kərəm qıl!
Dəfi–ələm ilə rəfi–qəm qıl!
Qurtar məni iztirabi–qəmdən!
Ver mücdə, vücudimə ədəmdən!
Ayinəmi eylə cəngdən pak,
Qıl pərdeyi–etibarımı çak!
Rəf et, nə isə aradə hayil,
Eylə məni ol nigarə vasil!
Təklifi–visal edər mənə yar,
Bir xəlvətə kim, yoxdur əğyar.
Mən getməmək eyləsəm xətdir,
Səndən mənə bir mədəd rəvadır.
Billah, mədədimdə qılma ehmal

Kim, bəxtimə üz veribdir iqbal!
Ya rəb, mənə cismü–can gərəkməz,
Cananımsız cəhan gərəkməz!
Minbəd zəlilü xar qılma,
Sərgəşteyi–ruzigar qılma!"
Əfğanda ikən gedib qərari,
Oldu bu qəzəl dilində cari:

QƏZƏL

Yandı canım hicr ilə vəsli–rüxi–yar istərəm.
Dərdiməndi–firqətəm, dərmani–didar istərəm.

Bülbüli–zarəm, deyil bihudə əfğan etdiyim,
Qalmışam nalan qəfəs qeydində, gülzar istərəm.

Dəhri–bazarında kasiddir mətai–himmətim,
Bu mətai satmağa bir özgə bazar istərəm.

Fani olmaq istərəm, yəni bəlayi–dəhrdən,
Rahəti–cismi–zəifü cani–əfkar istərəm.

Nola gər qılısam şəbi–hicran təmənnayi–əcəl,
Neyləyim, çoxdur qəmim, dəfinə, qəmıxar istərəm.

Çün bəqa bəzmindədir dildar, mən həm durmazam,
Bu fəna deyriyə, bəzmi–vəsli–dildar istərəm.

Ey Füzuli, istəməz kimsə rizasilə fəna,
Mən ki, bundan özgə bilmən çarə, naçar istərəm.

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Çün razi-dərunin etdi təqdir,
Rəyinə müvafiq oldu təqdir,
İmdad qılıb inayəti-həq,
Qıldı onu məqsədinə mülhəq,
Gül dərdi hədiqeyi-əməldən,
Mey içdi sürahiyi-əcəldən.
Qəbrini qucaqladı nigarın,
Can sədqəsi etdi ol məzarın,
- "Leyli" - dedi verdi cani-şirin,
Ol aşiqi-biqərarü miskin.
İnsaf, həmin ola məhəbbət,
Bu dairədir məqami-heyrət,
Guya ki, əlində idi canı,
Daim gözədirdi ol zəmanı,
Çün dövr ilə yetdi ol zəmanə,
Ondan bir icazət oldu canə.
Hər necə ki, var idi nigari,
Aləmdə idi onun qərarı,
Çün qıldı nigari tərki-aləm,
Bu aləmi tərək qıldı ol həm.
Çün gördü bu halı Zeydi-qəmnak,
Əfğan qılıb etdi yaxasın çak,
Fəryad ilə qıldı növhə bünyad,
Övci-fələkə yetirdi fəryad.
Zar ağladı öylə kim, həm ol dəm,
Ahı oduna yığıldı aləm.
El cəm olub etdilər nəzarə,
Məcnuni-siyah ruzigarə,
Qəbr üstünə gördülər yıxılmış,
Cananəyə can nisar qılmış,
Əhvalına ağlayıb sərəsər,

Dəfn etməyin etdilər müqərrər.
Qüsl eyləyibən təni–nizarın,
Dildarının açdılar məzarın.
Qoydular onu həm ol məzarə,
Qəmnak yetişdi ğəmgüsarə,
Ruh oldu fələkdə ruhə həmrəz,
Tən oldu tən ilə yerdə dəmsəz.
Rəf oldu təllüqati–hayil,
Mətlubuna talib oldu vasil.
Bir bəzm iki şahə məhfil oldu.
Bir bürc iki mahə mənzil oldu.
Qəbr üstünə qoydular nişanə.
Faş oldu bu macərə cəhanə.
Tövfündə qılıb murad hasil,
Ol qəbrə xəlayiq oldu mayil.
Keçdikcə zaman mükərrəm oldu,
Hacətgəhi–əhli–aləm oldu.
Budur əsəri–məhəbbəti pak,
Xoş mərtəbədir bu, qılsan idrak.

BU, ZEYDİN LEYLİ İLƏ MƏCNUNU RÖYASINDA GÖRDÜYÜDÜR

Ol munisü müşfiqü müvafiq,
Asari–sədaqət etdi zahir.
Təmir üçün etdi çox ətalər,
Tədris ilə qıldı çox binalər.
Peyvəstə hərərəti–ciyərdən,
Qəndili–məzarın etdi rövşən.
Carub ilə ab olanda mətlub,
Mücgan ilə əşki abü carub.
Hər ləhzə qılırdı tazə matəm,

Qılmazdı fəğanü naləsin kəm.
Ol məşhədə Zeyd olub mücavir,
Bir gecə qəribi-sübhi-sadiq,
Bimar tənində qalmayıb tab,
Qılmışdı məzarə yastanıb xab;
Xab içrə göründü ol nizarə,
Bir bağidə iki mahiparə;
Rüxsarələrində zövqdən nur,
Bimi-qəmü dərdü qüssədən dur.
Xoşvəqtü nişatməndü dilşad,
Əğyar təərrüzündən azad.
Hər məhvəşə min firiştəsurət,
İxlas ilə olmuş əhli-xidmət.
Sordu ki: – "Bular nə mahlərdir?
Nə rütbəli padşahlərdir?
Bu rövzə nə rövzeyi-bərindir,
Bu qövm nə qövmi-nazənindir?"
– Budur, – dedilər, – riyazi-rizvan,
Bu qəvmi-xücəstə-hurü qilman.
Bu iki məhi-xücəstərüxsar
Məcnun ilə Leyliyi-vəfadar.
Çün vadiyi-eşqə girdilər pak,
Ol paklik ilə oldular xak,
Mənzilləri oldu baği-rizvan,
Çakərləri oldu hurü qilman.
Çün bunda riza verib qəzayə,
Səbr eylədilər qəmü bəlayə,
Getdikdə cahani-bivəfadən,
Qurtuldular ol qəmü bəladən.
Çün Zeyd yuxudan oldu bidar,
Bu nüktəyi etdi xəlqə izhar,
Xəlqin olub etiqadı əfzun,
Ol qəbrə ziyarət oldu qanun.

TƏMAMİYİ-SÜXƏN

Saqi mütəğəyyir oldu halım,
Söyləşməyə qalmaq məcalım!
Minbəd ziyadə vermə badə,
Rəhm eylə ki, sərxoşam ziyadə!
Xoş qəflət ilə keçirdim əyyam,
Bilmən ki, nolur işim sərəncam?
Sərmaeyi-ömr getdi əldən,
Sud etmədim etdiyim əməldən.
Fəryad bu cövrədən ki, gərdun
Əhvalimi eylədi digərgun.
Dün dideyi-tər qılıb gühərbar,
Gərdunə dedim ki: "Ey cəfakar!
Hərgiz rəvişindən olmadım şad,
Dami-ğəmə mehnətindən azad,
Əhbabə nəqiz dövr edərsən,
Ərbabi-kəmalə cövr edərsən.
Məcnun, əgər olsa idi cahil,
Olmazdın itaətində kahil,
Fərmanına inqiyad edərdin,
Könlünü müdam şad edərdin,
Əhli-hünər olduğu səbəbdən,
Sahibnəzər olduğu səbəbdən,
Əqranı içində xar qıldın,
Biizzətü etibar qıldın.
Leyli, gər olaydı bir həyasız,
Ya, sən kimi mehirsiz, vəfasız
Olmazdı ona həmişə cövrün,
Kamınca müdam olurdu dövrün.
Fəzl əhlinə mayil olduğundan,

Daim qəm əlində zar qıldın,
Aşüfteyi–ruzigar qıldın.
Mən həm, gər olaydım əhli–təzvir,
Etməzdin ianətimdə təqsir.
Səndən qərəzim olub sərəncam,
Dövründə mənə olurdu aram.
Çün əhli–vüqarü nəngü arəm,
Cövrünlə həmişə xarü zarəm.
Bu üzdən imiş sənin mədarın
Var, indi ki, yoxdur etibarın!"
Gərdun eşidib mənim itabım,
Verdi bu əda ilə cavabım:
– "Key surəti–haldən xəbərsiz!
Hər hikmətə eyb edən hünərsiz!
Mən əmrə müvafiq eylərəm dövr,
Hikmətdə vəfadır etdiyim cövr.
Əmma, sən edən əməl xətadır
Kim, piri–təriqətin həvadır.
Şairliyə iftixar edibsən,
Kizbi özünə şüar edibsən.
Məcnun dediyin vücudi–kamil,
Hər danışə məndən oldu qabil,
Divanə ona, səy eylədin ad,
Səndən, ona yetdi zülmü bidad!
Leyli dediyin məhi–təmami,
Mən pərdədə saxladım girami,
Risvayi–xəlayiq eylədin sən,
Min tənəyə layiq eylədin sən.
Gəh İbni Səlamə zülmü ilhaq
Gəh Novfələ qədri qıldın itlaq.
Şərm et, bu nə hərzədir, nə möhməl?
Nə İbni Səlamü qanğı Novfəl?
Şərh eyləmək istədin fəsanə,

Qıldın sözə onları bəhanə,
Gördü çürümüş sümüklər azar,
Töhmətlərinə olub giriftar,
Əmvat məzaliminə girdin,
Asudələrə əzab verdin.
Cürmünə olanda xəlq mülzəm,
Lazım sorulur bu iftira həm,
Olmazmı bu baisi-əzabın?
Bu məsələdə nədir cəvabın?

CƏVABI-MƏSƏLƏ

Ey tutiyi-bustani-göftar,
Sərrafi-süxən, Füzuliyi-zar!
Aldanma, əgər sipehri-laib,
Tən ilə sənə dedisə kazib,
Əşarə yaman deyib usanma,
Sərmayeyi-nəzmi səhl sanma!
Sözdür gühəri-xəzaneyi-dil,
İzhari-sifati-zatə qabil!
Can sözdür əgər bilirsə insan,
Sözdür ki, deyərlər, özgədir can.
Billah, bu yamanmıdır ki, hala,
Əmvatə söz ilə verdin əhya?
Məcnun ilə Leyliyi qılıb yad,
Ərvahlarını eylədin şad?

**BU, BƏYANI-ÜZRİ-TƏLİFİ-KİTABDIR
VƏ TARİXİ-ZƏMANİ-FƏTHİ-BABDIR**

Ey kilki-rəvəndə, barəkəllah!

Oldun məni-rəhnəvərdə həmrah.
Min səy ilə hacətim bitirdin,
Bir mənzilə aqibət yetirdin.
Rəhmət sənə kim, sən etdin imdad,
Bu əski binayi etdin abad,
Əşk ilə biruni sim-əndud.
Ah ilə dəruni ənbəralud,
Məxzənləri gənci-gövhəri-dərd,
Rövzənləri mənfəzi-dəmi-sərd.
Əlqissə, mürəttəb oldu bir bağ,
Hər laləsi bağrı üzrə yüz dağ,
Xuni-cigər abi-cuyibari,
Növki-mucə əbri-növbəhari.
Ol dəm ki, bu nüsxə oldu mərqum,
"Leyli-Məcnun" adıyla movsum,
İzharə gəlib rümuzi-vəhdət,
Vəhdətdə təmam olub hekayət,
Tarixinə düşdülər müvafiq,
Bir olmaq ilə ol iki aşiq.

**BU, ƏRBABI-VƏFADƏN
TƏVƏQQÖİ-QƏBULİ-MƏZİRƏTDİR
VƏ ƏSHABI-ZƏKADƏN TƏMƏNNAYI-DUAYI
MƏĞFİRƏTDİR**

İnsaf ver, ey həsud, insaf!
Tən etmə ki, cövhərin deyil saf!
Əhvalımı gör xərabü müztər,
Ənduhi-zəmanədən mükəddər.
Söz dairəsi deyil bu əhval,
İnsaf mənə kim, olmazam lal,
Məndən təmə etmə fikri-saib,

Əhvalımadır sözü münasib.
Azdır demə cövhəri-səfasın,
Bir sor ki: Nə verdilər bəhasın?
Billah, gər olaydı bir xiridar,
Min gənci-nihan qıldım izhar.
Filcümlə bu həm ki, oldu məstur,
Bir şövq ilə zövqdən deyil dur.
Eybi hünər ixtiyar qılma!
Şerim həsədin şüar qılma!
Bihudə, yetər, təərrüz eylə,
Gər qadir isən, cəvab söylə!
Tərk eylə, təərrüzü inadi
Kim, vadiyi-cəhldir bu vadi!
Dəm xeyr sözündən ur dəmadəm,
Vər xeyr deməzsən – əbsəm, əbsəm!

BƏNGÜ-BADƏ

BAŞƏD İN VƏSFİ-SAQIYI-DÖVRAN

Saqiya! Badə sun ki, fürsətdir,
Bizə fürsət bu gün qənimətdir.
Lalə tək qoymağıl əlindən cam,
Var ikən fürsət, eylə eyş müdam.
Nərgisi gör ki, nəşəsi getməz,
Başı gedərsə tərki-can etməz.
Sən dəxi aciz olma, canın var,
Canın olduqca badə tut zinhar.
İstəsən kim, mey abi-kövsər ola,
Ol sənə müttəsil müyəssər ola.
Bəzmi-ali-Əlidə məskən tut,
Məstlər kimi, özgə bəzmin unut.
www.ocaq.net

İBTİDAİ-HEKAYƏTİ-MEYÜ BƏNG

Saqiya, bilməzəm mənim nəmdir,
Həmdəmim qüssə, məhrəmim qəmdir.
Qəm meyi-ləl axıtdı yaşımdan,
Qüssə bəngim uçurdu başımdan.
Kəlləxüşk olmağım çü Bəng yetər
Bir əyağ ilə qıl dimağımı tər,
Ta sənə bir əcəb hekayət edim,
Bəng ilə Badədən rəvayət edim:

* * *

Bir gün əyyami-növbahardə mən
Tutmuş idim çü lələ tərfi-çəmən.
Səbzəvü gül solumda, sağımda,
Bəng başımda, mey əyağımda.
Bəng tək nəşə ilə başım xoş,
Bəngü mey hazirü məaşım xoş.
Bağ həm ğeyrəti-behişti-bərin,
Bəzm qurmuş cəhanə xüld ayın,
Ləli-tərdən nəsimi-ənbərbu,
Çönçə minasın eyləmiş məmlu.
Nüql ilə dolmuş idi gül təbəqi,
Qürsi-limu töküb səmən vərəqi.
Doldurub saqiyi-səba hər dəm,
Cami-gül içrə badeyi-şəbnəm.
Bülbüli-xəstədən aparmış huş,
Qümriyi-zarı eyləmiş mədhuş.
Yasəmən doldurub sürahiyi-zər.

Zərdcə badə ilə vəqti–səhər,
Səbzəni etmiş eylə la yəqil
Ki, düşüb cuyə rəxtin etmiş gil.

DƏR SİFATİ–ŞƏRABÜ SÖHBƏTİ – U

Gördüm ol bəzm içində bir məhbub,
Surəti xubü sirəti mərəğub.
Türfə adı zəmanə məşhuri,
Ləqəbi Badə, əsli ənguri.
Sifət ilən qərineyi–xurşid,
Nütfeyi–Cəm, sülaleyi–Cəmşid.
Etmiş ol Badəyi–Süheyl xəvas,
Neçə həmdəmlər ilə söhbəti–xas.
Hazirü cəm xidmətində çü cam,
Ərəqü Buzəvü Nəbid tamam.
Gərm ikən məclis içrə nuşanuş,
Ötərək məst olub Mey etdi xuruş
Ki: – Mənəm hər nə var ona fayıq,
Xidməti–xəlqdir mənə layıq!
Olamı kimsə göstərə cürət,
Mənə endirməyə səri–taət.
Badə qılğac şücaət izharın,
Gərm edib zərqu ləf bazarın.

SÜXƏNİ–SAQİYÜ İHANƏTİ – U

Dizi üstə çöküb rəvan Saqi
Dedi:
– Ey Badə, işrətin baqi!
Dün ki, məhrum idim cəmalindən,

Düşmüş idim cüda visalindən;
İstər idim səni gəhü bigah,
Bir əcəb bəzmə uğradım nagah,
Sədri-bəzm olmuş onda bir sərhäng,
Sərkəşü səbzpuşü sufi rəng,
Zahirin xub gördüm öylə ki, var,
Batini həm deyildi biəsrar.
Dəvi eylər ki, «Xəzrdir mənə pir,
Ondan aldım dua ilə təkbir».
Bir zaman mən ona ki, həmdəm idim
Bitəkəllüf ki, şadü xürrəm idim.
Söhbəti dülgüşa, özü xoşxu,
Leyk ğayətdə zərqu lafi ulu.
Urar ol həm yeganəlikdən dəm,
Der ki: «Aləmdə hər nə var mənəm».
Belə kim, mənlik eylər ol nakəs,
Baş çəkən səndən özgə oldur bəs.

* * *

Qatı məğrurü xudpərəst idi Mey,
Axiri-məclis idi, məst idi Mey.
Zuri-dəstinə etimad etdi,
Nasəza ilə Bəngi yad etdi.
Tündü təl x oldu ol hekayətdən,
Qəzəbü qəhri artdı ğayətdən.

ĞƏZƏBİ – MEY BE SAQİYİ–SADƏ

Dedi:

– Ey saqi-yi-rəkiksüxən.

Bu nə sözdür mægər ki, bəngisən?

Anladım böylə rəngi–ruyindən.
Bu dilaranə göftü guyindən
Ki, xəyali–nifaq edibsən sən,
Bəng ilə ittifaq edibsən sən,
Bu aradan məni götürmək üçün.
Onu bir dövlətə yetirmək üçün.
Görəyim ol xəyali xam olsun,
İltifatım sənə haram olsun.
Neçə yerlərdə gördüm, ey ovbaş,
Səni əgri və qılmadım elə faş.
İmdi naçar üzünə çıxdım,
Səndən oldu ki, könlünü yıxdım
Durma, dur imdi ər müvafiq isən,
Nüql tək söhbətimdə sadıq isən,
Dediyin sərgəşin gətir başın,
Dəstgir eylə yarü yoldaşın!

* * *

Saqi ol işdə tapdı heyranlıq,
Çəkdi ol qissədən pəşimanlıq.
Qıldı məkr ilə ol şər işdə hiyəli;
Dedi:
– Məstəm, aman mənə bu məhəl!
Sübhdəm kim, düşə güzarım ona,
Varayım, yazayım xumarım ona.
Onu daş ilə səngsar edəyin,
Sındırıb cismini qubar edəyin.
Badə tünd oldu ol təəllüldən,
Bir ğərəz anladı təğafüldən.
Saqiyi tutdu Mey, yaman tutdu,
Belə tutar, kimi ki, qan tutdu.
Oldu saqi Meyin giriftari,

Faş edən böylə olur əsrari.

ƏZMİ-TƏDBİR KƏRDƏNİ-BADƏ

Saqiya, qılma tərki-badeyi-nab,
İstəsən, Meydən istə fəthül-bab.
Meydir ayineyi-cəmalül-lah,
Zinhar, ondan eyləmə ikrah.
Bir qədər başla, nəşəm eylə təmam
Ki, tapam qüvvəti-ədayi-kəlam.
Saqi olğac əsirü Mey müztər,
Atəşi-fitnə çəkdi şöleyi-şər.
Yığdı yaninə Badə-əshabın,
Açdı tədbiri-dövlət əbvabın.
Ki, bu dəklü fəsadə çarə nədir,
Çarə ol ziştə-nabəkarə nədir?

MƏSLƏHƏT DİDƏNİ-ƏRƏB BA MEY

Dedi əvvəl Ərəq ki: – Ey Meyi-nab!
Qılma nəşə xəyali ilə şitab.
Şahsən, xəsmə çəkəp etmə özün,
Bir qulunla bərabər etmə özün.
Surəti-halinə nəzər qılma,
Böyüdüb ani mötəbər qılma!
Düşmə sövdasına, təğafül qıl,
Neçə gün səbr ilən təhəmmül qıl!
Ol sənin qədrü şövkətin nə bilir,
Öz-özündən çürüp, ərir, əzilir.

GÖFTÜ GUYI-NƏBİD HƏM ƏZ PEY

Çün Ərəq sözlərin tükətədi, Nəbid
Dedi: – Ey nütfeyi-Cəmə Cəmşid.
Dövlət oldur ki, düşmən ola zəbun,
Olmadan bir şərapə şölə füzun;
Bir şəbixun ilə həlak edəyin,
Hiddətindən cəhanı pak edəyin.
Olmaya az ikən bu iş çox ola,
Dəxi dəfinə çarəsi yox ola.

SÜXƏNİ-BUZƏ DƏR TƏDARÜKİ-HAL

Çün Nəbid eylədi sözünü təmam,
Dedi Buzə ki: – Ey Meyi-gülfam!
Nə təğafül, nə cəng qıl pişə,
Bu işə qıl bir özgə əndişə.
Ver ona lütf mücdəsilə firib,
Ola kim, ixtilatı ola nəсіб.
Yanına gəlgəc ol fəsadi-zaman,
Eylə məkr ilə dəfini pünhan.
Nə məsaf eylə kim, yaman ola ad,
Nə təğafül ki, gün-gün arta fəsad.

HƏM İBA KƏRDƏNİ-MEY ƏZ ƏQVAL

Qılmadı hiç qövlü Badə qəbul,
Gəlmədi hiç söz ona məqbul;
Dedi: – Oldur səlah kim, əvvəl
Qılmayam irtikabi-cəngü cəpəl,
Göndərəm qasid ilə, pənd verəm,

Bir neçə pəndi–sudimənd verəm.
Pənd ilə tabe olsa, yarımındır,
Olmasa, cəng xud şüarımdır.
Kimdir imdi ki, əzmi–rah qıla,
Sayeyi–dövlətim pənah qıla.
Özünü Bəng məclisinə sala,
Sözümü söyləyə, cəvabım ala?

RƏFTƏNİ–BUZƏ BORDƏNİ–PEYĞAM

Gəldi göftarə Buzeyi–bədnam,
Laflar urdu ol nəmək bəhəram
Kim: – Mənə əmrin olsa, münqadəm,
Mən səfər şiddətinə mötadəm.
Bəngə peyğamın eyləyim iysal,
Görməsəm sülhə onda istiqbal,
Zərb ilən onu sərnigun edəyin,
Əzəyin, yencəyin, zəbun edəyin.

* * *

Tutdu Mey Buzənin sözünə qulağ,
Dedi: – Ey Buzə, yaxşısan, üzün ağ!
Yeri, onun şükuhini sındır,
Badipayı–qüruridən endir!

SİFƏTİ–BƏNGİ–ZİŞTÜ BƏDFƏRCAM

Söylə məndən kim: ey füsürdə mizac
Dəlisən, eylə bu cünunə əlac!
Bir əlac eylə, dəfi–sövda qıl!

Başına çarə tap, müdava qıl!
Ey zina kişvərinin ovbaşı,
Müttəsil nikbətəlin başı.
Ey əsasi–binayi–hər vəsvas,
Əntə Xənnasü fi südurinnas.
Ey sərəsər təsəvvürün batil,
Fisqü iğlamə ruzü şəb mayil!
Ğaliba kim, xəmirini təqdir
Yüz fəsad ilə eyləmiş təxmir.
Dep imişsən ki, "hər nə var mənəm".
Kəbsən, gər yetər başın göyə həm.
Sən yaman cəhl içində qalmışsan,
Ayın öz başına ulalmışsan.
Hiç məqul söz deməzsən sən,
Qandadır kim, kötək yeməzsən sən?
Kimə olsan müsahib, ey cahil,
Olur əlbəttə, tənbelü kahil.
İş məcali qılırsan, ey sərsam!
Bir zamanın işin bir ildə təmam.
Əkl vəqti sənədir, ey bədsəkl!
Bir ilin quti bir zəmanlıq əkl.
Ey xirəd rəhgüzarının tikəni,
Tanrı xar eyləsin səni əkəni.
Baisi–nikbətü fəlakətsən,
Bəs ki, bədsəklü bədqiyafətsən.
Xah dərviş olavü xah qəni,
Usu azar duşunda görsə səni,
Hər səadətsiz olsa yar sənə,
Şəmmeyi qılsa etibar sənə,
Məhv olub onda mərdlik əsəri,
Mütləq olmaz şücaətə cigəri.
Xürrəm olma ki, səbzdir sənə rəng,
Sənsən ayineyi–təbiətə cəng.

Səndən olur yünül ağır başlar.
Səni hər kim ələ alır, daşlar.
Əməlidir müxalifi–hikmət,
Xəlfə səndəndir əsli–hər illət
Bu işə bitməgin gərək naçar
Ki, olasan qarımnda xidmətkar.
Ya bu iqlimdən başın al get,
Yoxsa başın götür hüzuruma yet!
Məst tək məndən olma biperəva,
İttibaimdən etmə istiğna.
Mən əgər razı olmasam səndən,
Başına çox bəla gələr məndən.
Kəlləxüşk olmağı şüar etmə,
Gəl dimağın tər eylə, ar etmə!
Yaqma hirs oduna qurun, yaşın,
Həzər et kim, xətərdədir başın.
Şərm qıl, sərgiranlıq etmə, yüngüş,
Həddini tanı, gəl ayağıma düş.
Yox özündən mægər sənin xəbərin
Ki, nə tərkibsən, nədir hünərin?
Guş qıl, fəzlini bəyan edəyin,
Olan əsrarını əyan edəyin.

QISSEYİ–DƏR SİFATİ–ƏSRARƏST

Var idi İsfahanda bir meykəş,
Bəng manənd müttəsil sərxoş.
Bir əcəb qəsrədə tutub mənzil,
Meyə olmuşdu puzü şəb mayıl.
Bir gün ol rind məclisində şərab,
Oldu manəndi–kimiya nayab.
Hasil oldu ona sədai xumar,

Yedi dəfinə zərreyi-Əsrar.
Əsəri-Bəng edib hücum təmam,
Tapdı mirati-əqli cəngi-zülam.
Şəb idi, leyk mahi-şəb əfruz,
Qılmış idi cahanı qeyrəti-ruz,
Rəngi-məhtab idi nümuneyi-ab,
Qəsr ol ab içində şəkli-hübab.
Qəsrdən rind tışra qıldı nigah,
Su göründü gözünə pərtövi-mah,
Dedi: – Ey vay, oldu iş müşkil,
Seyl tutmuş cahani, mən qafil
Suya, çarəm budur, özüm buraxım,
Dolmadan qəsr bir kənarə çıxım.
Özümü qurtarım səbahət ilə,
Bir kənarə çıxım fəraqət ilə.
Ələ bir taxta parəsin aldı,
Yepə məhtab tək özün saldı.
Lət görüb başı fərş daşından,
Zərblən bəngi uçdu başından.
Dərdi-sər gördü, gəldilər hükəma,
Dedilər dərdinə şərab dəva.
Sənə budur hünər ki, şərh etdim,
Əhli-idrakə sor ki, mən netdim?
Mənim əslim, köküm təfəhhüs qıl,
Hörmətim səndən artıq olmağı bil.

SİFƏTİ-XUBİYİ-MEYÜ MEYXAR

Bilmiş ol kim, əzimü cəbbarəm,
Sərkəşü sərfərazü sərdarəm.
Kim ki, bəhs ilə baş qoşarsa mana,
Gər Firidun isə, hərifəm ona.

Gəh olur huş alım dimağından
Ki başın bilməyə ayağından.
Mən kiməm? – Həmdəmi–Cəmü–Cəmşid
Saflıqda qərineyi–xurşid.
Məhəki–cövhərim təmam əyar,
Laleyi–kuhsari–hilmü vüqar.
Bir binadır vücudi–şəri–bəşər,
Sirri–təhqiqə olmağa məzhəp.
Hər binadə ki, yaxşıdır bünyad,
Ovu əfzunraq eylərəm abad.
Hər binada ki, süstdür ərkan,
Onu əslilə eylərəm viran.
Bu səbəbdən mənə yetən əshab,
Kimi xoş vəqtdip, kimisi xərab.
Düşdü Davuddan zəmirimə zövq,
Hüsni–avazə hasil etdim şövq.
Ərz qıldım kəlimə supəti–hal,
Rifqimi qıldı ümmətinə həlal.
Qövmi–tərsayə mən tanıtdım rah,
Getdilər iqtidai–Ruhullah.
Mən həqiqətdə əhli–ürfanəm,
Deməsinlər şəriki–şeytanəm.
Adəmə səcdə qılmayıb şeytan,
Tapdığında qürur ilə üsyan;
Məndən olsaydı nəşəsi bir dəm,
Min gəz eylərdi səcdəyi–Adəm.
Rıqqətəfzayi–aşıqi–zarəm,
Çöhrə–əfruzi–hüsni–dildarəm.
Nəzəpi–aşıqü rüxi–məhbub,
Biri talib durur, bipi mətlub.
Hicp ilə müşkil ikən onlapa hal,
Mən buraxdım arayə tərhi–vüsal.
Gərçi düşmənliyimdə fitnəm çox,

Dustluqda dəxi misalim yox.
Hər nə dərd olsa, mən dəva verərəm,
Təb güzgüsünə cili verərəm.
Bir xirədmənd aliməm mahir,
Batin əhvalin eylərəm zahir.
Məktəbi–meykədəmdə şamü səhər
Şərhi–təcrid oxup müdərrişlər.
Padşahları istəsəm asan
Qılıram bir gəda ilə yeksan.
Gər gədalari, istəsəm filhal
Qılıram padişahi–bizərü mal.
Mənəm ərbabi–pifəti–dərəcət,
Baisi–xeyrü daxili–həsənat.
Mənəm ol şəhryari–həft iqlim
Ki mənə şahlar qılır təzim.
Hər kim olsa, əyağimə baş urap,
Mən gəlincə qamu ayağa durar.
Cövhərimdir mənim müfərrihi–zat,
Mənəm, əlqissə, mənşəi–həsənat.
Həsənatimi ondan eylə qiyas
Ki, demiş həq mənəfeün–linnas.
Vəsfi–zatimdə bir hekayət var,
Guş gər tutsan eylərəm izhar.

SİFATİ–MAHRUYİ–GÜLRÜXSAR

Var idi Reydə bir xüçəstəxisal,
Mahtələt nigari–mişginxal.
Meyi–ləli–ləbi nişatəfzay,
Nüqli–göftari nəğzü bəzmaray.
Meyə düşmüşdü əksi kimi, müdam
Alıban müttəsil qədəhdən kam.

Bir gün ol sərvqəddü gülrüxsar,
Qıldı zöhhad məclisinə güzar.
Gördü bir zahidi-pərişanhal,
Keçmiş övqati zöhd ilə məhü sal,
Bilməmiş kim, məzaqi-badə nədir,
Xətti-mişkinü ruyi-sadə nədir.
Xəlqə eylər hekayəti-məşhər,
Sifəti-hurü cənnətü Kövsər.
Növcəvan qıldı-meyli-Kövsərü hur,
Dedi əcz ilə: – Ey xudayi-qəfur!
Var ümmidim ki, əhli-cənnət olam,
Mən dəxi müstəiddi-pəhmət olam.
Qeybdən gəldi bəp nidayi-lətif
Qulağına ki: – Ey həpifi-zərif!
Tanrı bəp padişahi-adildip,
Feyzi məcmui-xəlqə şamildir.
Kərəmindən o qadiri-qəyyum,
Eyləməz hiç kimsəni məhrum.
Kimi dünyada şadiman eylər,
Kimi üqbada kamıpan eylər.
Sən ki, dünyada əhli-işpətsən,
Sakini-məsnədi-məsəppətsən,
İçdigindip nişatılən meyi-saf,
Kövsər ummaq degil sənə insaf.
Qərəzin-Kövsər isə meydən keç,
Yoxsa al nəqdi, nisyə istəmə heç.
Badə məhpumi-abi-Kövsəp içər,
Kimsə, Kövsəp demə mükəppəp içər.
Bu dəlil ilə Badə Kövsər imiş,
Göp nə xoş nəsnəyə bəpabəp imiş,
Bəng kimdip həpifi-Badə ola,
Bəhs qılsa, həpamzadə ola.
Cəddi-pakim həqiçün, ey Əsrəp.

Olmasın dərgəhimdə xidmətkar,
Gəlib endipməsən ayağıma baş,
Eyləsən aqibət mənimlə savaşı,
Qılmadan tipə puzğarını mən,
Tutsam aram biqəpap olayın,
Rəddi-dərgahi-kişdgar olayın.

SİFƏTİ-BƏZMİ-BƏNGİ-NAFƏRHƏNG

Badə qılğac təmam göftarın,
Buzə nəqşi-zəmir edib varın,
Qıldı əzmi-rəhi-məhəlleyi-Bəng,
Oluban qasidi-Meyi-gülrəng.

* * *

Bəng-xoşsirətü nikukirdar,
Neçə həmdəmlər ilə fəsl-i-bahar,
Bir əcəb mərəğzar içində müdam
Tutmuş idi nişatılən aram.
Bərş idi həm Müfərrihü Əfşun,
Hər bir rəylən bir Əflatun.
Gəh düşüb elmi-şərdən göftar,
Gah hikmət sözü olub təkrar.
Gərm ikən bəhsi-elmü fəzlü kəmal,
Mütəvatir olub cəvabü sual,
Verdilər Bəng həzrətinə xəbər
Ki, "durubdur qarında bir çakər,
Der ki, Meydən gətirmişəm peyğam,
İstərəm rüxsəti-ədayi-kəlam".
Bəngdən püxsət eyləyib hasil,

Buzeyi–ziştruyi–naqabil,
Girdi ol bəzmi–xasə amanə,
Başladı hərzə–hərzə əfsanə.
Mey sözün dedi ol pəlidü–kərih,
Bəlkə yüz nüktə həm məzidün–fih.

DİDƏNİ–BUZƏ TƏNƏHA ƏZ BƏNG

Bu xəbərlərdən oldu şeyda Bəng
Buzəyə düşdü bimühaba Bəng.
Başına çıxdı qəhrdən sevda,
Buzəni qıldı tən ilə iyza:
– Key ğəlizü pəlidü nahəmvar.
Gəndeyi–ziştü natəmam əyar.
Sən qədimi mənim ənisim idin,
Nə ənisim ki, kasəlisim idin
Badənin xud sənənlə yox meyli,
Olsa ondan bəiddir xeyli.
Sən nəsən ki sənənlə yar olalar,
Gizli işlər, də razidar olalar.
Heyf, Mey həm əgərçi düşməndir
Ki, rəfiqi bu nov kövdəndir.
Layiq oldur sənə məlamət edəm,
Bu günü başına qiyamət edəm.
Kövdənü əhməqü turuşrusən,
Bədrəgü bədxisalü bədxusən
Meyə oldun bu fitnədə ortağ,
Sınacaqdır sənənin başında çanağ.
Fərz olubdur sənə cəfa qılmaq,
Ağ ikən üzünü qara qılmaq.
Haliya çün rəsulsən naçar,
Sənə məndən rəva deyil azar.

Mihmansan, bu gecə etgil xab,
Verəyin sübh sözlərinə cavab.
Bəzmi–Bəng içrə Buzə tutdu səbat,
Bəng xüddami etdilər xədəmat.
Buzə ol cəmə həmnişin oldu,
Səd ilə nəhs həmqərin oldu.
Məclisi–xas idivü cəmi–zərif,
Məməni–pak idivü qövmi–şərif.
Çün kədürət gedib səfa gəldi,
Gərm olub mədə iştəha gəldi,
Çəkдилər türfə–türfə maidələr,
Öylə kim, şairi–əcəm söylər:
"Hərçi əndişə dər güman avərd.
Mətbəxi rəftü dər miyan avərd."
Gah paludə gəldi, gəh həlva,
Gəh müzəfər çəkildi, gəh buğra.
Çünki çox gördü bəngiyanə təam,
Püxtəlik qıldı Buzeyi–bədnam,
Qalmaq qəltəbanın ol cuşi,
Oldu göftari–Mey fəramuşi,
Dedi: – Ey Bəng! Badədən keçdim,
Getməzəm ol yanayə, and içdim.
Mən sənino bir kəminə çəkərinəm,
Eşigində qulami–kəmtərinəm.
Çoxdurur Badənin fəsadü şəri,
Səndədir fəqrü məskənət əsəri.
Buzə çün Bəngə oldu xidmətkar,
Bəng feyzilə vaqifi–əsrar,
Ol gecə Bəngü sair-i-əshab,
Qıldılar rahətü sürur ilə xab.
Sübhəmə kim, sipehri–cami–xüram,
Saçdı Bəng üstünə meyi–gülfam,
Dürdsa təhnişin olu əxtər,

Saf mey kimi çıxdı şöleyi-tər.
Bəng fikrət dənizinə daldı,
Ortaya tərhi-məşvərət saldı
Ki: – Nədir çareyi-şərarəti-Mey,
Necə təskin tapar hərarəti-Mey?

DƏR NƏSİHƏT NÜMUDƏNİ-ƏFYUN

Dedi Əfyun ki:

– Olmağıl qəmnak,
Mənəm ol zəhr dəfinə tiryak.
Qılayın gecələr yuxunu haram,
Yeməyəm nəsnə, tutmayam aram,
Edəyim zaye etdigi əməgin,
Ağrıdıb həmnişinlərin yürəgin.

BƏRŞ HƏM MÜTTƏBE ŞÜDƏ ƏKNUN

Bərşə çün düşdü söz, dedi:

– Ey Bəng!
Onun ilə nə hasil eylər cəng?
Nə rəva cəng oylə sərəkəş ilə,
Ələfi-xüşk netsin atəş ilə?
Necə kim, mülkə ol verir rəvnəq,
Kimsə meyl eyləməz sənə mütləq.
Sınmadan bu nizai tərək edəlim.
Bütün ikən bu mülkdən gedəlim.

PƏNDİ-MƏCUN BƏ GUŞİ-ƏSRARƏŞ

Dedi Məcun ona ki:

– Ey əsrar.

Nə həzimət, nə cəng eylə şiar.
Layiq oldur onunla sülh edəsən,
Gər tələb qılsa, yanına gedəsən.
Eylə dəfinə məkr ilən tədbir,
Safdildir, yeri mizacinə gir.
Qafil etmə özün müdaradən,
Hiylə yeyrək deyilmi qovğadan?

BƏNG TƏDBİR KƏRDƏN İZHARƏŞ

Qılmadı Bəng hiç qövli pəsənd,
Gəlmədi hiç söz ona xürsənd.
Dedi: – Mən həm rəsul göndərəm,
Sözlərinə cavab döndərəm.
Qılsa taət, riayətim görsün,
Qılmaz olsa, siyasətim görsün.

ZİKRI–MƏCUNÜ DƏR RİSALƏTİ–U

– Ey Müfərrih, sənədir indi ümid,
Olasan fəth qapusinə kilid.
Səndədir hüsni–xülqü lütfi–əda,
Çox görübsən məcalisi–hükəma.
Səndə irfan cəvahiri çoxdur,
Səndəki rütbə kimsədə yoxdur.
Qərəzim olmağa sən eylə şitab,
Sən mənə qövmsən, nə bu əshab.
Var, məndən Meyə nəsihət qıl!
Gər qəbul etməsə, fəzihət qıl!

DƏR SİFATİ-MEYÜ ŞƏRARƏTİ-U

Söylə: – Ey bihəyayi–bihudəgərd,
Müfsidi–hər səlah olan namərd!
Həmdəmin hər kim olsa leylü nəhar,
Gah divanədir, gəhi bimar.
Bu cahanda budur sənə təsir,
Ol cahanda dəxi zəqumü səir.
Sənsən ol rəhnümayi–əhli–əzab
Ki, ayağın yetən yer oldu xərab.
Məkrilən alın el evini yıxar,
Bu fəsadın sağınma, başə çıxar.
Ey bəsa əhli–təxtü sahibi–tac
Ki, qılıbsan səfihü divanə.
Qanda gəbr olsa, həmnişinindir,
Bu səbəbdən ki, dini dinindir.
Ulular səndən etməyə ikrah,
Olur, əlbəttə, asiyi–dərgah,
Sənsən olmuş müqəyyəd öz–özünə,
Cüzvi işdən çıxarsan el üzünə.
Kimə oldunsa məhrəmə yoldaş,
Gizli sirrini qıldın ellərə faş.
Əsərin düşsə hər yerə çoxü az,
Qılmaz əhli–şəriət onda namaz.
Çəkərin oldu çəng, zar oldu,
Dəməninin tutdu dürd, xar oldu.
Tutdu bir ev himayətində hübab,
Eylədin al ilə evini xərab.
Şeyx Sənanə bir dəm oldun yar,
Tərki–din etdi, bağladı zünnar.
Həmzə tədbirin ilə qıldı əməl,

Naqeyi-Salehə yetirdi xələl.
Səndə yoxdur təriqeyi-cədü əb,
Sən ədəbsizən, onlar əhdi-ədəb.
Səndə yoxdur təbiəti-fərzənd,
Sən münafiqsən, ol səadətmənd.
Sirkə səndən dönəndə tapdı qəbul,
Məclisi-əhli-şərə rahi-vüsul.
Bisəbəb hərzə-hərzə qılma qəzəb,
Şişəni çalma daşə, saxla ədəb.
Bəs ki, əhli-xətasənü mürtəd,
Qanda üz qoydun isə oldun rədd.
Bəsi evlər xərəbdır səndən,
Açaram sirrini, tər olmaz isən,
Dürd nisbət mükəddər olmaz isən.

SİFƏTİ-BƏNG DƏR XƏYALATƏŞ

Mənəm ol tiztəb, pakzəmir
Ki, lətif etdi tiynətim təqdir.
Məndədir şəkli-qübbeyi-xəzra,
Əxtərim şahdanədən peyda.
Şeyxlər eylər ehtiram mənə,
Başları üzrədir məqam mənə.
Cövhərim qədr ilə mükərrəmdir,
Küllü-tərkibə cüzi-əzəmdir.
Fələki-əncümün mühəndisiyəm,
Cümlə elm əhlinin müdərriyəm.
Nola gəlsə mənə siğarü kibar,
Almağa dərsi-Məxzənül-əsrar.
Səbzeyi-busitani-idrakəm,
Zövqəxşi-zəmiri-ğəmnakəm.
Xizr vaqif olub həqiqətimə,

Girdi ol rütbə ilə kisvətimə.
Mənə eldən dəyər təpancavü zur,
Elə məndən yetər nişatü sürur.
Künci-hər mədrəsə məqamımdır,
Firqeyi-əhli-elm ramımdır.
Şövkət əhlinə olmazam həmdəm,
Çəkməzəm şiddəti-məşəqqətü qəm.
Dövlətin çün məşəqqəti çoxdur,
Dövlətim var ki, dövlətim yoxdur.
Qanda bir müflisü qələndərə yar.
Məndə yox Mey kimi məhəbbəti-şur,
Dadlı sevməkdə olmuşam məşhur.
Meydən imanda gəlmişəm əfzun,
"İnnəməl-möminunə həlviyyun"
Füqəra firqəsinə mən başəm,
Müttəsil əhli-fəqrə yoldaşəm.
Səndən olğac əsiri-dərd mizac,
Sihhət üçün mənə olur möhtac.
Qanda olsam müqərrəbü məhrəm,
Onda olmaz nişani-qüssəvü qəm.
Mənəm ayinədari-feyzi-əzəl,
Surətim cəngü siyrətim seyğəl.
Versəm ayineyi-zəmirə cila,
Görünür onda cümleyi-əşya.
Səbz xəstə dilbərəm, hicabım yox,
Mənə aşiq yügüş, müqəyyəd çox.
Munca fasiqlər içrə bibakəm,
Tən edər xəlq, leyk mən pakəm.
Mənə ariflərin iradəti var,
Arif oldur ki, saxlaya əsrar.
Ey bəsa binəvayi-müflisi-dun
Ki, xəyal ilə eylərəm Qarun.
Degiləm Badə kim, görüb atəş,

Əksilə nəsnə məndənü çıxı qəş.
Çəkmişəm şiddəti-hərarəti-nar,
Çıxmışam xalisü tamam iyar.
Aləmi bir xəyaldır dedilər,
Etimadi-məhaldır dedilər,
Qütbi-aləm bu gün mənəm məşhur
Ki qılır min xəyal məndə zühur.
Dərki-zatım sağınma asandır,
Sirri-karimdə əql heyrandır.
Bilməzəm qanda görmüşəm məktub,
Öz sifətimdə bir hekayəti-xub.

DƏR SİFATİ-MÜRİDÜ HALATƏŞ

Bəsrədə bir müridi-rövşəndil
Bəngə olmuşdu ruzü şəb mail.
Onu salmışdı nəşeyi-Əsrar
Hər zaman bir xəyala leylü nəhar.
Bildirdi pir ol müridin əfalın,
Zövqi-Bəng ilə xoş keçən halın,
Qıldın məmnun söhbətindən onu,
Etdi məhrum həzrətindən onu.
Bir gün ol namürad, xəstəciğər
Saldı əcz ilə pir saru güzər.
Dedi: – Ey hər kəmalə rahbər,im,
Ustadım, müəllimi-hünərim!
Nə səbəbdən günahkar olubam,
Nə günah eylədim ki, xar olubam!
Piri-saleh müridə verdi cəvab
Ki: – Mənə bu işində qılma itab.
Derlər Əsrar ilə olubsan yar,
Zövqi-Bəng ilə vaqifi-Əsrar.

Saluban qəsri–asimanə kəmənd,
Çox qılırsan təxəyyülati–bülənd.
Göydədir müttəsil sənə seyrin,
Sənə dərkə qaçan yetər qeyrin.
Kamilüs–seyr oldüğün bildim,
Tərki–dərsü təəllümün qıldım.
Bu dəlil ilə Bəng kamil imiş,
Xəlqə ondan murad hasil imiş.

ŞÜDƏNİ–MEY BECƏNG AMADƏ

Eyləgəc Bəng sözlərini təmam,
Qıldı Məcun risalətə iqdam.
Leyk ta görməyə cəfayi–qədəh,
Oxudu min kərə deayi–qədəh.
Badeyi–ruhbəxşü canpərvər,
Qalmış idi mükəddərü müztər
İntizar içrə kim, qaçan Buzə
Dönə bir daxi ol cigərsuzə,
Qıla Bəngin hekayətin təqrir,
Görələr bir ona görə tədbir.
Dedilər: – Bəngə döndü Buzeyi–dun,
Leyk gəldi risalətə Məcun.
Şükr qıldı ki: – Nikbətım getdi,
Dövlətimdir ki, onu dur etdi.
Meyə Məcnun verib xəbər varın,
Sərbəsər zahir etdi əsrarın.
Badənin hiddəti füzun oldu,
Qəhrdən rəngi laləgun oldu.
Yığdı yanına Badə əshabın.
Cəm qıldı müsaf əsbabın.
Dedi Məcunə: – İxtiyarın var,

Xah get, xah bunda eylə qərar.
Bildi Məcun ki, Bəng olu məğlub,
Özünü qıldı Badəyə mənsüb.
Bəngdən keçdi, Badəxar oldu,
Sahibi–izzü etibar oldu.

BƏNG HƏM DƏR MÜQABİL İSTADƏ

Bəng həm oldu haldən agah,
Yığdı məqdur olduğunca sipah,
Hər biri bir tərəfdə çəkdi səfi,
Oldu rəngin–bisat hər tərəfi.

ƏZMİ–MEYDAN NÜMUDƏNİ–ƏSRAR

Əvvəl Əsrar girdi meydanə,
Səhni–meydanda gəldi cövlanə,
Başını açdıvü götürdü kötək,
Girdi meydanə pəhlivanlar tək,
Urdu ğayətdə pəhlivanlığa laf,
İstədi pəhlivan kim, edə müsaf.

GÖFTƏNİ–SÜLH NÜQLİ–XİDMƏTKAR

Nüql gördü ki, ol iki bibak
Qılmaq istər biri–birini həlak.
Bildi kim, onlar ilə olsa cidal,
Ayağ altında ol olur pamal.
Bəng başına cizginib hər dəm
Yalvarıb düşdü Mey ayağına həm

Ki, mægər dəf ola təriqeyi–cəng,
Nə Mey etdi sözün qəbul, nə Bəng.

MƏN ŞON KƏRDƏNİ–MƏVİZ ƏZ CƏNG

Var idi bir müdəbbir, adı Məviz,
Vaqe ol əsrdə bir əhli–təmiz.
Həm şərabin atası, qardaşı,
Həm səfərlərdə Bəng yoldaşı.
Şamdən qıldı sülh üçün ilğar,
Qıldı onlara vəzlər təkrar.
Olmadı vəzü pənd faidəmənd,
Əhli–cəhlə nə sud vəzlə pənd?

ŞÜDƏNİ–NÜQL DƏR MÜQABİLİ–BƏNG

Nüql çıxdı onunla qılmağa cəng,
Qıldı bir həmlədə şəhid onu Bəng.

DƏR MÜSAF AMƏDƏN MƏVİZİ–TƏMİZ

Etdi əzmi–müsafi–Bəng Məviz,
Ol dəxi olmadı hərifi–sitiz.

ƏZ PEYƏŞ HƏM KƏBABI–ATƏŞİ–TİZ

Ərseyi–rəzmi gərm qıldı Kəbab,
Zərbinə ol dəxi gətirmədi tab.

KƏRDƏNİ–BADƏ CƏNGRƏ MƏQDƏM

Gördü Badə ki, ləşgəri bir–bir,
Oldu ol nabəkar əlində əsir.
Vermədi qeyrə cəng üçün rüxsət,
Özünü çəkdi ortaya qeyrət
Çün sipahilik içrə mahir idi,
Ona tədbiri–cəng zahir idi.
Bir neçə itrətini qoydu kəmin,
Özü yalqız müsafə girdi həmin,
Girdi meydanə, eylədi cövlan,
Üzə çəkdi hübabdən qalxan.
Bəng ilə çün müqabil oldu Şərab,
Ləhzeyi qıldılar sualü cəvab.

KƏRDƏNİ–BƏHS BƏNGÜ MEY BA HƏM

Mey edir: – Mən nəbireyi–takəm!
Bəng edir: – Sən pəlidü mən pakəm!
Mey edir: – Mən nədimi–sultanəm!
Bəng edir: – Mən bir əhli–irfanəm!
Mey edir: – Hakimi–həvasəmü huş!
Bəng edir: – Sufiyəm mən əzrəqpuş!
Mey edir: – Mən şəfəq kimi aləm!
Bəng edir: – Mən sipehr timsaləm!
Mey edir: – Xoş mənimlədir aləm!
Bəng edir: – Qütbi–aləməm mən həm!
Mey edir: – Qəmli xəlqə qəmxiarəm!
Bəng edir: – Səncə mən dəxi varəm!
Mey edir: – Mən çiraği–əncümənəm!
Bəng edir: – Rəşgi–səbzeyi–çəmənəm!

Mey edir: – Eşq piri–rahimdir.
Bəng edir: – Ol mənim pənahimdir!
Mey edir: – Növrəsi–cahansuzəm!
Bəng edir: – Piri–danişamuzəm!
Mey edir: – Eylərəm səni fani!
Bəng edir: – Dinmə, həddini tani!
Bəhs ilə olmadı çü qəti–niza,
Fitnə sülhü səlahə qıldı vida.
İbtida oldu çünki cəngü cədəl,
Bir neçə həmlə oldu rəddü bədəl,
Hiddəti–Bəng Meydən idi füzun,
Bəng qüvvət tapıb, Mey oldu zəbun.
Gördü çün dövlətində bimi–xələl,
İstədi üzri–səyyiati–əməl.
Nəzr edib eylədi xudayi güvah
Kim, bu növbət bu düşmən olsa təbah
Kimi tutdiysə eyləyə azad,
Etməyə kimsənin fəsadını yad.
Tapdı sail icabəti–məsul,
Saf idi qəlbi, nəzri oldu qəbul.
Çıxdı nagəh kəmindən ol ləşkər,
Oldu Bəngin sipahi zirü zəbər.
Buzəvü Bərşü Bəng əsir oldu,
Kimi xürdü, kimi xəmir oldu,
Badənin xatirinə yetdi səfa,
Nəzr qılmışdı, nəzrə qıldı vəfa,
Qıldı azad o dörd sərhəngi:
Saqiyü Bərşü Buzəvü Bəngi.
Hər birin qıldı ğir işə məmur,
Aləmi etdi ədl ilə məmur.
Aqibət Bəng edib əhanətə ar,
Badənin xidmətindən etdi fərar.
İmdi gəzdikdə qorxa–qorxa gəzər,

Badə hər qanda görsə onu əzər.
Özünü mütləq aşikar etməz,
Mey olan yerlərə güzar etməz.

TƏLƏBİ-MƏĞFİRƏT Zİ RƏBBİ ĞƏFUR

Tövbə, ey girdigari-üzrpəzir.
Sözlərimdən kim, etmişəm təqrir.
Nitq verdin ki, vəsfi-zatın edəm,
Şərhi-keyfiyyəti-sifatın edəm,
Nə ki, övsafi-Mey qılıb əmdə,
Bəng vəsfində olayım guya.
Allah-allah bu məhz isyandır,
Ğayəti-küfrü eyni-küfrandır.
Çün Füzulidürür mənim ləqəbim,
Əcəb olmaz gər olmasa ədəbim.
Var ümidim ki, üzrim ola qəbul,
Olmaya böylə cürm ilə məsul.

SÖHBƏTÜL ƏSMAR

Qənvəsi-bəvahiri-rivayət,
Səyyahi-bəvadiyi-hekayət
Dəryayi-rivayəti üzəndə,
Səhrayi-hekayəti gəzəndə.
Düzmüş bu nizam ilən göhərlər,
Vermiş bu əda ilən xəbərlər.
Kim var idi bir xüçəstə sima,
İdrakı təmam, təbi ğərra.
Əşya təkəllümündən arif.
Hər əlsinədən olurdu vaqif.
www.ocaq.net

Bir gün ki, şəhi-sipehri-rabe
Tiğini həməldə qıldı lame,
Təsxiri-həməl qılan zamanda,
Xuni-həməl axıdan zamanda,
Cari olub hər tərəf gəzəndə,
Hər səbzəgəhə güzər edəndə,
Bir tövr ilə dövr edib zəmanə,
Bir özgə fəza yetib cahanə,
Əbvabi-xəyal olundu məftuh,
Əmvati-nəbatə yetdi çün ruh.
Çün nəşvü nəma bulub çəmənlər,
Çak etdi nəbat pirəhənlər,
Mey nəşə ilə əyağ çəkdi,
Lalə cigərinə dağ çəkdi.
Nərgis ki, göz açdı bağə girdi,
Bir baxmağilən özün itirdi.
Kəcgərdən olub bənəfşeyi-zar,
Bir nəşeyi-meylə oldu xummar.
Qönçə yaxasını eylədi çak,
Bülbül baxuban olub fərəhnak;
Bağ içrə açıldı qırmızı gül,
Başladı əninü nalə bülbül.
Əlqissə, fəzalənib çəmənlər,
Xoş, tazə geyindi yasəmənlər.
Seyr etmək üçün o pakdamən,
Tutdu rəhi-bağü tərifi-gülşən.
Bir bağə güzər edən zamanda,
Hər meyvəyə bir nəzər qılanda,
Gördü ki, fəvakehü səmərlər
Öz-özünə iftixar edərlər.
Aluçə edərdi şükri-səttar
Kim:

– Mən kimi xoş cahanda kim var?

Təblərzəyə mən şəfa verirəm,
Təlxiyyə-fəmə səfa verirəm.
Əklimdən olub baş ağrısı dur,
Demiş həkəma bu sözü cümhur.
Ol sözünü axirə yetirdi,
Xişmindən Alu özün itirdi.
Aluçəyə söylədi ki:
– Ey zar!
Fəxr eyləmə, eyləməzmişən ar?
Kim turş, dəxi zəlilsən sən,
Əsmar ara əlilsən sən.
Əklində səninqamaşı dişlər,
Xoş təblərə rütubət işlər.
İflicə vü küft cümlə azar,
Səni yeyənə olur səzavar.
Ol qadiri-bimisalü həmta,
Aluyə məni qılıb müsəmma,
Çün dürri-qələndəri bəguşəm,
Yüz min tərəfə saçıldı xuşəm.
Gəh səbzəvü, gəh ərgüvani,
Gəh sürxü səfid, zəfərani.
Onun səsinə Gilas eşitdi,
Bu zərb ilə ona tənə etdi:
– Key nakəsi dun, utanmadınmı?
Azərm oduna yanmadınmı?
Kənduzini bunca vəsf etdin,
Qurtar sözünü ki, həddən ötdün.
Hər kim səni yesə etməz əhlal,
Gündə gərək ona üç kərə bal.
Ol dəm ki, məni həqq etdi zahir,
Verdi tənimə libasi-faxir,
Rəxtim kimi yoxdu hiç cövhər,
Cismim kimi yoxdu hiç gövhər

Gəh Zöhrəvü gah Müştəriyəm.
Gahi mələkü gəhi pəriyəm.
Sərv ağacı təkdir hər butağım,
Xublar çəkəllər iştiaqım.
Zərdalu eşitdi, nəre urdu
Kim:

– Gilası görgilən, qudurdu!

Dedi ki:

– Ey əhqəri–zamanə!

Vey zağü kəlağə abu danə!
Nə fəxr ilə özünü ögərsən,
Bu eyb ilə sən nə fəxr edərsən?
Bir qətrə su, bir də üstüxansan,
Hər kim ki, yesə ona ziyansan.
Gər səni qurutsa bağibanlar.
Axir günü çox çəkər ziyanlar.
Ol əsli–binayi–cümlə bünyad,
Zərdalu mənə qoyubdu həm ad.
Gəh səbz oluram zümürrüdasə,
Gahi bədənim olur mütəlla.
Gər məni qurutsa bağibanlar,
İstər məni cümlə karivanlar.
Hər qanda aparsalar əzizəm,
Hər təbxə buraxsalar təmizəm.
Ərik sözün Alma guş qıldı,
Acıqlanıban xüruş qıldı:
– Key qarnı vərəmli, sinəsi çak,
Vey caməsi tozlu, ləzzəti xak!
Xasiyyətini ki, sən bilirsən,
Kənduzinə rişxənd edirsən.
Hər kim səni yedi qarnı şişdi,
Dəryayi–bəla içinə düşdü.
Ənvai–bəlavü dərdü sövda.

Səni yeyənə olur mühəyya,
Ol qadirü həyyü fərdü fəttah,
Adımı mənim qoyubdu Tüffah.
Həm çöhrəmə verdi sürx rəngi,
Həm əynimə ətlasi-firəngi.
İki yarın arasında məhrəm
Yox mən kimi dəhrdə müqəddəm.
Həm peyki-nigari-nazəninəm,
Həm qasidi-yari-məhcəbinəm.
Təbliği-risalətimdə söz yox,
Təfhimi-bəlağətimdə söz çox.
Xəlvətgəhi-yarə əhli-sirrəm,
Məşuqinə aşiqi yetirrəm.
Bir bəzmdə gər ola müyəssər,
Təcmii-fəvagehü səmərlər,
Mən həm gər o bəzmdə bulunsam,
Əsmar içində hazır olsam,
Cümlə məni intixab edəllər,
Həm qeyrdən ictinab edəllər.
Alma edər idi yüz təfaxür,
Əmrud özünü qıldı zahir.
Səsləndi ki:

– Ey fəsadi-dövrən!

Vey müfsideyi-misali-şeytan!
Gər qabili-iftixar olubsan?
Alma adını neçün qoyubsan?
Gər yaxşı olardın al deyərdin,
Alma neçün adını qoyardın?
Ol həzrəti-layəzali-məbud,
Ad qoydu mənə lətifə Əmrud.
Verdi mənə yaxşı xasiyyətlər,
Həm əklimə çox-çox afiyətlər.
Hər xəstəyə mən şəfa verirəm,

Hər cərgəyə mən səfa verirəm.
Əmrud edərdi vəsf halın,
Bilməzdi öz işinin məalın,
Nagah səsini eşitdi Əngur,
Qeyzə gəlib oldu məstü məsrur:
– Key rəngi saralmış illətindən!
Başı yekə zəfi-qüvvətindən.
Öz başına sən təbib oldun,
Bimarlara nəsib oldun,
Kənduzinə vardır ehtiyacın,
Eylərmisən özgələr ilacın?
Dəxi kəl əgər təbib olurdu,
Əvvəl başına dəva qılırdı,
Əvvəl varıb özünə dəva ver,
Ondan sonra xəstəyə şəfa ver.
Ol caili-zülmətin ilən nur,
Ad qoydu məni-hərifə Əngur.
Verdi mənə dürlü xasiyyətlər,
Lütf etdi mənə çox afiyətlər.
Mən səbzəvü kişmişü məvizəm.
Əsmar içində çox ləzizəm.
Məndəndi şərabi-ərğüvani,
Məndəndi sürürü şadimani.
Mən saqi-yi-məclisi-vəfayəm,
Ziynətdehi-məhfili-səfayəm.
Turşu ilə həmnişin mənəm, mən!
Həlva ilə həmqərin mənəm, mən!
Heyva eşidib bu gövtüguyi,
Qeyzə gəlibən saraldı ruyi,
Əngurə dedi ki:
– Yum dəhanın!
Danışma ki, lal ola zəbanın!
Şüğlün qəmü möhnətü ələmdir,

Mədhin özünə tamam zəmdir.
Bir kəslə ki, ittihad qılsan,
Bir cam mey ilə şad qılsan,
Ol şadlığı tamam olur qəm,
Qəm üstünə qəm gəlir dəmadəm,
Əvvəl ki; edər xilafi-əhkam,
Dəxi həm olur cahanda bədnam,
Həm əqli-mürəccəhi olur fəsl,
Həm cəhli-mürəkkəbi olur vəsl.
Gər münim ola gedər tilası,
Vər müflis ola gedər həyası.
Ol cümleyi-müşkili edən həll,
Adımı mənim qoyub Səfərcəl.
Var ləzzətü rəngü dad məndə,
Həm namü ləqəb, xoş ad məndə.
Ətrimlə dolubdu bağü bağça,
Həm mənzilim oldu tağü tağça.
Məni aparırlar hər diyarə,
Həm töhfə verirlər hər diyarə,
Kənduzini vəsf edərdi heyva,
Narinc eşidibən oldu peyda.
Heyvayə xitab qıldı:

– Key zar!

Danışma ki, səndə yox məgər ar?
Rəngin saralıbdı büğzü kindən,
Yoxdur xəbərin məgər özündən?!
Min tənə edər sənə xəlayiq,
Onlar ki dedin, sənə nə layiq?
Qarnın dolu kirmü büğzü kinə,
Kirmə bədənin olub xəzinə.
Mədhin özünü məzəmmət eylər,
Vəsfin sənə cümlə lənət eylər.
Ol leyli nəhar edən, günü şəb,

Narınca qılıb məni müləqqəb.
Lütf etdi mənə qəbayi-faxir,
Ol don ilə eylərəm təfaxür.
Yüz şükr edərəm mən ol xudayə,
Yüz fəxr tənimdəki qəbayə.
Bir don mənə lütf eyləyibdir
Kim, qeyriyə dəxi verməyibdir.
Şəklimi dəxi edibdi püstan,
Püstanı sevəllə cümlə mərdan.
Yüz fəxr ilə söylər idi Narınc,
Nəgah səsinə eşitdi Turunc,
Göftərə gəlib dedi ki:

– Ey dun!

Fəxr etmə qəbayə kim, nədir don?
Gər eşşəyə məhmil etsələr cül,
Ol cüli münəqqəş ola gül-gül,
Eşşəkdə zəval həm kəm olmaz,
Minbəd o eşşək adəm olmaz.
Ol qaziyi-həşrə nəşrə miad,
Turunc mənə qoyubdular ad.
Mən əfşureyi-təami-şahəm,
Yemişlər içində padişəhəm.
Sərdəftəri-meyvəcati-bağəm,
Əsmar içində çün çirağəm,
Hər nə ki, desəm ziyadəyəm mən
Kim, daima səbzü tazəyəm mən.
Bu sözləri Nar edib təfəhhüm,
Ağzın açıb eylədi təbəssüm.
Kim, rənginə fəxr edirdi Narınc.
Həm özünü vəsf edərdi Turunc;
Dedi ki:

– Nədir bu göftgələr,
Bifaidə batil arizulər!

Gər rəng ilə olsa işvəvü naz,
Rəng içrə şükufəm oldu mümtaz.
Var kimsə edərsə sui-təhsin,
Var məndə zülali-turşü şirin.
Kənduzimi mədh etməzəm mən,
Öz halimi şərh etməzəm mən
Kim, meyveyi-rövzeyi-cinanəm,
Namü ləqəb ilə mən Rūmanəm.
Dünya səməri mənə nə nisbət,
Kim, məxəzim ola bağı-cənnət.
Narincü Turunc çakərimdir,
Heyva ilə Sib nokərimdir,
Hər danəm olubdu ləli-ğəltan,
Hər cövhər ona olubdu heyran.
Nar öz sifətini vəsf etdi,
Bağ içrə səsin Rütəb eşitdi,
Xişm ilə o dəm ayağə durdu,
Qəhr ilə Ənarə nəre urdu:
– Key bağı-bəhiştdən uran dəm,
Səndən degiləm o vəsfdə kəm.
Mən qabili-əkli-ənbiyayəm,
İftari-cəmii-ətqiyayəm.
Məşhur əcəmdəvü ərəbdə,
Məruf həm əsldə nəşəbdə.
Məkul tamami-xasü aməm,
Səyyahi-biladi-Misrü Şaməm.
Əzbəs ki, mənəm həbib-i-əhbab,
Bu vəch ilə mənə çoxdur əlqab.
Xəstəviyü zahidi, müfəttəl,
Həm əşəmiyü dəxi müfərcəl.
Xoş büqələr içrə hazirəm mən,
Məşhədlərə çün mücavirəm mən.
Sürtəllə məni məzari-yarə,

Töhfə aparırlar hər diyarə.

Vəsfini Rütəb çün etdi itmam,

Yüz xişmlə nəərə urdu Badam,

Xurmaya dedi ki:

– Ey cahangərd!

Zəmmində sənin bəsindi bu fərd:

Gəh Bağdadisən, gəh İsfəhani,

Hərcayiliyin tutub cahani.

Vəsf eyləməgində həddən ötdün,

Danışma ki, sən məni əritdin.

Çox dürlücə xasiyyət mənim var,

Şərh etməyə özüm eylərəm ar.

Kim, abi-nəbatü nüqlü həlva

Olur məni-zardən mühəyya.

Püstə ki, eşitdi ağzın açdı,

Badamə bu növ ilə sataşdı:

– Key bağlı dəhani xissətindən,

Puşidə üzü ləamətindən!

Bir zərrə sənin səxavətin yox,

Bihəddü ədəd xəsasətin çox.

Min daş yetişməyincə canə,

Qənnadiyə verməsən ki, danə.

Xəllaqi-cahan zülmətü nur

Püstə mənim adımı qoyubdur.

Qönçə kimi ağzım açmışam mən.

Hər talibə danə saçmışam mən.

Bir yandan eşitdi Xoxü Fıstıq,

Həm Süncüdü Şahpalüdü Fındıq.

İnnab ilə Tut, Alubalu,

İncirü Zöğalü Cövz, Limu,

Hər biri bir afəti-zəmanə,

Hər biri sölərdi bir fəsanə;

Şaftalu deyərdi:

– Padişahəm,

Fıstıq ki:

– Əncüm içrə mahəm,

Həm Cövz deyərdi:

– Xosrovəm mən.

Fındıq deyərdi:

– Sərvərəm mən.

Limu ki:

– Mənəm bu bağə mahmud.

– Şahəm ki, deyərdi Şahpalud.

Həm Cövz deyərdi:

– Pəhlivanəm,

Əncir ki:

– Şöhreyi–cahanəm.

...Həm vəsf edib özün Gilənar,

Tut oldu ki, bağə tuti–göftar,

Qıldı nəzər ol xücestə sima,

Gördü ki, olub bu bağda qovğa.

Gəlmişdi ki, eyləyə səyahət,

Ləzzət aparıb qıla fərağət.

Gördü ki, bağ içrə yoxdu ləzzət,

Fəsx eylədi, əzmin etdi ricət.

Düşdü yola həm gözəttdi xanə,

Nagəh yolu düşdü bustanə.

Bir növ ilə gördü bustani,

Az qaldı ki, tərək edə cahani.

Eylərdi Xiyar şükri–xaliq

Kim:

– Qıldı məni cahanda haziq,

Əklimdə olur məriz dilsərd,

Vəsfimdə mənim bəsimdi bu fərd:

Mən dafei–dərddi–möhriqatəm.

Mərhəmnəhi–sədri–mütbiqatəm.

Gərmək ki, eşitdi bu məqali,
San kim, mütəğəyyir oldu hali,
Üz tutdu Xiyarə:

– Key cəfakar!

Bu vəsf sənə degil səzavar.
Yoxdu ləzətin həmin bir adın,
Camuş ətinə dönübdü dadın,
Ol mədhlərin sənə nə layiq?
Ol vəsflərə mənəm müvafiq.
Mən xəstələrə şəfa verirəm,
Həm qəlblərə səfa verirəm,
Var əmzicə ilə etidalim,
Hər təb ilə mötədildi halim.
Gərmək sölər idi yüz fəsanə,
Bu yandan eşitdi Hindivanə.
Bir nəre çəkib, xüruş qıldı.
Dərya kimi daşdı, cuş qıldı.
Dedi ki:

– Məgər bu xasiyyətlər

Mən möhtərəmə degil müyəssər?
Mən sinələrə şəfa verirəm,
Mən didələrə cila verirəm;
Səfravü hərərətə dəvayəm,
Baş ağrısına əcəb şəfayəm.
Xoş təm ləziz, rəngim əhmər,
Suyum dəxi çün zülali–Kövsər.
Bimarlərə dəva mənəm, mən,
Həm xəstələrə şəfa mənəm, mən.
Övsafın edərdi Hindivanə,
Qavun eşidib çəkib zəbanə,
Vermişdi çü Qarpıza vəzarət,
Həm Gərməyə mənəbi–vəkalət,
Etmişdi Xiyari çün mülazim,

Şəmmaməni həm özünə xadim.
Bostañçıya əmr qıldı Qavun,
Verdirdi cəzasını bularun.
Soydurdu dərisini Xiyarın,
Aldırdı əlindən ixtiyarın.
Həm Gərməyə urdu neçə yarə,
Cismini elətdi parə–parə.
Qarpızı o dəmdə şaqqalatdı,
Şəmmaməni bir kənarə atdı.
Dedi ki:

– Mənəm sizin pənahız,
Bu busitan içrə padişahız!
Şəh məclisinə müsəddərəm mən,
Əsmar içində sərvərəm mən.
Hər kim yesə məni, qılsa rehlət,
Yetər ona rütbeyi–şəhadət.
Ətrim dəxi ətri–mişkə bənzər.
Nə mişk ki, bəlkə ətri–ənbər.
Vermişsə mənə zülali–Kövsər
Saqisi o Kövsərindir Heydər.
Əlqissə ki, bustanda Qavun
Vəsf etdi özünü həddən əfzun.
Qeyz ilə o dəm ayağə durdı,
Öz başını xişm ilə ayırdı.
Bunu görüb ol xüceştə sima.
Bustanə həm etməyib tamaşa,
Bildirdi ki, bu dövrdə vəfa yox.
Dünyanı sevən çəkər cəfa çox.
Pəs etdi yəqin ol cəfakeş,
Olmaz bu cahanda kimsə dilxoş.
Bildirdi ki, olub bu deyr fani,
Tərk eylədi ləzzəti–cahani.
Dünya işinin mədarı yoxdur,

Heç kimsəyə etibarı yoxdur.
Eylər birisini sahibi–tac,
Ol birisin eylər ona möhtac.
Leylaya verib izari–gülgün,
Qeys onu görəndə ola məcnun.
Həm Yusifə verdi hüsni–ziba.
Oldu ona mübtəla Züleyxa.
Əzrayə veribdi hüsni–bihəd,
Qılmış ona Vamiqi müqəyyəd.
Bu köhnə evin vəfası yoxdur,
Ənduhü qəmə cəfası çoxdur.

YEDDİ CAM

Qəflət yuxusundan o zaman kim oyanıb mən,
Söz bayrağı qaldırdım uzaq göylərə yerdən.
Güldü nəzərimdə mənim hər elm və hikmət,
Gəzdim yol alıb sənət ara xeyli imarət.
Meyxanə kimi dəbdəbəli, sevgili mənzil,
Həm piri–muğan tək üzü xaş mürşidi–kamil.
Mən görmədim heç yerdə, şikayətlə dedim: – Dövr
Neyçin bu qədər zülm edərək vermədədir cövr?
Rəyi bəyənilmiş bir ağıllı, qoca insan,
Müşkül işimi böylə açıb cöylədi: – Ey can,
Arzu kələfində vurulan bu düyün, əlbət,
Əql üzrə doğub, dövrana, gəl, eyləmə töhmət.
Gör əql fəzasında neçə dürlü xəyal var,
Bihudə və boşdur dediyim həm bu xəyallar.
Əql ilə ələm, bil ki, əkizdir bu cahanda,
Əqlin yoxalırsa, gedəcək ahü fəğan da.
Meydən tələb eylə, məzədən istə dəva sən,
Gəz badədə axtar həmişə, dərdə şəfa sən.

Dövri-qədəh ilə dolanır, bil ki, bu aləm,
Gəz dövri-qədəhdən tapasan şadlığı sən həm.
Vurma yaralı qəlbinə dağ çərxi-fələkdən,
Bu yeddi bağı seyr eləyib mey gülü dər sən.
Səyyarələrin seyrinə baxdıqca tutulma,
Ver könlünü bu yeddi dənə mey dolu cama!
Şadlıq elə daim dolanıb nurlu Günəş tək,
Bir həftə qızıl badədə öz zövqünü sən çək.
Yekşənbə olunca o qədər iç ki, bu meydən,
Ta huşə gəlib yeddicə gün məst olasan sən.
Gər badə üçün yoxsa pulun söylə Günəş, Ay,
Sındırsın haman qürsünü, versin sənə bir pay.
Düşənbəni düşənbəyədək iç bu şərəbi,
Meydən elə cəm atəşini söndürən abı.
Gər lazım isə məclisinə qənd, şəkər, sən
Ay qürsünü sındırmağı, gəl, istə fələkdən.
Öylə ki, seşənbə günü mey dəydi dodağə,
Dövr etdir onu yeddicə gün salma ayağə.
Gər zahid olan etsə sənə zərrə əziyyət,
Sərxoş görünən Mərrixə qıl tezcə işarət.
Çarşənbə günü, badə ilə üz-üzə gəlsən,
Bir həftə onun dövrünü heç yığmagilən sən
Qoy könlün evi nura batıb həzz ilə dolsun,
Qoy məclisinə peyki-Ütarid nədim olsun.
Pəncşənbə günü öylə ki, aldın ələ camı,
Bir həftə bu növ ilə keçir sübh ilə şamı.
Gər məclisinə düşsə sənin başqa xəyallar,
Huşyar görünən Bürcisə ver dürlü suallar.
Cümə gününü sahibi-dillərlə bərabər,
Mey iç gələcək cüməyədək böylə sərəsər,
Gər məclisinə lazım isə qəlbi açan saz,
Et bircə işarətlə gözəl Zöhrəni rəqqas.
Şənbə yetişincə o qədər iç ki, bayıl sən,

Ta ki, gələcək şənbə günü bir də ayıl sən.
Gəl bir acıdan şübhələnib qorxuda qalsan,
Peyki–Zühəli qarıda xidmətçi qoyarsan.
Söz ver o gözəl saqiyə öz eşqini saçsın,
Könlüm üzünə bağlı olan yolları açsın.
Alsın bu fəqirin yükünü dərddli dilindən,
Qaldırsan ayağə, tutaraq meylə əlindən.
Bir mey ki, ağıl mülkü üçün nurlu çiraqdır,
Nəinki ağıl, şamü səhər ondan uzaqdır.
Bir mey ki, şəriət oxusun onda nizamı,
Bir mey ki, şəriət deməsin küfr–həramı.
Piri–müğanın eşqi ilə saqidən, ey can,
Mən bağırı yanıq eylə ki, aldım ələ bir cam.
Könlüm evi yüksəldə göyə, nəşəyə doldu,
Ondan üzümə, mərifətə yol açıq oldu.
Bomboş ürəyim oldu mənim sirlər ocağı,
Allah kömək olsun sənə, ey sehrli saqi!
Mey vermək ilə qıflı açıb dərddli dilimdən,
Sordun ki, sənə gizli qalan sirlər açım mən?!
Öylə isə gəl indi məni–aşıqə mey ver,
Doldur qədəhi, durma daha peydəri pey ver.
Ver səbi–məsani adına yeddidə gəl dur,
Ver, ver ki, içim, qıyma mənə kasəni doldur.

BİRİNCİ CAMIN KEYFİYYƏTİ

Ey saqi, ey od məclisinin rəhbəri, tacı,
Bir odlu su ki, onda olur dərddin əlacı.
Ver bol–bol içim, qoyma məni atəşə həsrət,
Onsuz da başım dərddli olub, çəkmiş əziyyət.
Ver atəşə bənzər o suyun xoş əməlindən
İçdikcə sənə gizli qalan sirlər açım mən.

Mey ver ki, o xoş ətirlərin üstümə saçsın,
Yüz arzu xəzinəm üzümə qapısın açsın.
Bir mey ki, onun rəngi qızıl, qırmızı qandır,
Bir mey ki, cahan içrə tamam müşkül açandır.
Ver, ver mən içim, eylə məni qafil özümdən,
Qəmli işimi müşkülə salma, fəqirəm mən.
Ol gün ki, əzəl camımı mən xəstəyə verdin,
Açdın dilimi, canlı bir insana çevirdin.
Gün yetdi, zaman çatdı, ürək, dil səsi gəldi,
Qondu başıma cami-əzəl nəşəsi gəldi.
İndi gəl otur, dinlə məni, dinlə dərinədən,
Sirlər qapısını lay-lay açım dinlə, eşit sən!

NEY İLƏ SÖHBƏT

Bir gün oturub başda fərəh, qəlbə min raz,
Meyli ürəyim neylə məni eylədi dəmsaz.
Sordum ona: «Ey qəm elinin taci-qüruri,
Neyçin sarısan, anlat o qəlbindəki şuri?!
Söylə, de görüm, ah, nə yanıq nalələrin var,
Solğun yanağından tökülən calələrin var!»
Ney gizli olan sirrini, bax, böyləcə açdı,
Qəlbindəki gövhərləri ətrafına saçdı.
Ney söylədi: «Ey halımı məndən soran həmdəm!
Ol dəm ki, ədəm idi yerim, bilməz idim qəm.
Asudə gəzərdim, nə deyim çərxi-qəzayə,
O öz həsədindən məni qərq etdi bəlayə.
Gah tərpanişim yeldən olub, gülmüşəm hər vəqt,
Bəzən də ki, atəşlər ilə eylədim ülfət.
Bəzən ulu torpaqdan alıb nəşvü-nəmanı,
Bəzən də sudan toplayaraq zövqü-səfanı.
Sərkəşliyimin bayrağını ərşə ucaltdım,

Şadlıqlar içində göyərüb, qol–budaq atdım.
Tacir kimi tay bağlayaraq şaldan, ipəkdən,
Mən sahibi–nemət kimi, pul vermədim əldən.
Məğrur elədi könlümü bu cahü cəlalım,
Qaçdı, çox uzaq qaçdı bütün dərdu məlalım.
Birdən bu qəza, çərxi dolanmış nə gətirdi,
Aydın günümü qarqara bir şamə yetirdi.
Dostlar dəyişib oldu mənə ən qatı düşman,
Növrəstə gözəllər çəkilib getdi yanımdan.
Əvvəlləri sevdalı küləklər yaman əsdi,
Xain çıxaraq qollarımı, qəddimi kəsdi.
Dostluq ətəyin toplayaraq çəkdi su məndən,
Yüzlərcə zərər verdi o atəş, bunu bil sən.
Aldı ürəyimdən bütün aramımı torpaq,
Getməkdə görüb istədi öz vamını torpaq.
Doldu acılarla ürəyim, söndü, qaraldı,
Bax, böyləcə düşdüm, bədənim soldu, saraldı...
Ancaq ki, dünən sübh çağı bostanda gəzirkən,
Olduqca əcaib bir halı seyr elədim mən.
Bir kəndli gəlib ordaca bir meynəni tutdu,
Ondan şərab aldı, əvəzində verərək su.
Meynə verilən bu suyu aldı və içən tək,
Açdı sinəsin, söylədi: Gəl qənd, şəkər çək!
Qurtarmadı heç kəs dəyişən hadisələrdən,
Bu çərxi–fələk hər kəsə bir oldu əzəldən,
Hər kəs nə verib, itməyəcəkdir, qalacaqdır,
Öz verdiyinin bəhrəsini təz alacaqdır.
Bu dəhrdə almaq ilə vermək sözü, ey dil,
Bir rəsmi–zaman oldu əzəldən bunu sən bil.
Ol fikridəyəm ərz–niyaz günləri ruzgar,
Versin o şeyi ki, yenə təkrar alacaqlar.
Ahənglərim də bu işə yetmək üçündür,
Bu fikrə, bu sevdaya şükr etmək üçündür.

Zənn etdiyimin gərçi xilafı ola, ey can!
Bihudə və boşdur o qədər qorxmuram ondan.
Oddan, qara torpaq ilə həm ab-həvadən,
Təpdim iki-üç gün göyərək nəşvü-nəma mən,
Verdiklərini sonra hamı qəpdi apardı,
Ancaq mənə o qaldı ki, əslimdə nə vardı.
Neyçin saralım mən bu işin dərdü ğəmindən?!
Dünyaya gəlirkən nə gətirmişdim özüm mən?!
Sən də, a müğənni, dilə gəl, könlümü bir aç,
Ney ilə bu ətrafı işıqlandır, alov saç!
Çör-çöp kimi yandır məni bu atəşə yandır!
Könlüm evini şam kimi nurlandır, amandır!?
Qəm vermə Füzuliyə, düyün vurma dilindən,
Qaytar o qərarı geri ki, aldın əlindən.
Xoş məstlərin halına ki, şamü səhərlər,
Meyxanələrin küncünü asudə gəzərlər.
Hər şeylərini vəqf edərək badəyə candan,
Öz əllərin çəkdilər alver yaxasından.

İKİNCİ CAMIN KEYFİYYƏTİ

Ver, saqi, o Nuhun gəmissi rahəti-canı,
Ver ki, məni qərq etdi bu qəm, dərd tufanı.
Gül tək saralıb soldu həyatım acı ğəmdən,
Ver, ver ki, içim bəlkə tapım, saqi, nicat mən!
Ver, saqi, ver ol zahir edən ism ilə zatı,
Ver, ver o ağıl Xizri üçün abi-həyatı.
Nəfsilə ölən gözlərimə nur tökülsün,
Pəcmürdə düşən qönçələrim bir daha gülsün.
Ver, saqi, ver ol ayna kimi badeyi-canı,
Bir badə ki, əks eyləyir o, cümlə cahanı.
Ver, ver ki, görünsün gözümə büsbütün aləm.

Agah elədin öylə ki, bu feyzi-qədəhdən,
Bu badə ilə nəşəmi artır, tamam et sən.
İkinci qədəh ilə ürək qüvvət alıb ta
İzhar eləsin hər şeyi batində nə varsa.

DƏF İLƏ SÖHBƏT

Mən bir gecə olduqca gözəl bəzm düzəltdim,
Şadlıq evini orda qurub bərqərar etdim,
Güldürdüm o bəzmi, bəzədim sözlə, kababla,
Nur verdim ona badə ilə, şamla, şərabla.
Bu dairədə dəf də durub tüğyan edirdi,
Divanəyə bənzər köpürüb tufan edirdi.
Sordum ona: «Ey qəddi bükülmüş qoca insan!
Derlər ki, çıxıbsan hər ötən yaxşı-yamandan.
Dostluqlar ilə dopdoludur dostluğun, ey can,
Hər bir dəridən sonra da var bir dəli əlan.
Vəcd gülşəninin yarpağısan, başqadır halın.
Qəm-qüssə əlindən, yaranıbdır bu zavalın.
Hikmət kitabından yaranan bircə vərəqsən,
Elm əhli, deyirlər ki, alır dərşini səndən.
Artıq yetişib vəqti, bizə göstər ədalər,
Gəl ayna kimi dünyanı sən, əks elə, göstər.
İncə danışıqla bizə hər sirri bəyan et,
Bu fani həyatın açaraq əslini öyrət!
Gəl! Gəl ki, Firidunların o şahlıq ilindən,
Bu dövrə qalan bir dənəsən, dürdənəsən sən.
Sök qəlbini, tök sirləri, et hər şeyi izhar,
Söylə, de görək, bir harada qaldı o şahlar?!
Noldu o Firidunu-Keyin axırı, kamı,
Kim saldı o Cəmşidin əlindən dolu camı?!
Qəbrin evinə möhtac olub ömr edən onlar,

Sülh eylədilər, ya ki, hələ davadadırlar?!
Bu firqə içində de görüm qışmı, baharmı,
Dostluq çiçəyi qönçələnib, yoxsa ki, xarmı?!»
Dəf böylə cəvab verdi sanıb saydığım halə,
Ondan sorulan gizli işə, sirli sualə:
– Onlar, – dedi, – indi hamı asayışə yarıdır,
Dünyanın işindən çox uzaq ayrı–kənardır,
Nə məmləkət üstündə çəkib dərdi, olub xar,
Nə heçliyə getməklərinə ağlayır onlar.
Nə boş, havayı, bir həvəsə doğru gedirlər,
İndi səni öz yanlarına dəvət edirlər.
At boşluğa bu fani cahanı, daha bəsdir,
Gəl çəkmə cahan qeydinin çox, çünki əbəsdir.
Artıq həzər et, rəxnə vurub sök bu həsari,
Qoyma gözünü yolda, dağıt tök bu həsari.
Bu fani cahan mülkünə göndərdi ki, onlar,
Məndən eşidib öyrənəsən çoxlu yalanlar.
Bu aləmə bağlı qalasan hər zaman, hər an
Alsın səni ağuşinə bu şübhəli dövrən...
Meyvə gətirən bir ağacı kəsdilər onlar,
Bir dairə kəsdi bu ağacdən iti minşar
Atəşlər içində əridib daşları, yeksər
Hazırladılar, boynum üçün dürlü pərəklər,
Dilsiz başı onlar ayırıb öz bədəninidən,
Soydu dərisin taki bu gün hasil oldum mən.
Olduqca şərəfətli, nəcabətli üç həmdəm,
Bir ərre, bir od, bir də qılıncdan yedilər qəm.
Dəf şəklinə düşdüm qutarıb taki bir axşam,
Surətlə, gözəlliklə üzüm aldı bir itmam.
İndisə yetən hər avara, hər bir ədəbsiz,
Silləylə vurur şamü səhər, həm də səbəbsiz.
Bir an bu zamanın olaraq dərdinə qafil,
Bir mən tərəfə meyl elə, bari mənə ver dil!

Bu xəznə, bu gövhər nə bilirsən ki, neçindir,
Hardan düşünürsən ki, o rahatlıq içindir.
Dəhrin hər olan cövrünü, gəl, at ürəyindən,
Öz qəlbinə həm özgülərə vermə əzab sən.
Sən də, a müğənni, dilə gəl köhnə zamandan,
Keçmiş olan–olmazdan elə bir bizə elan.
Çərxi–fələkin silləsinin zərbi gücündən,
Dəf tək soyulan min dəridən söylə, danış sən.
Söylə o Füzuli ki, düşüb dərdə məlalından,
Birdəfəlik öz könlünü çəksin o mahaldan.
Xoş ol kəsə ki, camı tutub qəlbinə həmdəm,
Bilmir gecə–gündüz nədi, ya ki nədi dərdi, qəm.
Hər gün mey içib, zövqə batıb, məst düşübdür,
Bilmir ki, bu aləm nədi, sərməst düşübdür.

ÜÇÜNCÜ CAMIN KEYFİYYƏTİ

Ey saqi, əl at badəyə, ol cövhəri–meydən,
Bir mey ki, onun arzusunu göylərə yerdən
Cəmşidlər aparmış, ver içim, yüksəlim, ey can,
Ver, ver ki, odur, saqi, könül mülkünə sultan!
Ver ki, onu içdikcə olum bir ulu Cəmşid,
Bir badə ki, şövqilə yanır indi də Cəmşid.
Ver, sinələri yandıran ol sağəri, saqi!
Ver, gülsün onun şövqü ilə könlüm otağı.
Sərxoşluğa, ver, od vuraraq, yandıraraq mən,
Atəşkədəlik qapısını çırpım ürəkdən.
Gəl, saqi, o reyhan qoxulu badəni doldur,
Bir badə ki, keyfiyyəti–insanlığa yoldur.
Ver, ver, mən içim könlümə min dürlü şəfəq saç,
Sırrın qapısını, gəl, üzümə bir də mənim aç!
Vermə yaralı qəlbimə bundan belə zillət,

Cam ilə, səbu ilə, tez ol, nəşəmi yüksəlt!
Ver nitqim açılsın bu gələn cam ilə birdən,
İçdikcə sənə təptəzə bir rəmz açım mən.

TAR VƏ ÇƏNG İLƏ SÖHBƏT

Məclis quraraq bir gecə bir eyş sayağı
Nur səpmiş idi hər tərəfə badə çirağı.
İçdikcə başım qızdı, ürək zövq ilə doldu,
Bir xeyli zaman tar ilə çəng həmdəmim oldu.
Sordum ona: «Ey zari-zəbun, söylə, nə çarə,
Neyçin yenə dağ, daş əridir, səndəki nalə?»
Tar öz-özünə qovrularaq sirr sapından,
Açdı düyünü, söylədi: «Ey həmdəmim insan!
Nemət verənim vardı mənim, bil ki, əzəllər,
Bağlanmış idi qəlbinə qəlbimdəki tellər.
Əl vurmuş idim eşqinə, eşqilə yanardım,
Ehsan dənizində özümü ğərq sanardım.
Bu yolda deyildi mənə varlıq sözü heç yar,
Lütfilə yarandım, alaraq qəlbimi onlar.
Nemətdən uzaq tulladı, başladı fərağım,
Hicran qəmi oldu mənim ol ğəmli çirağım.
Düşdüm bir uçuq daş kimi, endim ucalıqdan,
Çevrildi visal, gündüzüm oldu şəbi-hicran.
Çərxin bu işindən olub avarə, yıxıldım,
Dəhrin azarından ürəyim yandı, sıxıldım.
Dönmüş fələki qat-qat olan dərdi, bəlası,
Bu növ ilə zar etdi olub qəlbimə asi.
Hər yüksəlişin dərdi həyatım boyu, ey dil,
Mey tək, məzə tək etdi özümdən məni ğafil.
Keçmişki cəmiyyət daha heç düşmədi yadə,
Əvvəlki həvalər uçaraq getdi də badə.

Qəti-nəzər etdim o hala bir daha qəlbən,
Sərriştəni bəlkə taparaq bir də tutum mən.
Düz-doğruca bir məqsədə sahib olub ondan,
Öz məqsədimi hasil edim taki uzaqdan.
Lakin bu fərəh, zövq ümitsizliyə yetdi,
Faniyyə düşdüm də ömür heçliyə getdi.
Yüz xarlıq ilə birsi məni tutdu, apardı,
Bu halsa bütün əqlimi, huşumu qopardı.
Sandım aparırlar yenə də dərdə, bəlayə,
Həsrət qoyacaqlar fərəhə, zövqə, səfayə.
Bağlanmış apardı məni mənzilə bu insan,
Tapşırırdı da təliminə bir katibin əlan.
Bu, bəxti cavan, qəddi bükük bircə qocaydı,
Yaxşıyla yaman görmüş idi, fikri ucaydı.
Enmiş görünürdü başı dəhrin əzabından.
Fikrində idi öz işinin hər zaman, hər an.
Görmüşdü mənim tək başı çox möhnəti-ruzgar,
Ruzgarı da daim görünürdü gecə tək tar.
Əhvali-ğəm əyyamını biz öyrənərəkdən,
Təhqiq elədik halımızı xeyli dərinədən.
Bu söylədiyim şəxs o şəxs idi, o candı
Ki, xilqətimin tərpanişi onla yarandı.
Bambaşqa olub il uzununu surəti-halı,
Arxamca gəzib taki, tapa köhnə visalı.
Bu dövrdə hər bir peşədən ğafil olub mən.
Sevdim onu ruhən, o da çün sevdi ürəkdən.
Tapdım, mənə nemət verən ol insanı tapdım,
Axır mənə nemət verən ol bir canı tapdım,
Biz xeyli zaman qüssəli səhralara getdik,
Şükra ki, yenə bir-birinin vəslinə yetdik.
Bihudə, əbəs sanma mənim sözlərimi, ey can.
Sanma vururam mən sənə dəm, həm də yalandan.
Bir də bu fəsad dünyanın ayini əzəldən,

Ta axıradək bu cürədir, yaxşı düşün sən.
Hal əhlinə məlum olan işdir bu bayaqdan,
Ki vəsl sözü daima doğmuş o fəraqdan.
Gər zülm-fələk ayrı salırsa bu da yeydir,
Bir gün gələcək onları birləşdirəcəkdir.
Sən də, a müğənni eləmə qəlbini çox təng,
Bas bağına, bas qəlbinə, bərk tut ki, düşər cəng,
Çox ğəm yeyirəm, dada yetiş, nəşə ver, hal ver.
Hicranımı al tulla, əvəz dadlı vüsal ver!
Bir vəsl ilə nakam Füzuliyə fərəh saç,
Canlandır ölən zövqünü, puç keyfini bir aç!
Xaş, badə içən məst xərabatiyə, hər an,
Badə aparıb əqlini, həm huşu başından,
Bilmir ki, bu dünyada nədir möhnəti-hicran,
Heç bir xəbəri yoxdu visal ayrılığından.

DÖRDÜNCÜ CAMIN KEYFİYYƏTİ

Gəl, saqi, dər ol lələni ver nəşə bağından,
Bir lələ ki, könlüm köz olub şövqü dağından.
Ver, ver nə qədər sağdı canım, ver, bu çiçəklər
Bir gün gələcək qəbrimin üstə bitəcəklər.
Gəl, saqi, ver ol badəni, ol qırmızı rəngi,
Bir badə ki, ancaq o silir dildəki cəngi.
Ver, ver ki, içim həddən aşan çoxlu ğəməm var,
Ver ki, bu fəna dəhrdə min bir ələməm var!
Ver, saqi, mərəz mərhəmini, dərdə dəvanı,
Təşvişli ürəkçin yaranan yaxşı şəfanı.
Ver, ver ki, içim, yandı könül, artdı kədər, ğəm,
Ver, saqi ki, təşvişimə yoxdur mənim həmdəm.
Artır ki, açılısın sifətim şövqü fərəhlə,
Sonra oturub şövqü fərəhlə məni dinlə.

Dördüncü gələn zövq ilə ta bülbül olum mən,
Qoy sirlərin izharı üçün bir dil olum mən.

UD İLƏ SÖHBƏT

Yüz nəşə ilə bir gecə bir bəzm düzəltdim,
Mən bu işi bir hikmət üçün bərqərar etdim.
Bir ud sədası bu zaman qalxdı həvayə,
Yandım, tütünü çixdı mənim övci-səmayə.
Sordum ona: «Ey sirlər ilə eyləyən ülfət!
Sirr xəznəsinin xəznədarı, sahibi-nemət!
Söylə, de görüm bir necə şeydir ki, cahanda,
Sirr əhli də sənsən, bu hava ilə yanan da!
Kimlər sənə öyrətdi bu atəşli nəvanı,
Şadlıq ağacım yandı eşitcək bu havanı.
Bu söhbəti gəl eylə mənə büsbütün izhar,
Bu işlərinin pərdələrində, de, nə sir var.
Ki, taza havalar adına çox diribaşsan?!
Candan xəbərin var belə cansız yaşayırkən!
Bir parça ağacsan ki, havandır sarı tellər,
Bir zərrə qığılcım onu atəşdə kül eylər!
Fikrim budu gər olsa idi dərdli fəğanın,
Bu vəqtə kimi qalmaz idi zərrə nişanın,
Qafilsən özündən ki, gülür daima halın,
Asudədi qəlbin, ürəyin, yoxdu məlalın.
Öz dərdini öz arzun ilə söyləməyirsən,
Dindirməsələr heç şeyi izhar eləmirsən».
Mürvətli olan ud eşidib söylədi: «Ey can,
Heç bir xəbərim yoxdu sanıb saydığım haldan.
Əzzəl günü ki, hazır olub çıxdım arayə,
Ondan bəridir düşdü canım zövqü-səfayə,
Bu nəşə, bu zövq aldı təməməni mənəndən.

Məstlik qapısını sındıraraq çıxdım o gündən.
Heç bilmədim onlar mənə axır nələr etdi,
Onlar məni neyçün və nədən ötrü düzəltdi.
Məndən deyil, əlbət, bu doğan xəstə fəğanlar,
Ustadıma sar şadlığımı eyləsin izhar.
Bu qəlbi sökən dərdli, həzin, nəğmələrimçin,
Ustadıma get söylə mənim mərhəba min–min.
Təkcə mənə məxsus da deyil, nəşəli hallar.
Burdan pay umar bəzmdə huşsuz oturanlar.
Onlar da gəzir bixəbər öz hali–ğəmindən,
Öz işlərimin axırını bilmirəm həm mən.
Ancaq məni bu dünyada bir təkcə quran var,
Yalnız tək onun çalması min nəqş edir izhar.
Bu karxanada mən ilə sən alətik, ey dost.
Sənətdən uzaq ayrı, kənar xilqətik, ey dost».
Udun qulağın bur, a müğənni, edib ülfət,
Aşkar eləsin taki nədir əsl həqiqət.
Bur, bur ki, uca səslə açıb dil bizə bir–bir,
Öz zatü sūfatini əyan eyləyəcəkdir!
Gəl doğruluğu zahir elə indi məcazdan,
Zənn etmə Füzuli açacaq sirləri əlan.
Xoş ol kəsə ki şamü səhər məst, düşüb əldən,
Piri–müğana oldu mürid can ilə dildən.
Sərməstliyindən tuta bilmir yer ayağı,
Bilmir ki, piyalə nədi, ya hardadı saqi.

BEŞİNCİ CAMIN KEYFİYYƏTİ

Ver, saqi, o Kövsər qarışan mey dolu camdan
Ol cam ki, behişt huriləri təşnədir ondan.
Ver, saqi, Əlinin quluyam, eşqə vəfadar,
Bu çeşmədən onsuz da mənim cüzi payım var.

Ver, saqi, yetər, durma, Yəmən ləllərindən
Ta nuş eləyim, sən də qopar əqlimi məndən!
Al, al ki, əqil sevdası divanəsər etdi,
Al, əqlə olan hacətim artıq boşa getdi.
Aşiq ürəyin əldə tutan, ver ki, bu camdır,
Ver, ver ki, onun xasiyyəti sirlər açandır.
Ver, bihuş olub, ta yıxılım qolların üstə,
Ver, bihuş olum, sən də əvəz sirrimi istə.
Ol lalə kimi rəngli küpün ağzını dur aç,
Bu cam ilə gəl xəstə düşən ruhuma nur saç.
Ver ki, bu camın qəlbə yatan nəşələrindən,
Sir xəznəsinin yollarını bir də açım mən.

SETAR İLƏ SÖHBƏT

Bir gün namaz üstündə durub qəlb ilə əlbir,
Açmaqda idim sirlərimi Allaha bir–bir.
Bəzən ayaq üstündə durub, gah əyilirdim,
Gah səcdə qılıb göylərə bəzən çəkilirdim.
Birdən bu ibadət ilə sərməst görünən mən,
Qalxdıqda setarın səsinə tezcə yerimdən.
Ol dəm, ürəyimdən yoxalıb qaçdı da taat,
Yırtıldı bu səsdən həya pərdəm mənim heyhat!
Sordum ona: – Ey dürlü sədalar verən iblis,
Kafər kimi gəl olmagilən odlara bais,
Neyçin yaranıb tərpanişin qəlbə əziyyət,
Yoxsa ki, xəyaldan çəkilib xofi–qiyamət.
Şeytan kimi hiylə evinin cövhərisən sən,
Min dürlü bəla xəznəsinin gövhərisən sən.
Bir tordu səninin qolların üstündəki saplar,
Bir tor ki, ömür bağçasının mürğünü ovlar.
Yüz yerdən azı öz belini bağlamısan sən,

Taət izini ta qapasan dildən, ürəkdən.
Hansı sinəni gərçi o kövdən vətən etdi,
O sinədən Allaha ibadət yoxa getdi.
Bir barmağı ki, öz sinəni cəlb elədin sən,
Asudəliyin təsbihini tulladı əldən.
Gəl sən də mənim tək elə əndişə bu oddan,
Et tövbə ki, qorxan çəkinər öz günahından.
Bu dəm dilə gəldi o xəbər sahibi, tənbur,
Üz tutdu əzəl, sonra mənə söylədi: «Bir dur!
Gəl olma, – dedi, – gizli qalan pərdəni yırtan,
Vurma üzümə, olsa da eybim, sən, ey insan.
Bu yolda çox oldu mənə dost, həmnəşin, həmdəm,
Heç bir kişinin etirazından yemədim qəm.
Bu günsə məni tullayaraq rədd eləyirsən,
Yoxdursa köməkçin belə də eyləmə gəl sən.
Dünyanın işindən xəbərin zərrəcə yoxdur,
Xoşbəxt çox isə dünyada bədbəxt də çoxdür.
Allahın o ehsan dəniz qüsl məkanı,
Bir yer ki, o yer adlanılır əfv divanı.
De, mən tək adamdan oraya tozmu qanar heç!
O yerdə günah ǵəmləri çəkmək xatadır, keç!»
Qafilmisən aya, o kərəm süfrələrindən?
«O hər şeyi qavrar», bunu dərk eylə dərinədən.
Rəǵbət elə tənburə, müǵənni, gəl ürəkdən,
Rəǵbət elə tənburə, müǵənni, gəl ürəkdən,
Rəǵbət açarilə ona da bir qapı aç sən.
Aç bir qapı ki, zahir olub nəşələr ondan,
Qəlblər gülərək daim olar gül kimi xəndan.
Tərkində Füzuli bulunub qorxmaz əzabdan.
Bu hali–büşatdan qoparar nəşələr hər an.
Xoş ol kəsə ki, məst oyana qəbr otağından,
Bihuş aparıb eyləyələr daxili–niyran.
Bu zülm evinin ǵəmdən acı, zülmü, əzabı,

Xatırlada əhvalına min qətrə şərabi.

ALTINCI CAMIN KEYFİYYƏTİ

Gəl, saqi, mənə indisə ver bir iri gövhər,
Ver bir iri gövhər ki, odur nəşəyə cövhər.
Ver, ver ki, içim ta tutulum feyz ilə şövqə,
Alsın məni məndən, tutaraq cismimi zövqə.
Ver, saqi, o saf yaqut ilə dopdolu camı,
Bir cam ki, tapar cümlə əqil onda nizamı.
Ver, ver ki, bu tər ləl ilə ömrüm başa çatsın,
Ver ki, saralan çöhrəmi al rənglə qızartsın.
Bir mey ki, olur çarə tapan, son verən ahə,
Bir mey ki, gədə içsə dönər ən ulu şahə.
Ver mayeyi-izzət suyunu, ver ki, yazıq mən
Şah zövqünü ta ki ayırım zövqi-gədədən.
Ta qəlbimə mey zövq verib gözlərimə nur,
Bir cam dəxi lütf elə, qıl məclisi pürşur.
Altıncı qədəhdən qonaraq əqlə fərasət,
Tapsın ürəyim halını izharə cəsarət.

QANUN İLƏ SÖHBƏT

Bir gün gecə bir məclisimiz vardı ki, ondan,
Çox-çox uzağa qaçmış idi, dərd, ğəm hicran.
Xoş nəğmələr ilə edərək aləmi məmnun,
Bir huri, mələk üzlü çalırdı iri qanun.
Sir sandığına xeyli onun oxşarı vardı.
Qapsını əqil xəznədarı təkcə açardı.
Bir lövh ki, basıb yar kimi öz bağına bir baş,
İşlərdi onun sinəsinə nəqşini nəqqaş.

Həm bir gəmi ki, vardı içərsində gümüş, zər.
Atmış yükünü sahilə coşğun, dəli yellər.
Bir dərqli, həzin nəğmə eşitcək durub, ondan
Sordum ki, de, ey nazlı mələk, işvəli canan!
Eşqin çəmənindən nə gözəl qönçələr üzdün?
Bu işvədə oldun bütün aşıqlərə üstün.
Heyrətdəyəm, heyrətdəyəm ancaq sənə, çün sən
Aşiq adama oxşamayırsan əmələndən.
Aşıqlərin əhvalı budur: şamü səhərlər
Onlar qəm əlindən acı göz yaşı tökərlər.
Qorxaq kimi onlar qəm əlindən gülü xardır,
Böyründəsə, yüzlərcə əzab, zülm oxu vardır.
Onlar elə bir xəstə ki, yox dərdinə qəm xar,
Tapşırıdı təbib dəstinə öz canını onlar.
Aylar ilə, illər ilə onlar çəkib hicran,
Bir başqaca şey görmədilər vəslin adından.
Çox–çox ucadır nisbətən aşıqlərə rütbən,
Söylə, de görüm, yoxsa məgər ayrıldı şivən?!
Cananənin aydın təbinin dilbərisən sən,
Daim ona həmağuş olub birgə gəzirsən.
Bir yastıq olubdur başına dost üzü hər an,
Dostun üzünədir sifətin həm də ki, ey can,
Ayrı görə bilməm səni heç yar qucağından,
Arzun, tələbin çünki çatır büsbütün ondan.
Mümkündü səninçün gecə–gündüz yarı sevmək,
Dildarın əlindən yapışıb qəlblə öpmək.
De, hansı səbəb saldı da bu rütbəyə böylə,
Bu xəstəyə öz sirrini gəl doğruca söylə!
Canana yetişmək yolunun sarbanı ol, gəl,
Mərdanə iş öyrət bizə, dərd dərmanı ol, gəl,
Qanun dedi: «Ey mən kimi süst rəyli insan,
Mən çox demişəm sən sanayıb saydığın haldan,
Bunlarla fəqət qalmaq razi mənə dost, yar,

Aldanmadı bu hiylələrə, uymadı onlar.
Rüsvayçılıq etdim özümü dərdə salıb mən,
Məxfi işim üstündə bütün keçdim özümdən.
Kim hər nə dedi mən qulaq asdım, qəbul etdim,
Baş əydim ona, mən özümü adi qul etdim.
Baxdım və göz oldum ki, qılıb dostuna hörmət,
Huş əhli edə bəlkə mənə bircə nəsihət.
Varkən deməyə məndə ağız, sakit olub mən,
Bir kəlmə də söz söyləmədim heç kəsə qəlbən.
Gər cismimi kəsdi bir adam çıxmadı qanım,
Yüksəlmədi aləmlərə atəşli fəğanım.
Əhli–dilə mən bağlayaraq bel, açaraq sər,
Axtardım ürəklərdə səadət uzun illər.
Bu növ ilə ta canı qəbul eylədi canan,
Çatdım böyük ehsanlara, xələtlərə ondan,
Öymə özünü, dost sənə ram olsun, amandır,
Eşq əhli bu bir qayda ki, rüsvayi–cahandır.
Sən də, a müğənni, oxu, qanundan al ibrət,
Neyçin səni pul böylə əsir etdi, nə hacət?!
Aşiqlik hara, pul hara, et bir bunu izhar?!
Gəl qorxma pulun yoxluğuna, ağlama zinhar.
Sən simü zər ilə görürəm zarsan, a fərsiz,
Yansan da Füzuli kimi yan atəşə zərsiz.
Xoş ol kəsə ki, çıxmadı heç bir zaman haldan,
Sağər kimi dörd bir tərəfə etmədi cövlan,
Bir xılt kimi o, mey küpünün altına yatdı,
O xılt kimi daim meyə doğru qələm atdı.

YEDDİNCİ CAMIN KEYFİYYƏTİ

Gəl, saqi, ver ol qəndü şəhər zövqlü balı,
Bir şey ki, açır qönçə kimi dərdi–visalı.

Ver, ver mən içim, etmə məni bir daha təlxkam,
Təlxkamlıq ilə saxlama cam tək məni sübh şam.
Saqi, o kəmal ilə dolu nəşə ki vardır,
Bir nəşə ki, hal əhlinə, kamillərə yardır,
Ver, ver ki, içim, ucsun uzaq dərdü məlalım,
Bu cəhdlə artsın daha da əqlü kəmalım.
Gəl, saqi, o yaqut kimi xoş rəngli camdan,
Namus şişəsiyçin əzəli bir daş olandan,
Ver ki, üzümə zövqü–şəfa nəqş eləsin qoy
Bu könlümə namus ilə ar bəxş eləsin qoy.
Artır daha da məstliyimi ta ki, içib mən,
Yeddinci qədəh ilə olum qafil özümdən.
Bu nəşə ilə mən keçirib zövqli hallar,
Utanmayaraqdan eləyim halımı izhar.

MÜTRİB İLƏ SÖHBƏT

Bir yerdə idim bir gecə mən, mütrib olanda,
Bir cənnətə çevrildi mənim məclisim onda.
Sordum ona:

– Ey qəlbim açan həmdəmim insan,
Qaldır göyə min nəşə duyaq bəlkə sazından.
Mütrib eşidib qalxdı, haman sazsız əliylə,
Cismiylə, başiylə və o mənalı diliylə,
Nitqiylə tutub qollarını bağladı sazın,
Kəsdi yolunu, qarşısını saxladı sazın,
– Bu rütbə nədir? Sordum ona, söylə bir, ey yar,
Bir rütbə ki, zatında tapılmaz dolaşıqlar?

Mütrib dedi:

– Ruhani olan feyzdi, feyzim,
Nadanlıq olar, ğeyrə könül vermə, nə lazım.
Qeyri kəsə bu dəhrdə meyl etmə, ey insan.

Dost sirrini dostun ürəyindən eşit hər an.
Öz sirrini açma neyə, saxla onu pünhan,
Çün ağzı açıqdır, danışar hərzəvü hədyan.
Dəfdən uzaq ol ki, işi ah ilə fəğandır,
Bir sillə ilə hər şeyi dünyayə açandır.
Öz sirrin ilə çəngi dəxi eyləmə məhrəm,
Çün kim qulağın bursa açıb söyləyəcək, həm.
Öz sirrini tənburə da gəl açma ki, səndən,
Gizli işini öyrənəcəkdir sənə düşmən.
Qanundan uzaq gəz, ona sirr açma, kənar dur,
İzhar eləməkçin çün onun yüz dili vardır.
Bu firqə haram oldu bütün xalqa ki, onlar.
Dünya bazarında hamı yolbilməz olurlar.
Söylə, de görüm, mazidən heç bir xəbərin var,
Ki, bir neçə rədd etdi əmanətləri ruzgar?!
Çün cansız olanlar tuta bilməzlər əmanət,
Ruzgar sənə tapşırtdı ki, min dürlü xəyanət,
Yad əldən onu qoruyasan ta uzun illər,
Bir gün də gəlib səndən ala tapşırın əllər.
Hər cansıza gəl sən eləmə sirrini izhar,
Qorx ki, bu qəza, çərxi dolanmışda xilaf var!
Hikmətlər açan nitqdən heç olma uzaq sən,
İnsan bədənində budu can, çünki əzəldən.
Huş əhli xəyal etdi ki, guya bu cahanda,
Dinməz oturanlar ödü, can var danışanda.
Bu dünyada yalnız qalacaqdır quru bir ad,
Sən də elə söz söylə ki, daim olasan yad.
İş vaxtı sən ol sözləri gəl eylə ki, təkrar,
Təkrarı üçün tənə yeyib olmayasan xar.
Öylə elə ki, başdan-ayağa sözlün əlbət
Aydınlada bilsin bizə min dürlü şəriət.
Qəlbində olan dinini gəl eyləmə izhar!
Öz sözlərini daima nəql et açıq-aşkar.

Hər vaxt, a müğənni, ki əlin yetdi üsulə,
Məclis bəzəyən ol o günü əhli-qəbulə.
Qeyrilərin əhvalını vəsf etmə, uzaq qaç,
Bir kəlmədə öz halınızı nəql edərək aç.
Füzuli kimi mən də qalıb dəhrdə çun lal,
Gəlmir hünərim nəql edib aşkar eləyim hal.
Xoş ol kəsə hər yerdə mənim tək dolu camdan,
Meydən, məzədən söhbət açar daim, hər an.
Bir mey, məzə ki, hər kəsə ta ruzi-əzəldən,
Keyfiyyəti məlumdur heç düşmədi əldən.